

ČASOPIS
TOWARSTWA
MAĆICY SERBSKEJE

1862.

Redaktor
Jakub Buk.

XV. Lětník. — III. Zwjazk. 9. 10.

W Budyšinje.
Z nakładem Maćicy Serbskeje.

ČASOPIS
TOWARÓSTWA
MAĆICY SERBSKEJE

1862.

Redaktor

Jakub Buk.

XV. Lětník. — III. Zwjazk. 9. 10.

W Budyšinje.

Z nakładem Maćicy Serbskeje.

ČASOPIS
TOWARSTWA
MAĆICY SERBSKEJE

1862.

Redaktor

Jakub Buk.

XV. Lětník. — III. Zwjazk. 9. 10.

W Budyšinje.
Z nakładem Maćicy Serbskeje.

ČASOPIS
TOWARSTWA
MAĆICY SERBSKEJE

1862.

Redaktor

Jakub Buk.

XV. Lětník. — III. Zwjazk. 9. 10.

W Budyšinje.
Z nakładem Maćicy Serbskeje.

ČASOPIS TOWAŘSTWA MACICY SERBSKEJE.

PRĒNI ŽEŠIWK
1862.

Pokhěrluškaj z ludu.

Zděluje *Michał Hórnik*.

Mjez narodnymi pěsnjemi sluša tež pokhěrluškam čestne město; přetož we nich wotražuje so jedyn ze znatych počinkow našeho słowjanskeho ludu — nabožnosć. Serbjo su w prjedawšich časach tajke pokhěrluški jara lubowali a spěwaja hišće nětko radži te same, hděž je nowy čas a wosebje wotrodženstwo z jich pomjatka wutorhnyloj njejstaj. Čiščanych je nětko něhdžě 20 hornjo- a delnjo-łužiskich pokhěrluškow (w Smolerjowej sławnej zběrcy, Časopisu a Łužičanu), hdyž wšelake varianty wosebje njeličimy.

Tudy podawam najprjedy nječiščany dotal pokhěrlušk wo S. Khatrnje, któryž so wosebje we ralbičanskej wosadže spěwa, hděž je S. Khatrna z cyrkwinskej patronku. Na to sčehuje dobrý variant (tež we hłosu) „Arie, džěćimordařki“ (hl. Smolerjowe Pěsnički I. str. 287). Dokelž budže snadź mnohim, kiž Smolerjowu zběrku nimaja, zajimawe pohladać, kak tón samy předmjet we wšelakich často jara zdalenych kónčinach słowjanskeho swěta w pěsnjach so předstaja: přidam k swojemu variantej hišće delnjołužiski a někotre morawske. Skónčne přispomnju, zo sym prěni podateju pokhěrluškow wot M. Hórniaka z Khróscic dostał a druhí wot Madleny Domanineje rodž. Hórnikec slyšał.

I. Wo swjatej Khatrnje.

,Khatružinka, chceš sej ty krala wzać,
Abo chceš so Khrystusa wotrjeknyć
Abo zwoliš ty k wumrjeću?

,Krala sej ja nihdy njewozmu,
Khrystusa so nihdy njewotrjeknu,
Radši zwolu ja k wumrjeću.“

Jeje nan, tón tyran tyranski,
Dał je ju druhi króć před so přihč,
Tu swjatu Khatru.

,Khatružinka, chceš sej ty krala wzać,
Abo chceš so Khrystusa wotrjeknyć,
Abo zwoliš ty k wumrjeću?“

,Krala sej ja nihdy njewozmu,
Khrystusa so nihdy njewotrjeknu,
Radši zwolu ja k wumrjeću.“¹⁾

Jeje nan, tón tyran tyranski,
Dał je jej džělać koleso
Wot noži a britewi.²⁾

Tehdy pak běše jedyn rjany džeh,
Njebě nihdže žana mróčalka,
Tola přišlo je njewjedro.

¹⁾ Někotři spěvaja hiče: Jeje nan, tón tyran tyranski, — dał je
ju třeći króć atd. ze sčěhowacym strofomaj.

²⁾ Variant: „Wot lutych noži a britwi“ abo: „Wot britwjoř, nožicow.“

Přišlo je bože njewjedro,
Rozrazylo je to koleso
Tej swjatej Khatrnje.

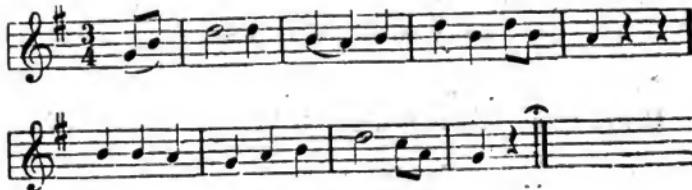
Jeje nan, tón tyran tyranski,
Dał je jej hłowu wotrubać,
Tej swjatej Khatrnje.

Hdzež je ta hłowa zlećała,
Tam je boži jandżel zaspěwał
K česći swjatej Khatrnje.

Tam na tej horje Sinaskej ¹⁾)
Tam je jeje čelo hrjebane ²⁾),
Teje swjatej' Khatrny.

Tam běži wolij a woda won ³⁾),
Je tež ludżom k strowości,
K česći swjatej Khatrnje.

II. Wo nječistej knježnje.

Šla je ta rjana čista knježna
Njedżelku na raňšich po wodu.

Hdyž je sej wodu načerila
A zasy je po měsće domoj šla,
Je ju tam zetykał stary mužik.
,Daj so mi tej wody napići.'

¹⁾ Variant: „Tam na tej horje Sinai — Tam leži jeje čelo a krej.“

²⁾ Po legendze namakachu tam křesčenjo to čelo w 8. lětstotku.

³⁾ Po legendze čečeše ze sčatcho čela S. Khatrny mloko město krewje.

„Ta woda je jara nječista,
Z lisčičkom je wona popjeſšena;
Z lisčičkom je wona popjeſšena,
A z prochom a popjełkom zapróſena.“

„Ta woda ta drje je jara čista,
Ale ty sy mi šlundrija nječista.“ —

Cyłu je wona njedželku džělała,
A swoje sej pjerščeńki wuswělała,

Swoje je sej włoſki rozčes'wała,
A swój je sej wěnačik připlet'wała.

Hdyž je tu přiſla njedž'la — wječor,
Dha je najprěnja na reje šla.

Prěnju je wona reju rejowała,
A nutř je tam přiſoł stary mužik.

Druhu je wona reju rejowała,
A k njej je tam přiběžał¹⁾ hólčatko.

„Maći ty moja, luba maći,
Wšak šče ty přecy w wěncu khodžiš.

Přecy ty hiſće w wěncu khodžiš,
Čertej ty hordžiš a heli služiš.²⁾

Džewjeć sy ty džěčatkow měla
A wšitke sy zwěrjatam zežrać dała.

Hdyž je to zwěrjatko zo mnu lečało,
A dha je jo popadnył jedyn hajnik;

Za swojoh' je mje wón k sebi wzał
A Boha dla je mje horje čahnył.“

„Jelizo sym ja twoja mać,
Njech příndže helski djaboł zo mnu porejwać.“

¹⁾ Tež slyši so lěpje: K njej je tam přiběžalo hólčatko.

²⁾ Smolerjowy lěpši variant: Haj w heli horiš, čertej služiš.

Třeću je wona reju rejowała,
Dha je přišoł helski djaboł z njej porejwać. —

Ničo woni wot njeje njewidžachu,
Hač křik a žałość wusłyšachu.

A. Delnjołužiski variant.¹⁾

Přišla rědna žowka

Po wódu do stužonka;

Přijzo k njej tam taki stary hujko,
Taki stary, wäiken šery.

Žowka rědna, daj se mě raz napiš!
Hujko stary, wóda njejo cista,
Wóna połna dubowego lista.

Žowka rědna, wóda derje cista,
Ale ty sy njecista.

Ja wém, až mój bóg nade mnú jo,
Wón wóda mě moje sčéke gréchi.

Žowka rědna, zí nježelu rano na mǎu,
Tebje budu twóje gréchi wódane.

Žowka na mǎu zčšo,
Slěd njeje třawa skhnješo,
Prědk njeje kamjenje se křawjachu.

Žowka zčšo přez kjarchob,
Žewěš row se wotworichu.

Žowka zčšo do cerkwje,
Žewěš dušow za njej zčchu.

Starša skoci na jej šiju,
Zalama jej głowu.

Tož maš myto, matka naša!
Sy nás žewěš husmjerála; —

Hiácer přece w wěnku chožiš
A tom' gréšnem' swětj služiš,
Tomu zlemu, njedobremu.

¹⁾ HL. Smolerjowe Pěsnički II. str. 149.

B. Morawske varianty.

I. 1)

Jak v něděli po obědě
Chodil pan Bůh po světě
Se dvěma apoštoly, S třema učednískoma,
Nadešli tam jednu dívku, Ona něsle vodu čistu.
,Daj děvčuško, daj tej vody
Umyjem se ruce, nohy.“ „Ta vodička není čistá,
Napadlo do ní list’ a; Teho list’ a vrbového,
Teho prachu cestového.“ „Ta vodička ta je čistá,
Ty děvčuško není jistá,“ Ona se hnědaj ulekla,
Před ním na kolena klekla.

,Staň děvčuško, nelekaj se,
Do kostela zpovědaj se.“ Jak do kostela vkočila,
Zpovědníka žádala. „Kněže otče, zpovědaj mě,
Lepší na Božím místě je. S dětmi mořo ‘ch zastavila,
S mužmi peklo zahuštila.“ Jak se zpověď dokonala,
Hned se v kameň obratila. Zvony same zazvonily
Že v kostele vraha měly. Obrazy ze šten padaly,
Že v kostele vraha měly. Stolice se vyvračaly,
Že v kostele vraha měly.

II. 2)

A ve štvrtku po večeři Šel pan Ježíš na procházku Se dvacetí apoštoly.
Postřetli tam jednu dívku, A ta dívka nesla vodu:
Daj nám dívko, daj tej vody Ať umyjem ruce, nohy.
A ta voda není čistá, Napřálo do ní list.
A ta voda, ta je čistá, Než ty dívko nejsi čistá.
Devět mužů jsi ty měla, S žádným zdávána nebyla.
S každým’ s dítky zmordovala.
A ta dívka se ulekla, Hned na své kolena klekla,
Ani slova mu neřekla.

Ale dívko nelekaj se, Jdi před kněza, zpovídaj se,
Vezmi růšku a zavij se. A jak do kostela vešla,
Hned před obraz Krista klekla. Obrazy se zobračaly
Na sebe hledět nedaly. Oltáře se poklonily,
Svičky z vosku zhasínaly. A jak dále po kleknula,
Na tom místě zkameňala. To učinil pan Bůh milý,
Všem panenkám na znamení. Která je moudrá panenka,
Nedá rozvíť svého vínka. Jako jsem ja rozvíť dala,
Do pekla jsem se dostala.

¹⁾ Hl. Časopis českého museum 1842, str. 401.

²⁾ Tuto a sčíhovacaj variantu hl. „Moravské národní písni s nápěvy do textu vřaděnými.“ Vydal: František Šušil.

III.

A v nedělu po obědě
 Chodil pan Bůh po besedě;
 Nadešel tam panskú dívku,
 Nabírala vodu čistá.¹⁾
 Podaj děvče, podaj vody
 Umyjem si svoje nohy.
 A ta voda není čistá,
 Napadalo do ní listá.
 (Teho listá dubového,
 Teho prášku cestového.)
 A ta voda ta je čistá,
 Než ty dívko nejsi jistá.
 Padesáte 's mužů měla,
 S každým dítě zahubila.
 Mužma's peklo zahuštila,
 Dětma's moře zaplavila.
 Pannu si se udělala,

Knězi se nezpovídala.
 Sam-li ste vy pán Bůh milý,
 Že vy znáte moje viny?
 Jdi děvečko do kostela,
 Padni na holé kolena!
 Jak na krchovo vkročila,
 Samy zvony zazvonily.
 Co ty zvony znamenajú,
 Či mě ony hříšnu znajú?
 Jak do kostela vkročila,
 Obrazy se potrhaly,
 Naopak se obracaly.
 Co obrazy znamenajú,
 Či mě ony hříšnú znajú?
 Jak v kostele pokleknula,
 V solný slúp se obrátila.

IV.

Šla děvečka, šla pro vodu,
 Potkal ju tě jeden stařec.
 Daj děvečko, daj mi vody.
 Milý stařec, není čistá.
 Voda čistá, tys nečistá,
 A tys měla devět mužů,
 Devět mužů nezdávaných.
 S každým's měla pacholátko,
 Pacholátko nemluvnátko.
 Hned's ho každé zmordovala
 A pod pécku zakopala.
 Nehašené vápno dala,
 Černú hlínú zašlapala.

Odpusť Bože, hříchy moje.
 Já ti hříchy neodpustím,
 Až spočítáš v moři písek,
 V moři písek, v stromě lístek.
 Odpusť Bože hříchy moje.
 Já ti hříchy neodpustím,
 Až spočítáš v nebi hvězdy,
 V nebi hvězdy, po světě cesty.
 V nebi hvězdy vysoko sú,
 V světě cesty široko sú.
 Než jich ona spočítala,
 Celá v prach sa rozsypala.

¹⁾ Druhi spočatk:

Chodil pán Bůh kole hrobu,
 Šla děvečka šla na vodu,

V širém polu vodu brala,
 S pánum Bohem se potkala.

Přehlad serbskeho pismowstwa wot lěta 1858—1860.

Spisał **K. A. Jenč.**

Prjedy spomnjenja.

Dokelž je so wot Maćicy wobzanknyło, zo ma so kóžde tři lěta w Časopisu wozjewić, što je so w serbskej ryči čiščalo, dha podawamy z tutym našim lubym serbskim a słowjanskim sobubratram zaso tajki zapis, kaž smy runy hižom dwójcy w předadwšich Časopisach wozjewili. Tež w posledních třoch lětech je so, kaž móže kóždy z njeho spóznać, to a tamne w našej lubej serbskej ryči čiščalo, přez čož je so naša literatura woprawdze wobohačila. My spomnijmy tudy jenož na serbski słownik, kiž nětko w 4 zešiwkach před nami leži, na Ľužičana, na Časopis Maćicy serbskeje, na Seilerjowu pěseň „Žně“, na Dučmanowy přełožk Schilleroweje pěsňe „wo zwonu“, na Thomsonowe hymny wot hrabiny z Riesch do serbskeje ryče přełožene atd., štož su wšitko pisma, kiž našej literaturje česť přinošeja. Hdyž wšitke pisma, kiž su so w lětech 1858—1860 w serbskej ryči čiščale, hromadu zličimy, dha naličimy bjez nimi 39 nowych čislow, bjez kotrymiž pak je něšto spěwow, kiž su jenož na $\frac{1}{8}$ listna papjery čiščane. K tutym 39 nowym čisłam maja pak so nětko hišće přiličić 4 čisla, mjenujcy serbski słownik, Časopis, Missionski Posol a Serbske Nowiny, kiž su so tež w lětech 1858—1860 dale čiščale. Dale maja so k tamnym 39 čisłam tež hišće te pisma přiličić, kotrež su w lětech 1858—1860 w nowym nakładze wušle, a kotrychž je z cyla k najmjeňšemu 13. Zličimy to wšo hromadu, dha namakamy, zo je w zaňdených třoch lětech k najmjeňšemu 56 wšelakich serbskich pismow z čiščenjow do luda přišlo. Wot tutych bě 14 w nowym a 42 w starym evangeliskim prawopisu pisanych. W katholskym prawopisu njeje w tutej periodze ani jene pismo wušlo. Na tym pak njeje něhdže lěnjosť katholskich Šerbow wina, ale to příndže z teho, dokelž naši najpilniši spisačeljo z katholskeje strony: Jakub Buk, Hórník, Dučman a Wawrich, tu khwilu na wuporjedzenju swojeho prawopisa džélaja, a su teho dla w poslednišim času jenož w nowym prawopisu pisali. Bjez spisačelmi, kiž su w scěhowacym zapisu mjenowani, nadeh-

dżemey wyše wjele znatych z przedawšeho časa 6 nowych mjenow. Tući nowi spisaćeljo su: Dućman, Hórnik, Fiedlef, hrabina z Riesch, Pětr Mlynk a Handrij Běrka, a chyli my k tutym hišće přistajić mjena nowych sobudžělačerjow, kiž su w zańdżenych třoch lětach z nastawkami w našich 4 časopisach wustupili, dha bychmy ličbu nowych serbskich spisaćelow hišće wo wjele powjetšić móhli. K' najmjeňšemu tři pisma su w zańdżenych třoch lětach z němskeje a jene je z jendželskeje ryče přełožene. Najwjacy serbskich knihow je so tež w tutej periodze w Budyšinje pola Hiki a Monsy a we Wojerecach pola Kulmana čiščalo, w Lipsku jenož dwoje, w Barlinje tež dwoje [nowy testament a biblija], w Dreždžanach jene [biblija] a w Barmenje jene. Jako podpjerarjo serbskeho pismowstwa wopokazachu so Maćica serbska, wupperthalske, dreždžanske bibliske a brittiske bibliske towarzstwo, a kaž je znate, su lužiske krajne stawy w lěće 1858 k wudaću serbskeho słownika 300 tolef darie. A sakske ministerstwo je k tej samej wěcy w lěće 1858 dwě scé tolef dało, a w lěće 1859 za redakciu choralsnych melodior k serbskim spěvařskim 30 tolef organistej Heringej w Budyšinje wuplaćito. To wšitko su zwjeselace zhonjenja, kiž nam prawo dadža, so nadžeć, zo tež w přichodźe naše serbske pismowstwo přeco bóle a bóle do předka póńdže, a zo budže čim dale, čim wjacy přečelow namakać.

A. Pisma w nowym prawopisie.

1. Składnostne pisma.

1858. Naš posledni fjeńk. (Bjesadny spěw wot J. Buka.)
1858. Bjesadne zwjeseliny 9. novbr. 1858. (Spěw: „Nan Noah bě wińcař a žimaše kić“ wot Seilerja.)
1858. Serbski spěw, spěwany 10. dec. 1858 wot Serbow w Lipsku. (Wot štud. Bróski, čiščany w Lipsku.)
1859. Spomnjeńka na założny swjedzeń Bjesady, 7. febr. 1859. (Spěw wot J. Buka.)
1859. Dwaj bjesadnaj spěwaj, kóždy wosebje a bjez napisma, wot Seilerja, spěwanaj 7. febr. 1859. [Kóžde stadleško najmjeňše a, Ponow z nami sluba prawo.]
1859. Poslednja „dobra noc“ njeboh knjezej ryčnikoj Marčkej wot budyskeje Bjesady. (Spěw na židžany bant do rowa wot Seilerja.)

1860. K zwjeselinam budyskeje Bjesady 7. februara 1860.
(Tři spěwy wot Seilerja.)

1860. Spomnjeńka na serbski spěwanski swjedzeń, wot-
džeržany 3. oktobra 1860 w Budyšinje. (Tři starše
serbske spěwy z nowa wotčišćane.)

2. Wšelčizny.

1858. 600 serbskich přisłowow a štyri kopy přisłownych
prajidmow. Wuwzate z časopisa M. S. (wot J. Buka).
W Budyšinje.

1859. Pěseń wo zwonu wot Bjedricha Schillera. Zeser-
šćena k Schillerowym stolétnym narodninam wot
Handrija Dučmana. W Budyšinje, z nakładom M. S.

1860. Łužičan. Časopis za zabawu a powučenje. Redaktor:
M. Hórnik. (W Budyšinje pola Monse wot měsaca
julija 1860 sem wukhadžacy nowy časopis.)

Přispomnjenje: Tudy ma so hišće přistajić, zo je
wot „serbskeho słownika“ w lětach 1858—1860
druhi, třeći a štvorty zešiwk wušoł, a zo je so
tež „Časopis maćicy serbskeje“ w tutech lětach
porjadnje po dwěmaj zešiwkomaj lětnje wudawał.

B. Pisma w evangelskim prawopisu.

1. Šulske spěwy.

1860. Spjewy sa herbſte ščuļje. Schromadžene wot R. E. Pe-
farja, ſantora pschi mičaſſej zýrfwi w Budysčini.
Druhi ſeſčiwiſ. (40 wšelakich serbskich a němskich
khěrluſow wot Seilerja, Wehle, Kulmana, Bartka
a Rády z dypkami, wudate wot Maćicy, čišćane
pola Teubnera w Lipsku.)

Přispomnjenje I. W lěće 1859 je tež J. Kulman we
Wojerecach swoju [prěnju] zahrodku kwětkojtu
z wulkim přidawkom třeći króć wudał, tak zo je
w tutej nětko 76 spěwov. Tehorunja buchu tež
w lěće 1858 Kilianowe spěwy: „Spjewatſte we-
želje“ z přidawkom třoch staršich a jeneho mis-
sionskeho khěrluša wot Hiki z nowa wudate.

Přispomnjenje II. 1860 wuda Monsa z nowa luth.
mały katechismus.

2. Nabožne a modleńskie knihi.

1859. Njeschto sa tajlich, kiž radu lestruja. W Budyšinje. Naklad Hiki. (Wot Jenča.)

1859. Schwalba Boža. Pschelot pјatnacjich hymnow s jendželskeje do heriskeje rycje sa nešwacjidsku ščulsku mšodosj wot grofiny Amalie Riesch Nešwacjidsli. (We Wojerecach pola Kulmana.)

1859. Šeh ty herba? R wjerzazemu pschepominanju wulkabjene ſłowo i Rómškim 8, 14—17. Widaće wot Wupperthalſkeho towarzſta. Čiſhczane w Barmeni pola J. F. Steinhauſa. (Přeložef duchowny Krušwica.)

Přispomjenje: W lěće 1860 wuda knihičíſef Hika w Budyšinje z nowa tri starše traktaty, mjenujcy: „Bjertek ſta wužitkov wot wopinſta” — „Što je to wjernie kſcheszijanstwo atd.” — „Kſcheszijanske wopomnenje ſmerezje”.

3. Prědowanja.

1858. Prjedowanje pschi džielenju ſerbskich wžow: Mocholza a t. d. wot jich dotalneho zyrkwinieho ſjednocjenja we Dubzu. Na 1.-nebželu po tſjioch krali 1858 we Dubčanskej zyrkwi w ſerbskej ryczi džeržane wot Jana Merwý, duchomneho s Sprejž a Burkhamori, s krótkim pschidawkom s zyrkwinich khrónikow s Dubza. (We Wojerecach pola Kulmana.)

1858. Kóždy kſcheszijan dýrbi ſo na miſionſtwi wobdžjelicj. Prjedowanje na ſerbstim miſ. ſmiedzenju w hornym Wujesđi na Jana 1857 džeržane wot J. H. Imiſcha, duchomneho we Woſlincu. (We Wojerecach pola Kulmana. Tuto prědowanje bu serbskim duchownym z wosebitym serbskim čiščanym listom k rozpředawanju připóſlane.)

1858. Tekel, to je: Ty ſy na wasy waženj a ſy lóžki namakanj. Prjedowanje wot E. B. Balla, duchomneho w Radži. Na žabanje do ſerbskeho pschelotil R. A. Žiedler, seminarſki wucjer w Budyšinje. (W Budyšinje, z nakładem Hiki, dwaj wudawkaj.)

Přispomjenje: W lěće 1858 wuda Maćica z nowa swoje štyri předowanja wot njeboh Lubenskeho: „Jeſuš w Domi Pobožných”.

4. Duchowne khěrluše.

1859. Ssýdom nowých duchomných khěrluščow wot Hanc-brisja Bjerki [zahrodnika] se Schekez. W Budyšinje pola Hiki.

185?. [Khěrluš] Sa nešwacjilsku nedjelsku ščulu. (Wot Seilerja, čiše wot Hiki w Budyšinje.)

Přispomjenje: Khěrlušowe knihi čiščachu so tež w tutej periodze z nowa po starym wašnju, a z nich wosebje: Kyrilusche, kij ſu ho pschi 37—48. ſerbské Božej ſlužbi we ſchijnej zyrkvi we Draž-đanach ſpjeval. Te same je k. duchowny Wjacka do čišča wobstarał. K polóženju ſpěvanja ze ſerbskich khěrlušowych knihow zestajachu ſtyrjo ſerbscy wučerjo: Pjekar, Kocor, Kérſnař a Mi-chałk ſerbske chorale melodie hromadu, kotrež Maćica ſerbska pola Teubnera w Lipsku čišćeć da, ale džiwnje dosć pod němskim titulom: „Choral-melodien zum wendischen Gesangbuch”. Tež knihi-wjazař Rosenkranz je w lětech 1858—1860 někotre jednotliwe khěrluški swojeho naklada z nowa wotčišeć dał, na příklad „Wandrowski khěrluščy” atd.

5. Biblija.

Cyla biblija wuńdže w tutej periodze dwójcy, a to najprjedy wot dreždánskeho a potom wot brittiskeho bibliiskeho towarzstwa założena. Prěniše da tu samu z prjedyryču wot Wanaka w Dreždánoch pola Teubnera, posledniše pak w Barlinje pola Trowitzscha a syna 1860 čišćeć, a wuda tam tež z nowa 1859 nowy testament ze psalmami. Apokryfy pobrachtja w barlinskem wudawku.

6. Historiske pisma.

1860. Jan Huš, aby ſwecjene býbž twoje meno. Wobras zýrkwineho žiwenja se ſaſtarſkých člažow. (Spisaf K. Kulman, wučer w Delnym Wujezdže, čišeř J. Kulman we Wojerecach. Na wudače tutych knižkow

bu serbski lud přez wosebitu papjerku wot Seilerja, kiž bu jako příloha missionskemu pósłej přiwdata, kedžbliwy sčinjeny.)

7. Pěsnje a swětne spěwy.

1860. Vorčjate, lataje a palate címeły, woſh a ſherſchenje. To je satyriski woſhlóž ſe ſerbów. Brjenja wobrada. W Wojerezach. (15 satyriskich pěsnjow, zhromadzonych wot K. Kulmana, wučerja w Delnym Wujezdze.)

1860. Čnje. Chríſka pjeſen wot Hanbrija Seilerja, do hudžbě ſestajana wot R. A. Kozora, ſpěwana 3. džen ſtotobera 1860 w Budýſchinje. W Budýſchinje pola Hili. (Ta sama pěſen bu tež za spěwarjow w 4° a ze smužkami za noty čiščana.)

8. Składnostne spěwy a khěrлуše.

1858. Čjeſſje dostojnemu kněſej Fararej Janej Merwi we Schprejzih ſ Burkhámorom na dnji jeho 25letneho duchomiskeho jubilea 30. džen Junia 1858. (Spěw in folio wot Seilerja, čiščany we Wojerecach.)

1858. Bjez napisma spěw do rowa njeboh Wičazowej w Třešanach.

1859. Wysokodostojnemu knjezej fararjej Jaroměřej Hendrichej Imišej při nutřwjedženju za fararja w Hodžíju 16. junija 1859 serbske evangelſko-lutherske missionske towařstwo w Džiwočicach. (Spěw in folio wot Pětra Mlynka, khěžkarja w Džiwočicach, čiščany pola Monsy w Budyšinje.)

1859. Powitanſki pſčiſpjeſ cjeſſjedostojnemu nowemu kněſej fararej, E. Jurjej Wanakę Woſlinskę wot Woſlincjanſkej, Žitſjanſkej a Wóhrečanſkej ſchulſteje mloboszje 4. džen įnenja 1859. (Spěw čiščany we Wojerecach in folio a in 8°.)

9. Časopisy.

Tak derje „Serbske Nowiny“, kaž tež „Miſionſki poſtok“ wukhadžachu w lětach 1858—60 porjadnje. Serbske No-

winy mějachu w lětomaj 1858 a 59 ,měsačny přidawk' belletristiskeho wopřječa w nowym prawopisu. Tón samy bu wot M. Hórnika redigowany a zasta kónc lěta 1859 wukhadźeć. Na jeho město stupi nowy časopis ,Lužičan'.

10. Zabawne pisma.

1858, 59 a 60. *Pschedženat, Prothla sa Sserbow na ljetu 1859, 60 a 61.* (Spisar farař R., wudata wot Maćicy, čišćana w Budyšinje.)

1858 a 59. *Powesjje s božeho kralestwa.* Čížko V—VIII. (Pola Kulmana we Wojerecach wudawane wot K. Kulmana, wučerja w Delnym Wujezdze. Napisma jednotliwych číslow su sčehowace: č. V.: *Invalida Majer*; č. VI.: *Hanß Tropman*; č. VII.: *Duchomny Sūženbach*; č. VIII.: *Namfanz*.)

1859. *Jakub abo Bože słowo dýrbi w čłowelu žiwenje dostacj.* Žiwenſki wobras we wobraskach wot K. Kulmana. (We Wojerecach z nakładem Maćicy.)

1860. *Tsi newesth a řečtvrta ma kwaſ.* (Wosebite číslo powjesćow z božeho kralestwa w 8° wot Kulmana, wučerja w Delnym Wujezdze, čišćane we Wojerecach jako přidawk' k missionskemu póslej.)

Přispomjenje. W lěće 1859 čišćeše so powjedančko ,Bohumil wot Kulmana' z nowa.

11. Wselčizny.

1858. *Krotka powesj wot Bethanije we Wrótšlawju, hdyješ khori psches ſmilne knežnje wothladańje namaſauj.* (We Wojerecach čišćana.)

1859. *Spjew wo žabławym paſenziſju, abo počaſta paſenzo-wykh pľodow, pschełoſ.* wot K. A. Ž. w B. (2 wudawkaj.)

Přispomjenje I. W lětach 1858 buchu tež tři serbske wobrazy čišćane, wot kotrychž nam přeni znatu serbsku štučku: ,Štóż Bohu wjefšnemu so poda atd.' w rjanych arabeskach, druhí serbskeho brašku a třeći serbskej holcy z budyskeje wokolnosće před woči staja. Prěnjej dwaj buštaj w Lubiju, třeći w Dreždžanach čišćany, a wob-

stara k prěnjemu wučef Melda we Wulkim Dažinje a k druhimaj dwěmaj wěsty Buchheim w Budyšinje předznamjenjenje.

Přispomjenje II. Dokelž smy w našich přjedawšich zapiskach na wšo spomnili, štož je so w serbské ryči čiščalo, dha njech tež tudy naposledku hišće přistajimy, zo su so tež w lětach 1848 wyše teho, štož smy tudy zapisali, wot knihičšerja Kulmana a wot bjesady serbskeje a druhich wše lake mjeuňše wěcki, jako náwěstki, kharty atd. w serbské ryči wudaše.

Přidawk k staršemu serbskemu pismowstwu prjedy lěta 1848.

Spisał **K. A. Jenč.**

Jako w lěće 1848 Maćica serbska „serbske Horne Lužicy“ wuda, bu w tutej kničcy tež krótka přehlad zhrademneho pismowstwa katholských a evangelických Serbow wozjewjeny. Tutón přehlad we wšelakim wudospołnošćí a porjedžíć, to je wotpohladanje scéhowaceho nastawka. Štož najprjedy

pismowstwo katholských Serbow

nastupa, kotrež je w prjedy naspomnjených knižkach wot strony 78 sem a na stronje 88 wot k. Kućanka hromadu zestajane, dha mam k nastawkej tuteho knjeza přistajić:

Serbske Kátholske Káhrlusche a Tón Mató Kátechišmus wot Kánižhuſa wuńdzechu prěni króć hižom 1690. Teho runja su **Serbske Kátholske A. B. C. Kniščki** (na stronje 79) hižom 1735 wot seniora Antona Kiliana spisane a prěni króć wudate.

Dale ma so na stronje 88 přistajić, zo je **Duchowna Brónierňa** w lěće 1765 wot klóštrskeho duchowneho Prokopa Hančki wudata, a zo je **Gene czěwo nohwo Spezwancžto** [tak mjenowany ptači kwas] w lěće 1847 knihiwjazař Rosenkranz prěni króć w evangeliskim prawopisu wudał.

Wuwostajene su naposledku w zapisu katholskich pismow sćehowace węcki:

17? Khérlusč, Kotréj pji Bojei Mschi moje spěwané, habé pobojojne modlené bóbj. [Najskerje přełožk wot fararja Goljana w Budyšinje.]

17? Pobojojnož Toho Kwalbnoho Arcz-Bratſtwa Šwatoho Rozarija, Jězuža, ha Marije w. Ĺetu 1672 w Kulowě hořewebjenož.

1705. Dorunaňo toho Khérlusča: Hdoj Jězuža hódj wopomni. (Wot Swětlika.)

1771. Tomu Dřebostoinomu atd. Kniežei Procopiusei atd. [Spěw in folio, kiž je w časopisu 1860. I. str. 47 z nowa wotčišcany.]

Pismowstwo evangeliskich Serbow

je w „serbskich Hornych Łužicach“ wot strony 89 sem hromadu zestajane. W nastawku, kiž so tam namaka, je pak sćehowace k porjedženju a k přistajenju:

na str. 96: Horne Łužiske Schule-Knižčki wot Schiracha, wuńdzechu z nowa 1803.

Janas Porsta mały Katechismus atd. je přeni króć 1737 w Kamjencu jenož serbski wušoł. Druhi króć bu wón 1738 z nowa wot Lessinga w Kamjencu wudaty a to z němskim a serbskim titulom a textom we wuzkim 8°. Serbski titul tuteho wudawka je w „serbskich Hornych Łužicach“ na str. 96 wotčišcany. Wudawk wot 1737 ma to napismo serbacy, kiž je na 97. stronje „serbskich Hornych Łužicow“ wopačnje němcy date.

na str. 99: Lehman, kiž je 1743, 1764 a 1768 „wustajenje teje hnady“ wudał, njebě duchowny w Ketlicach, ale w Hrodžišeu.

na str. 100: Knižka pod napismom „Dobra Rada sa Kojdeho atd.“ je 1798 w Brodach w Delnjej Łužicy čišcana.

na str. 101: Tež knihikupc Reichel w Budyšinje započa wokoło lěta 1847 Thomaša Kempisa po přełóżku njeboh kand. Penciga wudawać. Tola njeje wot tuteho wudawka wjacy hač jedyn zesiwk wušoł. Wanakowe přełoženje bu w lěće 1845 dołhi čas w jednotliwych ɬopjenach jako příloha z Tydzieńskej Nowinu wudawane, zo bychu je ludžo znać nawuknyli.

na str. 104: Prědowanja wot Stangi w lětach 1841, 1843 a 1845 wudate, su němske a njeslušeja po tajkim do našeho zapisa. Hakle w lěće 1847 je Stanga prědowanja prěni króć serbske wudala a to pod němskim titulom: *Erinnerungen an den 31. Octbr. 1517 und 18. Febr. 1546 und 1846. Skizze zweier in deutscher und wendischer Sprache gehaltener Predigten.*

na str. 106: Stangowe khěrluše wuńdzechu 1843, 1845 a 1846 a to pod scěhowacymi napismami: 1. *Zwei Uebersetzungen* 1843. — 2. *Vjčelojenje cijoch Kyrlichov* 1845. — 3. *Neujahrsgabe in Liedern für wendische und deutsche Confirmanden* 1846.

na str. 108: Jezus Sirach, přełoženy wot Matthäi, njeje 1710, ale 1719 wušoł.

Wuwostajene su w zapisu evangelskich pismow scěhowace, kotrež chcył sebi kóždy sam w „serbskich Hornych Lužicach“ k pomjenowanym wotdželenjam připisać, a to najprjedy k třećemu wotdželenju, zo su serbske křećenske listki hižom na kóncu zańdženeho lětstotetka wudawane, a zo je w lěće 1737 hiše jena druga kniha pod napisom: „*Krotke Wustajenje teje Sbojnosje*“ wušla, kiž so přez swoje wopřijeće cyle rozdžela wot knihow z runym napisom na stronje 97 w „serbskich Hornych Lužicach“ pomjenowanych.

Dale ma so k štvortemu wotdželenju přistajić, zo je wušla bjez lěta knižka:

Wopomnenje tych słowow: Ach sapščinu je w'wjeri, sčak twoje ſu a t. d. Steho Khrlischa: Býbž weſeła w ſkneſu, tý ſwecjena a t. d.

Teho runja maš k wotdželenju 5 C. přistajić, zo su wuſle:

Bjez lěta: Litanja, kajj wona we Draſdjanach ſpjevana budje.
Bjez lěta: Žena paperka ſ wukladowanjom Jef. 6, 1—4.

1772—1778: Tezth na te cji wulke Pokutne Pjatki. w Bu-
deſchini pola Winklerja. [Sydom čiſlow.]

Bjez lěta: Dwie ſjawni pokutni modlitwi.

1763: Djakomna Modlitwa, fotraj na woſoku Pschikaſnju na
Sswedjen teho Mjera, tón 21. Djen Mjera 1763
k wotlaſowanju wuſtajena je.

1782: Nutyrne Modlenja k Jezuſej a maſh Katechismus,
Spjewarske Knischi, teiſch te Ssydom Pokutne Psalmy
wot Schusteria w Zwikawi, njetko paſ do Sserſkeje
Recje pschelozene. [Nowe přełoženie Schusterowych
k Jezusej zdychowanjow, wot J. Łahody w Klukšu
w 12º.]

Dale je w 7. wotdželenju pod C. wuwoſtajeny

Bjez lěta: Khěrluš, Boh da a wſa' atd., kotryž je njeboh
Lubjenski při ſkładnoſći wosebje čiſćeć dał.

Teho runja ſluſa pod 9. wotdželenje knižka:

Bjez lěta: Michała Kliemanta ſ Truppina jiwenje.

Štož 10. wotdželenje nastupa, dha pobrachuje w serb-
skich Hornych Lužicach pomjenowanje ſčehowaceju ſkład-
noſtejnu ſpěwów:

1796. Tých Sſerbów ſkwalbu pschi Ženenu ſkneſa Lehmannia,
ſkneſa na Horſchowi ſ Knejnu wot Linneſeld wuklado-
wanu, podawa jeho ſwerny Pschecjel Boehmar. Čiſc-
ejane w S'Horližy.

1806. Ma ſwaſhym Dnu Marije Kſchijanež wot jeje Bratra.
[Spěw na čeſwnejec židže.]

Pod tajke a hinajke knižki w 12. wotdželenju maja
so napoſledku hiſće přistajić ſčehowace wěcki:

1771. List, kotryj je Hans Wentk swojimaj starschimaj s jastwa pišač.

1783. Wot wujitneho nałożenja teho cjaša. [Składnostne pismo wot wittenbergskeho serbskeho towarzstwa při woteńdzenju Šolty.]

Bjez lěta: Planety po měsacach wułożene.

1808. Tej dweju Djimow-Djieszi Nan, kotryj we Cjesskim-Holbersdorfi s jenej kruwu dwej Hulcjezo je płodził.

Bjez lěta: Chrlišč wot tej dweju Djimowdžieszi.

1842. Pschiwołanie kſchesz. wožadam l dželbranju na mišionstvi wot miš. tow. na ſewym boču rjeti Nišy.

1843. Wustawki mišionskeho sjenocjenſta wojerowskeje kramnoszje.

1846. Psćecjelam ſerbſkeje Literatury. (Programm Maćicy w 4⁰.)

Přez wosebite serbske programmy buchu tež Serbam wozjewjene: 1809 Deukowy kurér, 1823 nowy wudawk biblie, 1829 nowy wudawk Arndta, 1831 Łahodowe modleſke, 1841 nowy wudawk paradies-zahrodky, 1842 Smolerjowe pěsnički, 1845 nowy wudawk Lutherowej postille, 1847 nowy wudawk Bogazkeho šackaščika a 1847 nowy wudawk Kempisa, kotryž chcyše knihikupc Reichel wudać.

Dalše sto serbskich přisłowow a přisłownych prajidmow,

z e z b ě r a n y c h

přez

M. Seillerja a J. Buka.

Čitane a kritiscy rozsudzane w posedzienju filologiskeje sekcie 4. hapryla 1861.

A. Přisłowa.

Bjez matki je z pčolkami swjatok.

Bože prawo runje hlada.

Čłowjek móže sebi wšo na puć sobu wzać,
Jenož nic hospodu.

Ćěri wosrjedk kupki,
Wotanka štom pupki.

665 Do wočow móžeš čłowjekej pohladać,
Do wutroby nic.

Dobry hejtman je lěpši,
Dyžli džewjeć džělačeri.

Dołhe wuběranje,
A na posledku hubjeny trjech.

Dosć — to chce či wjele być.

Hdyž je měr,
Dha je lohko z wojakom być.

670 Hdźež dobre piwo warja,
Tam so rady sedži.

Hdźež khapon njespěwa a žona njeswari,
Tam w domje (w tym domje) derje njej.

Hdźež rjana ruka naliwa,
Tam hosc so lohcy wotunka.

Hdźež spalene sušenki krydnješ (dostawaš),
Tam rady njehopaj (njesyda).

K motycey słuša toporo.

675 Kokula započnje (započina) kukać,
Hdyž je so młodeho wowsa najědla.

Kóžda krušej ma swoju šišku.

Kuraža je poł dobyća.

Kuše předowanje a dołha kołbasa
Je za bura.

Lěpje woš w kale,
Hač žane mjaso.

680 Lutuj, doniž maš.

Młódši a słódši,
Młódša a słódša.

Niže stupiš,
Bliže widziš.

Njepřećeley dyrbiš husto
Najprjedy přez proh.

Pjany swój rozom
Skotej pod nohi mjeta.

**685 Pjenjezy a młodu holcu sebi wobhladaj,
Prjedy hač je bjerješ.**

Spuščiš sywa, nimaš mlěwa.

Strowy khoremu njewěri.

Šewc ma rady džerawe wobuće.

Štrykow je na swěce dosć,
Ale šibjeńcow hišće mało.

**690 To su wěste wěcy,
Rozom njetči w měcy.**

W skoku džělo, zahé kónce.

Wjetši njedušnik,
A hórši wudmak.

Wo pjenježk so surowi,
Wo šěsnak so njezmórči.

Woparjeny khapon boji so kropa.

695 Wowcy z jeneje wowčefnje so znaja.

Wóčko a swědomjo
Jednak mało znjesetej.

Wuhnjeř šmóra so najradšo wo mlynka.

Z něčimžkuli by derje stało,
Hdy by so dwójcy činić dało.

Za horami ludžo tež khlěb jědža.

700 Zlě, hdyž dyrbi so k czemu kowarjej hić.

B. Přisłowne přirunanja.

Běžeć, kaž Halštrowski šewc.

Běžeć, kaž natřeleny zajac.

Brjuch, kaž khachlonk.

Dželić so, kaž Čisowscy do pyrja.

85 Hłodny, kaž młynska kokoš.

Hólčk, kaž palčk (pjedž wot zemje).

Khodžić, kaž za wšě hrěchi.

Lubić, kaž psej wobwišnjenje (wobwišenje).

Přečelnje hladać, kaž liška na huso.

90 Sedžeć, kaž wróbl w jahłach.

Sedžeć, kaž zajac w młodym džećelu.

Sy, kaž Debišowski jehnjacy.

Teptać, kaž honač wokoło kokoše.

Tón je, kaž mutna woda.

95 Tón je, kaž sróča wopuš.

Wobstajny, kaž haperleja.

Wumyslić sebi, kaž liška před smjerću.

Wusypać, kaž sróči drob.

Z jednym leńkom, kaž swinjo.

100 Zwonić, kaž Halštrowski zwón.

C. Přisłowne hrónčka.

Džiwinu šerić, hdyž je kał zežrała.

Hladaš, jako by če čmjeła kusnyła.

Jeho je boža ručka zajała.

Jemu je sekera před důrjem.

85 Jemu so w zeleným wuchačku džije.

Khac, abo éi dám plac.

Nihdy (hnidy) nic, ale wši, kaž palcy.

Placnu če, zo so woblizneš.

So khroblie a mužič, hdyž je wójna nimo.

90 Temu je psyk z měru čeknył.

To je haj a hainjeň.

To je hišće doľha noha.

To je powjedanje, jako bychu džěci w pěsku hrałe.

To je wérno, jako bychu raki lětałe.

95 To su tajke kmótry, zo su so něhdy w kale widžałe.

Tón je hłupy, zo móhł hłupych z nim łożić.

Tón sebi wě swojeho psyčka wjesć.

Tón tež na húbu khromy njeje.

Tu njeje žana rada a hnada.

100 Wětrec (Wětríkec) hólcy haruja.

D. Přisłowne poryčadła.

Darmačka (darmačkow) hladač.

Dwoje piwo w jednej pičołcy měć.

Džěru z džěmu płatać.

Holbjam wrota twarić.

85 Kokoš za jejo dać.

Kruwu za rohi dejić.

Kubło k čělcam dohnać.

Na nadowso wudać.

Na staru kóljnju so ženić.

90 Na stwjelco so zepjerać.

Někomu z pjeřkem pod nosom šmórać.

Njeznesene jeja předawać.

Tolerje za kroškami mjetać.

Woheń ze slomu hašeć.

95 Wróble wućić pšeńcu łuchćić.

Z kefkow do lěsa přinć.

Z prochom a z mochom.

Za pjeć porstow něšto kupić.
Ze Stojanec a Kućanec holcami rejwać.
100 Ze susodowym mydłom plokać.

Někotre pěsnie

wot

Radyserba.

I.

Hońtwaf.

Tón hońtwaf khodži po lěsu
A džerži třelbu morjatu.

Ta pyšna drasta hońtwawska
So na nim hordži zelena.

Wón ījelčo stupa īakajo,
A na čole mu čěmni so.

So ptački w wjefškach strójeju,
A čiwicki, wiwicki zamjelknu.

A zajac, hojo sornika,
Kaž kłoki před nim lětaja.

Ach kajke mi to rjemjeslo!
Mje lěs a polo boji so!

Wón mutny z lěsa wustupi;
Bě před nim hrodžik zemjanski.

Tam ručka kiwa z woknješka,
A khmur jom zleći z wobliča.

Wón steji w dufčkach zahrodki,
Mu běla ručka wotewri. —

Nětk nawjesel so pokoja
We polu, haju, zwěrina!

II.
Zwady wuńt.

Pachołkaj w rokoće namkaštaj hnězdo,
Kurwota na jejkach sedžeše tu;
Ruki te popaňši stareho ptaka
Skoku tež jejka wšě zwubjerachu.

„Michałko złoty, njech mi je ta patka,
Ty sej te smějate jejata wzmi!“
Ale tón rjekny: „I najebać, Janko,
Tebi te jejka, a kurwotku mi!“

„Michale, chceš abo njechaš ju pušći?“
Prjedy hač započnu, z dobrym ju daj! —
„Janisko hrabate, ty nož so sptytaj!“
Zwadženaj bóle so zadžeraštaj.

Fururu wufurny kurwota z rukow —
Zalećo do kefkow ruče bu fuk;
A do tych jeji te zwadżene nohi —
K jejam na tyglu so złutowa tuk.

III.
Panička mniška.

Na skału stupa nahły khód,
Na skale steji stary hród.

Je w hrodze była panička,
Najrjeňša běla čeřwjena.

A niže hrodu do skały
Je křiž tam wulkí rubany.

Dwaj panaj staj do smjerče tu
So rułaj¹⁾ wo tu paničku.

A wona nětko w klóstyri
So za njej modli z płačkami.

¹⁾ So ruć == ringen, kämpfen. *moř. mudič řeči*

,Haj smil so, Pani njebjeska,
Daj jimaj wěčnoph pokoj!'

IV.

Cuzy jězdnik.

Wón sedžeše na lysaku,
Wón přijědže před kowafnju.

A mječ mu z pasa bladaše,
A trašne třelby wšelake.

Tón kowaf z duri wustupi,
Na cužnika so pokloni.

,Ty wobkowaj mi lysaka,
Zo pónďže přemo wichora.

A njechaš derje kowači,
Maš džensa džen ty posledni!

Tón kowaf skladže pódkowu,
Kaž młody jeleň lysak bu.

Do kapsy hrabny tórný knjez,
A hrabny z horšcu do pjenjez.

Wón złotki, swětle čefwjenki
Tom kowarjewi přinuci.

,Tych džakow zdaj so kowarjo,
Twój pan ma narunać mi to.

Ja chcu joh w lěsu zetkači,
A jeho złotki budža mi!'

V.

Wotwód.

Tón hród se w nocy swěčeše,
Kaž luta swěca jasny;

A husle džechu, pišele
A dudki, swjedzeń kwasny.

A naliwarjo slěborni
Tam wino porjedzachu,
Sej z kwasarjemi kwasařki
Na strowjo připiwachu.

So hibaše tón swětly dom
We złotej drohej pyši,
A spěw a směw ze piskanjom
Bu tórnisi a wyšsi.

Pań młoda pańka njewjesta
Kaž na smjerć zblědowaše,
Ji mačeše so zernička,
A ruka třepjetaše.

Tam sedčeše kaž tujawka,
Kiž wo lubeho želi,
Hdyž kójcy jí do kosydia
Su w haju jeho jeli.

Kaž kraholc stary nawožen
So hordy wuwjeraše:
,Njech juskaju mój šwarny džeh
Mi njemdre krki waše!

Hoj! sto so woči zastróza,
Jom we rče zemrje słowo?
Mu spanu ruka přestrěna,
A zapyri so čolo.

Ta pańka jasnje zakřiknje,
Ji stawy zehrawachu,
Ji młode zerja jutrowe¹⁾)
Do wočow zeskbadzachu.

(1) Nieste zdroj, a množ w skutečnosti množ zdroj, kde je
uveden. **Taj ranič** jest zdrojem, kde je uveden. **Krok**

Hlaj młodzenc jako kralowski
Kaž blysk za blido skroči,
Z nim w horšach mječe pacholi
A khrobla połne woči.

Wón wotsal bu z tej njewjestu,
Za nim či hólczy młodži;
Toh staroh złoby třasechu
We jeho kwasnym hrodži.

Ta wotwiedzena przed hrodom
Do krytow woza skoči,
Do čmowej nocy z młodžencom
A z hólcami bu z woči.

Jan Michał Budar.

IV.

Jeho wosoba. (Přidawki.)

1. Njeboh Budar mješe w swojim času raz wěsteho Vogela z Mnišonca za lěsnika abo hajníka. Temu běše poručił, na jeho „hory“ (lěsy a drjewo) kedžbowač a je před škódníkami a paduchami wobarač. Při tym běše jemu slubił, zo za kóždeho paducha, kotrehož při kradnjenju drjewa popadnje a k njemu přiwjedže, 8 slěbornych wot njeho dostanje. Vogel běše na to raz tajkeho paducha popadnył a přiwjedže jeho k Budarjej. Budar džeržeše nětk temule člowjekej poswarjacu ryč a wjedzeše jemu jeho njedušny skutk k wutrobje, na to dari pak jemu 8 slěbornych z tymi słowami, zo dyrbi sebi za to drjewa kupić a nic wjacy kradnyć! Ale tež Vogel dosta swoje přislubjene myto.

2. Njeboh Budar běše, kaž je znate, bóle bur dyžli knjez. Duž wjedzeše tež swoje burske abo ratafske hospodařstwo na ryćeřkuble w Hornej Hórcy sam. Z tajkeho jeho hospodařstwa powjeda so, zo je raz čeleću,

kotrež je so w jeho hródzi runje wot kruwy wostajilo a zwjazało, dóncu wodu stajić a woklep słomy čisnyć dał a při tym k čeleću prajil: „Rězaj sebi samo tak kuše, hač chceš; ty maš' khwile!“

3. Raz daše njeboh Budaf swojim młóckam, najskerje robočanam, na hunje žito zběhać a do hroda na ūbju nosyć. Jako so to sta, sedžeše Budaf w swojej jstwje a wobkedžbowaše wotnošowarjow, zo jemu njebychu žito nihdže druhdže wotnosyli. Ale či hrajachu tola nje-sprawnu hru. W hrodze na druhej stronje běše wotstup přitwarjeny, z kotrehož wot horka drjewjana truba dele džěše. Tu wjedžachu sebi tamni na swój wužitk nałożić. Přetož při tamnej trubje delka bě so jedyn z tych džě-kačerjow jako pomocnik postajil, kotryž kóždy raz tak husto prózny měch pod džěru podtykny, hač bu žadyn z tych wotnošowarjow — a to snadno so njérédko nje-sta — swój połny měch žita město na ūbju do wotstupa wotnjesł a tam po trubje do džéry dele wusypał. Tak džěše žito před Budarjowymaj wočomaj drje w předku sprawnje nutř a horje, ale runje tak njesprawnje tež za jeho khřibjetom hnydom zaso dele a won, a dosta wot tam dališe spěšne nohi. Jako běše so žito tak zwotno-sylo, pokhwali Budaf měnjo, zo je bohaće zběhał, džě-kačerjow a da jim hišće palenca.

4. Wumrjewši ležeše njeboh Budaf, jako jeho kho-wachu, w kašeu mjez druhim takle zwoblekany: měješe běle rubiško wokoło šije zwjazane, na hlowje kóncojtu čapku (cyplměcu) a w rucy citronu. —

Na podłożku nazhonyených powjeściow a swědčenjow spisał a podał

H. F. Wjela.

W Budyšinje, 1862.

Druhí kluč k Frankowej zelowej zahroďe.

Wot M. Rostoka.

Frankowy „Hortus Lusatiae“ (hl. Časop. zeš. 21. abo 1860, I.) ma to dobre, zo su z najmjeňša ľačanske mjená prawje pisane a zo so z týchto wuslēdžiť hodži, kotre rostliny su ménjene. K dopokazanju teho služa nam skoro jeničcy pharmaceutiske mjená, kaž je we starých hapykařskich knihach namakamy. Tež starše české mjená su dobrý podložk k rozjasnjenju. Ruske a francowske mjená su so jeno na dwaj abo tři městnach k dopokazanju naložiť hodžile. Přirunaj Jenčowy „Kluč k Frankowej zelowej zahroďe“ w zešiwku 22.

- 1 *Artemisia Abrotanum* L. *Stabwurz, Gartheil*. Bože drjewičko [jako zahrodná rostlina]¹⁾. Off. *Abrotani maris herba, summitates*. *Garthagel, Abrand, Gartheil, Stabfraut, Eberraute, Stabwurz*.
- 2 *Santolina Chamaecyparisus* L. *Heiligen-pflanze*. Bože drjewko. Swjatočnička [rostlina w horňkach sadžana]. Off. *Ab. Santolinæ s. Abrotani foeminæ. Cypressenfraut*.
- 3 *Artemisia Absinthium* L. *Wermuth, Połon.* Off. *Absinthii vulgaris herba, summitates*. *Wermuth*.
- 4 *Acer Pseudoplatanus* L. *Klon, klen (Klep = číščerški zmylk)*. *Weiher Ahorn*.
- 5 *Rumex Acetosa* L. *Kisykát*. *Sauer-Ampfer*. Off. *Radix, herba Acetosæ vulgaris*. *Gemeiner Sauerampfer*. (Ščehel = *Rumex Acetosella*. *Kleiner Ampfer*.)
- 6 *Acorus Calamus* L. *Kalmus*. *Bróstwonec*. Off. *Radix Acori veri, Calami aromatici*. *Kalmus, Aderwurzel*.
- 7 *Allium sativum* L. *Knoblauch*. *Kobluk, kobolik*. Off. *Allii radix*. *Knoblauch*.
- 8 *Alnus glutinosa*. *Gemeine Erle*. *Wólša*.
- 9 *Stellaria media* Vill. = *Alsine media* L. *Sternmiere, Hühnerschärfe, Meierich*. *Myšonec, my-*

¹⁾ Spodživne je tu premenjenje mjenow; pretož „bože drjewičko, drjewčko“ rěka někto rostlina pod 1, mjez tym zo je něhdy rostlina pod 2 tuto mjeno měla. Rostlina 2 nima mjez ludom žancho serbskeho mjena. Tak stej tež „bělica“ (Běliche) a „džižva ruta“ woteznatej mjenje za jenu tuteju rostlinow. Bělica je někto rostlina pod 17.

šacy črij. Off. Alsines herba. Hühnerdarm, Vogelkraut, weiße Miere.

10 *Althaea officinalis* L. Cibisch, Althee. = Běly šlez. Popla lékařska. Off. *Althaea* s. *Bismalvæ radix*, herba, flores, semina. Althee, Cibisch, Ibisich.

11 *Origanum Majorana* L. Majoran. Majron. Off. Majoranæ herba. Meiran, Majoran.

12 *Anethum graveolens* L. Dill. Poprik, koprik. Off. Anethi herba, flores, semina. Dill.

13 *Archangelica officinalis* Hoffm. = Angelica Archangelica L. Engelwurz. Jandželske zele, hilka, holinka. Off. Angelicæ sativæ radix, herba, semina. Angelis, Engelwurzel, Brustwurzel, Lustwurzel. (Džehel = *Angelica sylvestris* L. Brustwurz. Č. Děhel.)

14 *Potentilla Anserina* L. Žołnik husacy, rjepikojte zele, wutrobne zele. Gänserich-Gingerkraut. Off. Anserinæ herba, radix. Gänserich, Gänsekraut.

15 *Petroselinum sativum* Hoffm. = Apium Petroselinum L. Petersfilie. Pětrůška, pětršlka. Off. Petroselini radix, semen. Petersfilie.

16 *Aquilegia vulgaris* L. Akelei. Přečiwnik, přečiwnne zele, módry pětrowy kluč, zahrodne zwónčki. Off. Aquilegiæ herba, flores, semina. Aglej, Akelej.

17 *Artemisia vulgaris* L. Bulica, balica, bělica, bal, bul, bol, běl, bybus, swjatojanowy pask. Beifuß. Off. Artemisiæ rubræ et albæ radix, herba. Rother und weißer Beifuß, St. Johannisgürtel.

18 *Arum vulgare* Lam. = *Arum maculatum* L. Klep, aronowa broda, zmijowy korzeń. Behrwurz. Off. Radix Ari, Aronis. Aronwurzel, deutscher Ingber.

19 *Asarum europaeum* L. Haselwurz. Smolnik. Off. Radix Asari. Haselwurzel, Hasselwurzel, Haselkraut.

20 *Asperula odorata* L. Waldmeister. Serlica, jatrowe zele, wumara. Off. Herba Matisylvæ, Hepaticæ stellatae. Waldmeister, Sternleberkraut, Meserich.

21 *Chenopodium rubrum* L. Pólšica, ťoboda. Gänsefuß, Melde. Off. *Atriplex sylvestris* herba.

22 *Avena strigosa*. Barthäfer. Wows smuhaty. *Avena sativa*. Weißhäfer. Wows powśechny.

23 *Bellis perennis* L. Husace kwětki, balki, kwětk. Gänseblümchen. Off. *Bellidis minoris* herba, flores. Tausendschön, Maaslieben.

24 *Betonica officinalis* L. Betonie. Rézačk, pomjatkowe zele, serpina, potentki. Off. Betonicae herba, flores. Betonik, Betonie, Zehrtraut.

25 *Betula alba* L. Birke. Brěza.

26 *Amaranthus caudatus* L. Fuchsschwanz = Amaranth. Ščerjenc, lišča wopus. (C. Blit uheršký.)

27 *Borrago officinalis* L. Wudrak, wudrowa kwětka. Vorretsch. Off. Boraginis herba, flores. Borag, Boretsch, Wohlgemuth.

28 *Brassica oleracea* L. (var. lœvis). Weißkraut. Běly kał.

29 *Brassica oleracea* L. (var. rubra). Rother Kopf-kohl. Čerwjeny kał, módry kał. Off. Brassicæ rubræ folia, semen.

30 *Anchusa officinalis* L. Odhsenzunge. Poccíwe zele. (Poccíwička, wolacy jazyčk.) Off. Buglossi radix, herba. Odhsenzunge.

31 *Cannabis sativa* L. Hanf. Konopej. Off. Cannabis semen. Hanf.

32 *Cnicus benedictus* L. = *Centaurea benedicta* L. Cardobenedicten-Kraut, Bitterdistel. Hórkowóst. Off. Cardui benedicti herba, semen. Kardobenedict.

33 *Cirsium lanceolatum* Scop. = *Carduus lanceolatus* L. Kraußdistel. Wóst kopjaty.

34 *Carum Carvi* L. Kummel. Khórwejda, khimjelčka, kměn. Off. Carvi semen. Mattenkümmel, Wiesenkümmel, schwarzer Kümmel.

35 *Geum urbanum* L. Kälfenwurz. Kuklik, sadník, smjetanowe zele. Off. Caryophyllatæ radix. Benedictenkraut, Märzwurzel, Rägeleinwurzel.

36 *Cuscuta europaea* L. et *Cusc. Epilinum* Weihe. Flachsseide. Žida. Off. Cuscutæ herba. Flachsseide, Žida, Filzfraut.

37 *Castanea vesca* G. Jérowe. Kastanienbaum. Off. Castaneæ fructus, cortex. Italienische Maronen, welsche Kastanien.

38 *Erythraea Centaurium* P. Laufend-Güldenfraut. Ščetka. Off. Centaurii minoris herba, flores.

39 *Allium Cepa* L. Zwiebel. Cybla.

40 *Prunus Cerasus* L. = *Cerasus acida* Gärtn. (a. acida Ehrh. b. aproniana Schübl. et Mart. c. austera Ehrh.). Kisalca. Saure Kirsche, Weichsel. Off. Cerasorum acidorum rubrorum flores, fructus.

41 *Prunus avium* L. = *Cerasus avium* Mich. C. dulcis
G. *Bogel-Kirsche*, *süße Kirsche*. *Wišen*, *třešen*.
Off. *Cerasorum nigrorum flores, fructus*.

42 *Prunus avium* L. = *Cerasus avium* Mich. C. dulcis
G. *Bogel-Kirsche*, *süße Kirsche*. *Wišen*, *třešen*.
Off. *Cerasorum nigrorum flores, fructus*.

43 *Anthriscus Cerefolium* Hoffm. *Scandix Cerefolium*
L. *Chærophyllo Cerefolium* Crtz. *Kerbel*, *Kletten-kerbel*. *Trybula*, *korbjeňk*. Off. *Cerefolii herba, semina*. = *Herba, semen Cerefolii, Chærefolii, Chærophylli. Körbel, Suppenkerbel*.

44 *Glechoma hederacea* L. *Gundermann*. *Ponc*. Off. *Hederæ terrestris herba*. *Udram*, *Gundel-reben*, *Gundermann*.

45 *Matricaria Chamomilla* L. *Gemein Feldkamille*, *Hälmerchen*. *Hermančik*. Off. *Chamomillæ vulgaris, flores*. = *Herba cum floribus Chamomillæ, Chamæmeli vulgaris*. *Romey*, *Chamille*, *Ramille*.

46 *Ledum palustre* L. *Vorš*, *wilder Rosmarin*.
Wowče bahmo, bahniško. Off. *Ledi palustris s. Rosmarini sylvestris herba*. *Vorsch*, *Vorš*, *Kühnrost*, *wilder Rosmarin*.

47 *Chelidonium majus* L. *Schöllkraut*. *Krwawnik*. Off. *Chelidonii majoris radix, flores*. *Großes Schöllkraut*, *Schwalbenkraut*.

48 *Helichrysum arenarium* Mich. = *Gnaphalium arenarium* L. *Sand-Immortelle*, *Strohblume*. *Kočinko*. Off. *Stoechadis citrinæ flores*. *Gelbe Kägenpfötchen*, *Mottenkraut*, *Schabenkraut*, *Reinblumen*.

49 *Cichorium Intybus* L. *Wegwarte*, *Cichorie*, *Hundsläuse*. *Změrníwka*, *změrníwe zele*, *wotpočinkowe zele*, *módre slónčne róže*, *módra knježnička*. Off. *Cichorii sylvestris radix, herba, flores*. *Zichorien*, *Wegwart*, *Hindläufst*.

50 *Conium maculatum* L. *Gefleckter Schierling*.
Spul, spyl, spuhul, wrótnica. Off. *Conii maculati s. Cicutæ terrestris s. Cicutæ majoris Störkii herba, semina*. *Schierling*, *Erdschierling*.

51 *Vinca minor* L. *Sinngrün*. *Barbjeňk*. Off. *Vincæ pervincæ herba*. *Sinngrün*, *Immergrün*, *Wintgrün*.

52 *Delphinium Consolida* L. *Rittersporn*. *Kozaca broda*. Off. *Consolidæ regalis s. Calceatrisæ herba, flores*. *Rittersporn*, *Feldrittersporn*.

53 *Cydonia vulgaris* P. C. maliformis Mill. Kwětna, kwětla. Quitte. Off. Cydonia, Cotonea. Quitten.

54 *Corylus Avellana* L. Lěška, lěšny worjecho-wy kefk. Haselnuß. Off. Coryli lignum, avellanæ nuces.

55 *Crocus vernus* L. Safran. Barbička. (Barba [Safran] přikhadža wot *Crocus sativus*.) Off. Stigmata Croci orientalis.

56 *Cuminum Cyminum* L. Kreuzkümmel. Jabrožina. (Č. Šabrej.) Off. Semen Cumini. Römischer Kümmel, Kramkümmel, Mutterkümmel. (Wukrajna rostlina, w překupstwje.)

57 *Sambucus Ebulus* L. Attich. (Zwerg-) Hollunder. Psyči bót, nizki bót, smjertne zele. Off. Ebuli radix, cortex interior, folia, flores, baccæ, semina. Attich.

58 *Erica vulgaris*. Heide. jaš. (Frank ma: cas = čas: heide, Zeitheide.) *Calluna vulgaris* Salisb. = *Erica vulgaris* L. Besenheide, Heidekraut, Wrjós. Off. Ericæ herba.

59 (hl. 141.) *Eruca sativa* Lob. *Brassica Eruca* L. Runka, Rauke. Hórčica. Č. Roketa. Fr. Roquette. Off. Semen Erucæ. (W južnej Europje.)

60 *Agrimonia Eupatorium* L. Ödermennig. Žilane zele, žilan, wudrmanca. Off. Agrimonæ herba. Ödermennig, Steinwurzel.

61 *Euphrasia officinalis* L. Augentrost. Swětlik, wočowy trošt, munšeki. Off. Euphrasiæ herba. Augentrost.

62 *Phaseolus multiflorus* W. *Phaseolus coccineus* Lam. Feuerbohne. Bob, buny. Off. Phaseolis. Fabæ semina. Bohne, Schminkebohne, türkische Bohne.

63 *Polygonum Fagopyrum* L. Heidekorn. Hejdúška. Off. Fagopyri semen.

64 *Nephrodium Filix mas* R. Brown. *Polypodium Filix mas* L. *Aspidium Filix mas* Sw. Nierenfarren, Johanniskwurzel, Farrenkrautmännlein. Paprušica, papruš, papruč. Off. Radix Filicis maris. Farnkraut, Johanniskwurzel, Johannishand.

65 *Foeniculum officinale* Ale. *Anethum Foeniculum* L. Khoprica. Ženčel. Off. Foeniculi semen, radix. Ženčel.

66 *Fragaria elatior* Ehrh. *Fragaria vesca pratensis* L. Hohlfästige Erdbeere. Truskalca, pótrjenicy.

Off. Fraga, Baccæ Fragorum. Fragariæ herba, radix.
Erdbeertraut, Erdbeere.

67 *Fraxinus excelsior* L. Esche. Jasla. Off. Fraxini
lignum, cortex, folia, semen s. linguæ avis. Esche.

68 *Geranium Robertianum* L. Ruprechtskraut.
Storchschnabel. Frank: Pušonky. (? Baćonki.) Ba-
ćonica smjerdzata, baćonjace pyski. Off. Geranii
Robertiani s. Ruperti herba. Storchschnabel, Ruprechts-
kraut.

69 *Glycyrrhiza glabra* L. Liquiritia officinalis Mch.
Słódke drjewo. Süßholz. (Lekwica = Lakritzensaft,
= succus Liquiritiæ.) Off. Liquiritiæ s. Glycyrrhizæ
radix. Lakritzenholz, Süßholz.

70 Snadž: *Bromus secalinus* L. Trespe. Kostrowa. (Č.
Kostřawa = Festuca, Pól. Kostrzawa = Wowčnik.)

71 *Hedera Helix* L. Epheu. Blušč, prašica, pra-
šiwe zele, štan. Off. Hederæ arboreæ lignum, folia,
resina, baccæ. Epheu, Epich, Immergrün.

72 *Inula Helenium* L. Wahrer Alant. Woman.
Off. Radix Enulae, Helenii, Enulae campanæ. Alant.

73 *Parietaria officinalis* L. Scenowc, džen a
nóc, nócne zele. Glaekraut, Wandkraut. Off.
Parietariae herba. Glaekraut, Peterskraut, Rebhühnerkraut.

74 *Sonchus oleraceus* L. Gänsefiedel, Sauditel,
Milchfiedel. Mlóčnak, mlóč. (Mlóč = *Leontodon*
Taraxacum L. Löwenzahn, Maiblume.) R. Молочникъ.
Fr. Laitron. Off. Sonchi laevis folia. Sauditel.

75 *Hyoscyamus niger* L. Bilsenkraut. Blen, wo-
bléd, kosćany (kožany) pětr. Off. Hyoscyami
radix, herba, semina. Schwarzes Bilsenkraut.

76 *Imperatoria Ostruthium* L. Fr. ma: Žoic džigil
(? zaječi džehel). Bélan, mištrowy korjen. Meis-
terwurz. Off. Imperatoriae s. Ostruthii radix. Meister-
wurz, Meisterkraut.

77 *Juniperus communis* L. Wachholder. Jechi-
běrna, jałronec, jałorc. Off. Juniperi baccæ, lig-
num. Wachholder, Raddig.

78 *Lactuca sativa* L. Salat, Lattich. Solotej. Off.
Lactucae sativæ herba, semina. Salat, Lattul, Lattich.

79 *Rumex obtusifolius* L. Grindwurz, stumpf-
blätteriger Ampfer. Słódke lopjena. Off. La-
pathi acuti s. *Oxylaphathi* radix. Grind- oder Mangelwurzel.

80 *Euphorbia Lathyris* L. Kreuzblätterige Wolfs-

mild, Maulwurfskraut, Springkraut. Mlóčená nakřížny. Off. Cataputiae minoris semina. Spring-, Treib-, Burgirkörner.

81 *Lavandula spica* L. Lavendel. Wandla, wandalik, lewančík. Off. Herba, flores Lavendulae. Lavendel.

82 *Erythronium* L. Linse. Sok. Off. Lentis semen.

83 *Cheiranthus Cheiri* L. Lač, Goldlač. Lak. Off. Flores Cheiri. Gelbe Birole.

84 *Peucedanum Cervaria* Lapeyr. Athamanta Cervaria L. Hirschwurz. Fr. ma: Jelenowy (scil. korjeň). Dobrjeňk jelenjacy. Off. Cervariae nigrae s. Gentianae nigrae radix et semen. Hirschwurzel, schwarze Hirschwurzel (weiße Hirschwurzel = *Laserpitium latifolium* L.).

85 *Levisticum officinale* K. Ligusticum Levisticum L. Liebstöckel. Kefc, khěrs, lipštok. Off. Levistici radix, herba, semen. Liebstöck, Badkraut.

86 *Lilium candidum* L. Weiße Lilie. Běla lilija. Off. Radix, flores, antherae Lilii albi. Weiße Lilie.

87 *Lilium Martagon* L. Türkembund-Lilie. Lilija złotohłójčna. Off. Martagon radix. Türkischer BUND. (*Asphodelus ramosus*. Off. Radix Asphodeli = ächte Goldwurzel.)

88 *Convallaria majalis* L. Maiblume, Bauke. Całtki, cankory, trupiki. Off. Lili convallii flores = Flores Liliorum convallium. Maiblume, Lilienconvallen.

89 *Linum usitatissimum* L. Lein. Len. Off. Linis semina. Lein, Flachs.

90 *Humulus Lupulus* L. Hopfen. Khmjel. Off. Lupuli Coni s. strobili. Hopfen.

91 *Malva vulgaris* Fr. et *Malva sylvestris* L. Gemeine u. Waldmalve. Šlez, šlezna, šloz, twarožki, sydrječki. Off. Malvae vulgaris radix, herba, flores. Kässpäppel, Gänsspäppel, Hasenpäppel, Kähenfäss.

92 *Pyrus Malus* L. Jabłon. Äpfelbaum. = *Malus communis* DC.

93 *Malus acerba* Merat. *Malus sylvestris* Mill. Holz-äpfelbaum. Plónč, płonych. Off. Mali sylvestris flores, fructus.

94 *Marrubium vulgare* L. Jabłučník, šandra. Andorn. Off. Marrubii albi herba. Weiher Andorn, Marienneßel.

95 *Chrysanthemum Parthenium* P. *Matricaria Parthenium* L. Boža martra, martrowne

zele, měrik. *Mutterkraut*. Off. *Herba cum floribus Matricariae, Parthenii*. *Mutterkraut*, *Mettram*.

96 *Melissa officinalis* L. *Melisse*, *Citronenmelisse*. Fr. ma: *Birðraut* (drje *Bienenkraut*, *Bzoline Schle*, *pčoline zele*). *Rojownik*, *rojnik*, *rozonik*, *pčolene*, *melisa*, *mjedawka*, *mědnica*. Off. *Melissae citrinae s. citratae herba*. *Gartenmelisse*.

97 *Mentha arvensis* L. *Mjatlčka pólna*. *Acker-Münze*. Off. *Menthae equinae herba*.

98 *Panicum miliaceum* L. *hirše*, *Jennich.* *Jahły*.

99 *Achillea Millefolium* L. *Schaafgarbe*. *Wróćica*, *běla wowča rutwica*. Off. *Millefolii herba*, *flores*. *Schaafgarbe*, *Tausendblatt*, *Garbenkraut*.

100 *Polypodium vulgare*. *Engelsüß*, *Süßwurzel*. *Słódke kruški*, *lekwicowe korjenje*, *lekwička*, *słodkniczka*. — *Filicula*, *rothes Steinbrechkraut*, *gemeiner Engelsüß*.

101 *Lepidium sativum* L. *Nasturtium sativum* Mch. *Gartenkresse*. *Poprica zahrodná*, *zahrodná žerchej*. Off. *Nasturtii hortensis herba*, *semen*. *Kresse*, *Gartenkresse*.

102 *Agrostemma Githago* L. *Korn-Rabe*. *Kukel*. Off. *Nigellastris* s. *Githaginis herba*, *radix*. *Lolii officinarum semen*.

103 *Juglans regia* L. *Wallnuß*. *Worješnik*, *włoski worjehowy štom*. Off. *Juglandis nucum cortex*.

104 *Ocimum Basilicum* L. *Basilienkraut*. *Bazilijsa*, *bazlik*. Off. *Basilici folia*, *semen*. *Basilienkraut*, *Hirnkraut*.

105 *Origanum vulgare* L. *Dost*, *Wohlgemuth*. *Bruna tosta*, *džiwi majron*. Off. *Origani vulgaris herba*. *Dost*, *Wohlgemuth*.

106 *Papaver somniferum* L. *Garten-Mohn*. *Mak*. Off. *Papaveris albi semen*. *Weißer Mohn*, *Magsaamen*.

107 *Pastinaca sativa* L. *Gemeine Pastinak*. *Pastyrnak*, *běla morchej*. Off. *Pastinae radix*, *semina*. *Pasternak*, *Pastinak*.

108 *Hieracium Pilosella* L.¹⁾ *Mausohr*. *Myšace*

¹⁾ Frank ma: *Pilosella vulgaris*. *Auricula muris*. *Meußhöhrlein*, *Nagelfraut*. *musč Čermonijs a mudnij*. Tuta rostlina ma přeoc žolte kójenje. Dyrbi nětko „Čermonijs“ čerwjeny a „mudnij“ módry rěkáé, dha by Čermonijs musč *Primula Auricula* (*Aurikel*) a mudnij musč *Myosotis palustris* (*Vergißmeinnicht*) byé mohł, štož pak so dopokazać njezdží.

wuško. Off. *Herba Auriculae muris, Pilosellae*. Maus-
öhrchen, Nagelfraut.

109 *Pimpinella Saxifraga et magna* L. Bibernell. Pomočnik, jabrik, rjebrik. Off. *Pimpinellae albae nostratis radix, herba, semina. Pimpinellae nigrae radix*. Weißer Bibernell, Pimpinell, Stein-
peterlein, schwarzer Bibernell.

110 *Poterium Sanguisorba* L. Becherblume. Krwawina, woheňčk. Off. *Pimpinellae minoris s. rubrae s. italicae, herba, radix*. Nagelfraut, Sperberkraut, Becher-
blume.

111 *Pisum sativum* L. Erbse. Hroch.

112 *Plantago major* L. Großer Wegerich, Wege-
breit. Putnik, skuradlička.¹⁾ Off. *Plantaginis latifoliae radix, herba, semina*. Großer Wegebreit, breiter
Wegerich.

113 *Plantago lanceolata* L. Spižiger Wegerich.
Husace jazyčki. Off. *Plantaginis angustifoliae herba*. Kleiner Wegebreit, schmaler Wegerich oder Radöl.

114 *Alisma Plantago* L. Großschlüssel, Wasser-
wegerich. Žabjace lžicy, žabník. Off. *Folia Plantaginis aquaticeae*.

115 *Sceleranthus perennis* L. Dauernder Knauel.
Čefwowe, mošk, sukač. Off. *Polygoni cocciferi herba*.

116 *Populus nigra* L. Schwarz-Pappel. Čorný
topoľ. Off. *Oculi Populi*. Pappelnöpfe.

117 *Allium Porrum* L. Porrey-Laud. Porej.

118 *Primula veris* L. Schlüsselblume, Primel.
Pětrkluč, nalétnje přenički, kropáčk. Off.
Primulae veris s. Paralyseos radix, herba, flores. Himmelsschlüssel oder Bathengen, Himmelsschlüssel.

119 *Prunella vulgaris* L. Braunelle. Jézončík,
rézončík, brunawka. Off. *Herba Brunellae, Prunellae*. Braunelle.

120 *Prunus spinosa* L. Schlehedorf, Schwarzdorn.
Dorničel. Off. *Acaciae nostratis s. Pruneoli sylvestris, cortex, flores, fructus*.

¹⁾ Słowo putnik, mjez Serbami z najmjeňša hižom 268 lét znate, nje-
nadejdemej pola Čechow a Polakow, ale hakle pola dalšeho slowjan-
skeho naroda, pola Rusow. Wjatkowčenjo praja: putnik, Malorusojo:
poputnik. Češi rěkaja putnikej: jitrocel, Polacy: babka.

121 *Pulegium vulgare* Mill. *Mentha Pulegium* L.
Polei. Pol. Off. *Pulegii herba*. Polej.

122 *Pyrus communis* L. Birnbaum. Krušen.

123 *Quercus Robur* L. Eiche. Dub. Off. *Quercus cortex*, *folia*, *glandes*, *cupulæ*, *gallæ*.

124 *Raphanus sativus* L. Rettig. Rjetkej. Off.
Raphani nigri radix, *semen*. Schwarzer Rettich.

125 *Armoracia rusticana* G. M. S. *Cochlearia armoracia* L. Meerrettig. Krén. Off. *Armoraciæ s. Raphani rusticani radix*, *semen*. Meerrettich.

126 *Brassica Rapa rapifera* Metrg. Rěpa, prawa rěpa. Rübe, Wasserrübe, Stoppelrübe, rechte Rübe. Off. *Rapæ radix*, *semen*.

127 *Raphanistrum segetum* T. *Raphanus Raphanistrum* L. Hederich, Hederrettig. Wóhnišco. Č. Ohnice rolní. Off. *Rapistri albi semen*.

128 *Ribes rubrum* L. Swjatojanowe jahodki, pórki, janowki. Johannisbeere. Off. *Baccæ Ribium s. Ribesiorum rubrorum*. Johannisbeeren, Johanniastuben.

129 *Rosa centifolia* L. Centifolien-Röse, rothe Garten-Röse. Róža, róža zahrodna, róža kralowna. Off. *Rosarum flores s. Flores Rosæ rubræ*. Centifolienrose, Zuckerrose.

130 *Rubus fruticosus* L. Brombeere, Kražbeere. Černjowe jahody, čerň, černina. Off. *Rubi fruticosi s. nigri baccæ s. Morus humilis s. Mora Rubi*. Brombeeren, Kraželbeeren.

131 *Ruta graveolens* L. Weinraute, Raute. Ruta. Off. *Herba*, *semen*. *Rutæ s. Rutæ hortensis*. Raute.

132 *Juniperus Sabina* L. Sadebaum, Sevenbaum. Žambow. Off. *Sabinæ herba*. Sadebaum, Sevenbaum.

133 *Salix purpurea* L. *Salix monandra* Hoffm. Purpurfarbige Weide. Wjerba bahorowa, čerwjena.

134 *Salvia officinalis* L. Salbei. Želbija. Off. *Salviæ herba*. Salbe, Salbei.

135 *Sambucus nigra* L. Schwarzer Hollunder. Bóz čorný. Off. *Sambuci cortex interior*, *folia*, *flores*, *baccæ*, *semina*. Holunder, Glieder.

136 *Salvia Sclarea* L. Muškateller-Salbei. Želbija wonjata (mało znata). Off. *Herba Hormini*, *Sclarea*, *Callitrichi*. Scharley, Scharlachstraub, Muškatellerstraub.

137 *Sempervivum tectorum* L. Hauslaub, Haus-

lauch. **Rozkobnik, rozechodnik.** Off. *Semper-vivi* s. *Sedi majoris herba*. Großer Hauslauch, Haußwurz, **Donnerkraut**¹⁾, tež Barba Jovis.

138 *Sedum acre* L. **Mauerpfeffer.** Złote zele, rozkodzenk. Off. *Herba Sedi minoris* s. *vermicularis*, *Illecebri*. Klein Hauslauch, Mauerpfeffer, Dhn-blatt, Blattlos.

139 *Secale cereale* L. **Roggen, Korn.** Rož, rožka, žito.

140 *Thymus Chamædrys* Fr. *Thymus Serpyllum* Auct. **Feldkümmel, Quendel.** Babyduška. (*Thymus Serpyllum* L. Schmalblätteriger Quendel = Kulowske zele.) Off. *Serpilli herba cum floribus*. Feldkümmel, Quendel.

141 (hl. 59) *Sinapis alba*. **Weißer Senf.** Žonop běły. Off. *Sinapeos albæ* s. *Erucæ semen*. Weißer oder gelber Senf.

142 *Nasturtium officinale* R. B. *Sisymbrium Nasturtium* L. **Ropucha lečáfska.** Gebräuchliche Wassertresse, Brunnenresse. Off. *Nasturtii aquatice herba*. Brunnenresse. (*Cardamine amara* L. Bittere Schaumkresse. Žerchej.)

143 *Solanum nigrum* L. **Schwarzer Nachtschatten.** Ronica, ronina, rawina, ronidlo, swinjace borlo, knykawa. Off. *Solani herba*. Nachtschatten.

144 *Heracleum Sphondylium* L. **Heilkraut, Bärenklau.** Baršč, barjace pacy. Off. *Brancæ ursinæ* s. *germanicæ* herba. Bartsch, Bärenklau.

145 *Tanacetum vulgare* L. **Rainfarn.** Łołta wówča rutwica, rozduč, rozdute zele, wróćica. Off. *Tanaceti flores, herba, semina*. Reinfahr, Reinfarn, Burmfarn, Burmkraut.

146 *Orchis Morio* L. **Triften-Ragwurz, Kuckucktblume.** Pijawa pastwiščna. Fr. *Satyrium femelle*. Off. *Salep Radix*. Knabentraut. *Orchis mascula* L. **Salep-Ragwurz.** Pijawa muska. Fr. *Testicule de prêtre*. Off. *Salep radix*. (Sem slušeja wšitke pijawy, kiž maja dwaj kulojtaj korušnaj neplej [Testikeln]. Družiny z dwemaj rukojće rozdželenymaj neplomaj rěkaja stopicy. Kukawka je: *Gymnadenia conopsea*, Hößwurz.)

¹⁾ Frank ma: **Donnerbar** = **Donnerbart**. **Donnerer** = **Jupiter**. Wěrjachu prjedy, zo tuto zele blysk wotwodža.

147 *Tilia europaea* L. Linde. Lipa. Off. *Tiliae cortex interior, lignum, flores.*

148 *Euphorbia Helioscopia* L. Sonnenzeiger-Wolfsmilch. Mlóčen slónčny, dójnica, kaferowe jejo. Off. *Euphorbiæ helioscopiæ herba. Wolfsmilch.*

149 *T tormentilla erecta* L. *T tormentillæ*. Pumprwuršlka, drjewjanka. Off. *T tormentillæ radix, herba. Rothwurz, Rührwurzel, Blutwurzel.*

150 *Trapa natans* L. Wassernuß. Kótwnica, wódne worjechi. Off. *Nuces aquaticæ s. Tribuli aquatici. Stachelnuss.*

151 *Trifolium pratense* L. Klee. Dźečel. Off. *Trifolii purpurei s. praënsis herba cum floribus.*

152 *Verbena officinalis* L. Eisenkraut. Twjerdzizna, sporušk. Off. *Verbenæ herba. Eisenkraut, Eisenhart.*

153 *Vicia sativa* L. Wida. Woka.

154 *Viola odorata* L. Wohlriechendes Veilchen. Fijałka, fikonka wonjata. Off. *Violæ flores, semina s. Violariæ herba. Veilchen, Biele, Märzirole, Blauveilchen.*

155 *Vitis vinifera* L. Weinstock, Weintrebe. Wino, winowy pjeńk. Off. *Vitis folia et pampini. Passulæ majores. (Röfinen, Zibeben.)*

156 *Vaccinium Myrtillus* L. Heidelbeere. Holanske jahodki, borowka čorna. Off. *Myrtilli baccae, folia. Heidelbeeren, Blaubeeren. (Vaccinium Vitis Idæa L. Preusselbeere. Bruslicy, brusnicy, borowka čerwjena. Off. Vitis Idæa s. Vaccinii fructu rubro baccae. Preusselbeerstrauch, Berniškekraut.)*

157 *Convolvulus sepium* L. Zaunwinde. Ponitka, frónčkowe kwětki, sedlač płotny. Off. *Convolvuli majoris herba.*

158 *Urtica dioica* L. Große Brennnessel. Kopřiwa. Off. *Urticæ majoris radix. (Weiße Nessel je něsto druhé, mjenujcy: Lanium album L. Weiße Taubnessel. Běla džiwja kopřiwa, hľuchawka běla. Off. Lamii albi s. Urticæ mortuæ s. Galeobsidis herba, flores. Weiße, todte oder taube Nessel.)*

Faberowa serbska knihownja na radnej khěži w Budyšinje.

Spisał *K. A. Jenč.*

Nam Serbam dyrbi lubo być, hdźż wšitke te knihownje zeznać nawuknemy, w kotrychž su naše serbske knihi zakhowane, zo by kózdy, kiž jedne serbske knihi pyta, hnydom wjedźił, hdźje ma so w tajkim nastupanju wobroćić. Teho dla sym ja hižom w „Serbskich Hornych Łužicach“ 1848 naše najwažniše serbske knihownje pomjenował a tam tež přistajił, kak wjele serbskich knihow je w žanej k namakanju. Dokelž pak tehdom hišće tak mjenowanu Faberowu knihownju na radnej khěži w Budyšinje ze samsnymaj wočomaj wohladał njeběch, dha njebě mi móžno, tehdom wo njej něšto dospołnie napisać. Lětsa hakle mějach skladnosć tu samu přehladać, a dokelž je mi k temu tež hišće rukopis njeboh Samuela Bohuwěra Ponicha [† jako duchowny w Malešecach 1798] z napisom: „Von Oberlausitzischen Wendischen Bibliotheken“¹⁾ před woči přišoł, w kotrymž su tež stawizny Faberoweje knihownje wopisane, dha chcu to najwažniše wo tutej knihowni sobudželić. Jeje zhromažđeř a załožer bě Kryša Faber, kiž 9. haperleje 1748 jako farař w Klukšu wumrje. Z wulkej prócu bě wón we swojim žiwjenju serbske knihi hromadžił a tych samych tež 59 čisłow nahromadžił, kotrychž zapis je čiščany, a to w X. zwjazku weimarskich

¹⁾ Ponich ryči we spomnjenym rukopisu: 1) wo Faberowej, 2) wo Pjechowej knihowni w michalskej cyrkwi w Budyšinje, a spomina potom hišće jara z krótka 3) na knihownju zhorjelskeho towařstwa wědomnoćow, 4) na knihownju serbskeho předařského towařstwa w Lipsku a 5) na knihownju serbskeho předařského towařstwa we Wittenbergu. Ponichowy syn, kiž jako farař we Łuču wumrje, a kiž je nam wotpisk rukopisa zawostajil, ryči w tutym tež z krótka hišće 6) wo swojej knihowni, kotař je někto teho runja w michalskej cyrkwi w Budyšinje. Najwažniše data, kotrež so w tutym rukopisu namakaja, su hižom w „Serbskich Hornych Łužicach“ na str. 94: sobudželene, a štož Faberowu knihownju nastupa, w hornym nastawku.

,Acta hist. eccles. 1746. 518—530^č. Tute knihi je wón, kaž to Ponich we swoim rukopisu ze rta swojeje māerje, kotaž bě Faberowa najmłódša dźowka, powjeda, hižom za swoje žiwjenje do Budyšina a to tehdomnišemu měščanosće Callmannej přepošał z tej próstwu, zo by je rada pod swoje wobkedźbowanie wzała a jim městno we swojej knihowni připokazała. Za to njeje pak wón žane zapłaćenje ani dostał ani sebi tež žadał, a je po tajkim ta powjesć wopačna, zo je rada tutu knihownju po Faberowej smjerći jeho herbam wotkupiła. Pola měščanosty Callmanna ležachu te knihi lěta dołho pod třechu w někakim kućiku, a hać runje so Faberowi zawostajeni w lětach 1764—68 za nimi zaso prašachu, dokelž na radzinej knihowni k namakanju njeběchu, dha tola ničo za tute serbske knihi činjene njebu. Hakle jako běše Callmann wumrjeł, příndzechu wone zaso na swětło, a to přez prócu tehdomnišeho subrectora Fabera w Budyšinje, kiž bě potomnik klukšanskeho Fabera. Tón samy pytaše je w Callmannowym domje a namaka je na spomnjenym měsće a wučiści je wot procha a molow a staraše so za to, zo buchu wone z radzinej knihownju zjednoćene. W Callmannowym wobydlenju su so najskerje někotre z Faberowych kniħow zhubiłe, přetož hižom tehdy, jako je njeboh Ponich widžeše, njeħaliči jich wjacy, hać 51. W najnowišim času je te same naš Pful, jako wón hiše w Budyšinje študowaše, zrjadował a zapisał. Po tutym zapisu namaka so, dokelž su snadno pozdžišo někotre nowiše knihi hiše k prjedawšim přišle, w Faberowej knihowni 55 serbskich a słowjanskich kniħow. Bjez nimi je wjèle žadnych ze stareho časa. Tež nadeńdžeš tu někotre, kiž so w žanej druhej serbskej knihowni njenamakaja, na příklad: Najstarši serbski ABC wot lěta 1671, Poſtwijscher Taurifffstein wot Brancla z lěta 1688, najstarše serbske spěwaŕske knihi wot lěta 1710, Mathejowy Jesus Sýrach wot lěta 1719, jedyn rukopis ze serbskimi přisłowiami [přir. Časopis 18^č 2. zeš.] a druhe wažne pisma.

Najstaršej serbskaj rukopisaj.

Spisał **K. A. Jenč.**

W našich serbskich knihownjach mamy jenož serbske rukopisy ze 17., 18. a 19. lětstotka, z kotrychž so starša serbska ryč jenož jara mało spóznać da. Najstarši serbski rukopis, kotryž mačična knihownja wob-sedži, je wot lěta 1675. Su to pisane serbske spěwařske wot wěsteho Müllera, we swojim času šulskeho wučerja w Blunju. Tak wjele hač je mi znate, njenamakaja so w žanej serbskej knihowni, tež w Zhorjelu a na budyškim tachantstwje nic, starše serbske rukopisy. W Khočebuzu běchu w swojim času w gymnasialnej knihowni hišće starše delnjołužiske serbske spěwařske wot lěta 1603, kiž pak su so tam bohužel zhubiłe. Wone běchu 136 łopjenow tołste, we 4. formaće, a jich khěrluše běchu do hudźby zestajana. Jich napisma běše tuto: „*Christliche schöne Introitus, Kyrie, Sequentz, tröstliche Psalmen, Kirchengefänge und geistliche Lieder, Passion Christi secundum Matthæum und Johannem, auch die Lamentationes Jeremiæ Prophetæ, und der kleine Catechismus Lütheri ganz Gesangswweise, hiebeneben auch auf alle Festa und Sonntagen durchs Jahr schöne tröstliche Kirchengebetlein und Collecten, zusamt den Versiculis, so aus dem deutschen Text in die niederlausitzer lieblichen wendischen Sprachen transmutiret, und diß alles ježo in diesen legten und schweren Zeiten zu einem gemeinen christlichen Gebrauch und Nutz fleißig zusammengetragen und geschrieben.*“ 1603. Kaž wěsty Gulda, kiž je tute knihi hišće w lěće 1787 w Khočebuzu widział, powjeda, su te same najsckerje za serbsku wosadu w Drjowku spisane byłe¹⁾). Čim bóle mamy nětko na jednej stronje wobžarować, zo je so tak stary serbski rukopis zhubił, čim bóle zwjeselace je tola na druhej stronje, zo

¹⁾ Přirunaj: *Gesammelte Nachrichten zur Geschichte der Stadt und Herrschaft Cottbus. 2. Stück 1787. (Von Gulbe.) Seite 96. — Programm des Friedrich-Wilhelms-Gymnasiums zu Cottbus 1859. Seite 3.*

mamy k přepytanju staršeje serbskeje ryče hišće starše serbske rukopisy, a to ze 16. lětstotka. Šafařík liči k tутym we swojim słowjanskim narodopisu¹⁾ drje tež jene serbske přełoženje psalmow, kotrež so pječa we wolfenbüttelskej bibliothecy namaka, mi pak to same znate njeje, a njemóžu tého dla tež prajić, hač je tam wopravdže tajki přełožk psalmow ze 16. lětstotka, abo nic. Mi staj ze 16. lětstotka jeničcy dwaj serbskaj rukopisaj znataj, na kotrejuž jedyn tež Šafařík we swojim narodopisu spomina. Wobaj namakataj so w kralowskej knihowni w Barlinje, hdžež sym jej při mojim wopytanju Barlina w lěće 1862 přehladał a přepytał. Prěniši, w barlinskim zapisu słowjanskich rukopisow pod číslom X., je serbske přełoženje noweho testamenta. Rukopis je něhdže dloni tolsty in folio, do twjerdych deskow zwjazany bjez spinkow, kotrež su wottorhnjene. Khribjet zwjazka je kožany, a kaž so spóznać da, z nowišeho časa. Pismo je khětro rjane a čiste a tu a tam ze wšelakimi sekłkami wupyšene. Nałożene su němske pismiki. Titul pytaš podarmo, přetož rukopis započina so hnydom z přełoženjom swjateho Mateja. Na kóncu cyłych knihow mjenuje so jako přełožeř a spisar tych samych „Miklawuš“ Jakubic ſredu po ſw. Žafübe jap. Žefuža po Ch. narodjenju 1548.²⁾ Tež praji tudy Jakubic, zo je jeho přełoženje „Žaſon Šrrpský“. Štó je Miklawš Jakubic był, njeda so z jeho džěla sameho spóznać, a njeje tež hewak znate. Štož jeho přełožk nastupa, dha podamy tudy z njeho pokazku, a to z Lukaša 2, 9—14.

„A hleb, ten Janshel ſelega knifa pczystupzj knym
a ta Žafnoscž tego knifa woſweczj Gich, a wonh ſe
welgh boialh. A ten Janshel rell i njym, Neboi
cze ſe, hleb ya wam zapowedam wilsku radoſcz,
kotora ſe potkacz blicze ſhicžkemū luedowh, Pſketo
ze wam Šchynſa ſe ie naroſchyl ten zDrowiczer,

¹⁾ Slowansky Národopis. 1849. Strona 106.

ktorý ie Kristus ten knis w tym měsce Daši-
dowem. A to wie weſmcze ſznamenowb, wie
būſhceče to Schecžtlo namakacz powyže do ſelich
a w iednym Schlobe leſchiczb. A ſtymkaſh byli
podla tego Janschela to mnooſtvo tich nebe
ſlich Šyll Čhvaliczb Bogha, a praliczb Čeſcz
būtcz Boghū weteb wýſſokosczb, A Mier
na zemh a tym Zlöwełom iedno dobre
zpodobaneb.

Teho runja pokazku z Jana 1, 1—5.

Kapitol prwny.

Początku biło to Słowo, A to
Słowo bylo podla Bogha, a
Bogh byl to Słowo, to same bylo
wot poczatku podla Bogha. Schic-
ka weecz ie psches to same wüczynónē, a bes
tego samego neh niczego wüczynbne, to zcosb wü-
czynóno ie. We nym bylo to ſchywene a to ſchý
wene beſche to Swetlo tich Zlöwełow, a to
Swetlo swesbhy weteb czemnosczb a ta czemnoscz
neh to woblapyla.

Kaž móže kózdy z tuteju pokazkow lohcy spóznać, njeje Jakubicowy přełožk delnjołužisko-serbski, ale je w holanskej podryči hornjołužiskeje ryče spisany. To je tež hižom prof. Kucharski z Waršawy spóznał, kiž je tutón rukopis w lěće 1827 přeptał, a kiž je jemu předku
mału papjerku přilépił, na kotruž je napisał, zo spom-
njeny přełožk njeje pólski, za kajkiž běchu jón prjedy
wudawali, ale serbski, a zo je ryč we nim srjedźna, kaž
so bjez Hornej a Delnej Łužicu wokoło Mužakowa, Hródka
a Zleho Komorowa ryči. Tola tež to njeje cyle prawje,
přetož wokoło Mužakowa atd. trjebaja hižom wjacy delnjo-
łužiskich słowow, hač so jich w Jakubicowym přełožku
namaka. Jakubic je hišće w bóle hornjołužiskej ryči
pisał, hač so wokoło Mužakowa ryči. Móžno tež, zo
w jeho času hišće tajki rozdžel bjez hornjo- a delnjo-

łužiskej serbskej ryču był nječe, kaž nětko, za čimž by so snadno bôle slědžić hodžilo, bychmy-li wjacy pismow-skich wopomnikow našeje serbskeje ryče nic jenož z časa Jakubica, ale tež ze 14. a 15. lětstotka měli, kotrež nam cyle pobrachuja. Zajimawe je naposledku hišće, z Jakubicoweho přełožka widžeć, kak su so wučeni tamneho časa hišće prćowali, za dogmatiku nowe serbske wu-razy wunamakać, a kak su teho dla tehdom hižom česku ryč na pomoc brali, hdyž jim serbska dosahaca njebě. To pokazuja sćěhowace wurazy, kotrež so pola Jakubica namakaja: *späffitel* = zbóžnik, *prorof* = profeta, *prorofowaſche* = wěščeše, *Rech* tego *Späffenah* = lěto tcho zboža, *Serdczach* = wutrobach, *späffent* = zbóžny. Druhe слова, kotrež mi při čitanju napadžechu, su: *rebeta*, *wetř*, *zdaſi-бы* (hač by wón), *gumno* atd. Tež němske слова su tam a sem, na příklad *Landfoct*, za čož su pózdníši přełožerjo słwo „bohot“ stajili. Na kóncu Jakubicoweho rukopisa namaka so hišće zapis epistlow a sćenjow.

Druhi wažny serbski rukopis, kiž so w kralowskej knihowni w Barlinje pod číslom XVIII. namaka, je zběrka zelowych mjenow z lěta 1582. Tež tutón rukopis je in folio, ale ze wšelakimi druhimi słowjanskimi rukopisami do jenych knihow hromadu zwjazany. We nim je 240 zelow z īačanskimi, z němskimi a z delnjołužisko-serbskimi mjenami pornjo sebi zapisanych. Napismo rukopisa je sćěhowace:

Namen der vornembsten Arzney-Kreuter
Jhnn Lateinischer Deutzſcher Vnnd wendischer
Sprachenn Dem Erenntvhesten Achtbaren
Vnnd wolerfarnen Herren Leonharde
1) Churf.
Brandenburgiſchen Leybes Medico zum
Berlinn, Meinem groſgenſtigen Herrn
Patronen vnd mechtigenn

1) Tudy stejace mjena njebě mi mōžno čitać.

Fürderern vorehret vndt
zugeſchriften durch
M. Albinum Mollerum
Straupicensem Lusatium
Anno
1. 5. 82.

Kaž hižom z tuteho napisma zhonimy, je tutón rukopis wot prěnjeho serbskeho spisačela Albina Mollera, w swoim času duchowneho w Třupcu w Delnych Łužicach, wo kotrymž je wjacy w 2. zešiwku XI. lětnika našeho Časopisa wot lěta 1858 k čitanju. Móžno, zo pozdžišo cylu zběrku Mollerowych zelov w našim Časopisu wotčišće damy, jelizo so nam poradži, zo ju wot někoho, snadno wot jedneho w Barlinje študowaceho Serba wotpisanu dostanjemy. Bjez tym podamy z njeje jenož někotre mjena jako pokazku:

38. Accipitrina Habičskraut Jassebowesele.
41. Zichorium wegewart Pſsydroſneſele.
59. Manubium Andorn Schylnhäf.
60. Melissa Meliſſa, Vinſtraut Pſolžyneſele.
78. Valeriana Valdrian Pomožnyc.
98. Verbena Eysennkraut Spurys.
105. Boraso Borrichskraut Pſkleteſele.
197. Angelica Angeliewurz Schambor.

N e k r o l o g i.

VIII. Michał Cyž,
ryčnik w Kamjencu.

Narodž. 28. oktobra 1825. † 4. julija 1860.

Ze zrudnym začućom a z wutrobnym želenjom spojmamy tudy na jednemu z našich najnadobnišich a najluboznišich Serbow noweho časa. Něchtóžkuli z bliže znatych dopomni so hišće na teju dweju młodej wót-

čincow, kotrajž nic jeno to same mjenò, ale tež tu samu lubosc k Serbowstwu, tu samu nadobnosć we wašnju, tu samu nadžiju na přichodnosć, tu samu horliwosé za wót-činu we swojej wutrobje nošeštaj. Kaž wonaj druhdy we přečelnym a wjesołym towafstwje swój hłos zjedno-čištaj, zo byštaj přez krasny słowjanski spěw nic jenož swoje, ale tež druhich wutroby hnułoj a zahoriłoj, tak staj wonaj tež, bohužel, zjednočenaj nas zrudžiłoj přez swoje zažne, jara zažne wotemrječe. Hdze je ta rjana, zbožowna młodosć, kiž tehdom we našej srjedźizne kćě-ješe? hdze su te lubozne hłosy, kiž tehdom ze swojim mocnym spěwom: „Korak, korak za korakom“ (krok, kročel za kročel) cyłu našu dušu jimachu a našu narodnu mysl do prědka čérjachu? hdze su te wjesołe nadžije, kotrež naše Serbowstwo na te wot Boha lubeho Knjeza wobradzene duchowne dary staješe? To wšo kryje čicha hórka khłodneje zemje!

Michał Cyž narodzi so w Nowoslicach w ralbičanskej wosadze, hdzež jeho staršej, Michał Cyž, herbski rychtař a šołta, a Khata Cyžowa rodž. Kubanjec z Ralbic, wulke rjane kubło wobsedžeštaj. Wot jutrow 1832 wopytowaše wón ralbičansku farsku, a pozdžišo róženčansku filialnu šulu, wot swjatkow 1838 budysku tachantsku, a wot swj. Michała teho sameho lěta budysku wulku šulu. Po jutrach 1845 wopušći Cyž z přenej censuru in literis et moribus a z radžinej slěbornej præmiu wupyšeny budyski gymnasij, zo by so na wysoku šulu do Lipska podał, hdzež tři lěta prawa a słowjansku filologiu študowaše. Zo běše Cyž pilny wučownik, to je z teho widžeć, zo wón při wotkchodze z budyskeho gymnasia tež to tak mjenowane præmium Sibelianum za najlěpši lačanski nastawk dosta, a zo po třilětnym přebywanju na lipsčanskej universiē swój juristiski examen z khwalbu wobsta.

Po dokonjanych studiach bydleše Cyž jakož kandidata juris a kral. saksi notar w Budyšinje, hdzež někotry čas pola knj. ryčnika „Rychtarja džělaše a swoje

specimina pisaše. W lěće 1852 poda so wón do Pirna, hděz běše najprjedy privatny, pozdžišo pak statny aktuar při tamnišim kralowskим sudnistwje. W lěće 1854 bu wón do Kamjenca přesadženy, hděz lěto pozdžišo statnu službu cyle wopušći, zo by jako ryčnik za svojich Serbow skutkował. Tutemu powołanju služeše Cyž hač do swojeje smjerće. Wón wumrje w Kamjencu, 4. julija 1860, zawostajiwši swoju mandželsku a dwě džesči.

Cyž běše dobrý a wustojny Serb. To je wón jako šuleř na gymnasiu, jako študenta na universiće, a po dokonjanych studiach jako wěrny syn wótceho kraja dopokazał. Do serbskeho towařstwa na budyskim gymnasiu (Societas slavica) stupi wón w lěće 1841, a běše poslednje lěto swojeho přebývanja w Budyšinje jeho „starši“; jakož tajki staraše so swěrnje a pilnje wo rozvijenje a kćew towařstwa. W Lipsku załoži wón z někotrymi krajanami a druhimi Słowjanami w lěće 1847 z nowa „słowjanske towařstwo“, kotrež běše hižom prjedy (1842) wobstało, pozdžišo pak zasy wusnyło. W Budyšinje a we Łužicach skutkowaše Cyž po swojim dom-wróćenju z Lipska jako literat přez pismo a jako ryčnik w burskich towařstwach, kotrež běchu so tehdom wšudže załožiłe. Z cyła běše wón wšudžom, hděz měješe so něšto k zbudženju a podpjeranju, k wužitkej a spomogenju Serbowstwa stać, bjez prěnimi. Cyž běše při założenju Maćicy a Bjesady, při zarjadowanju serbskich spěwanskich swjedženjow a při zestajenju wulkeje serbskeje peticie na ministerium sobuskutkował, běše w lěće 1850 soburedaktor Jutnički, kotruž knj. Kućank wudawaše, a pisaše wšelake nastawki a wudželki do Jórda-noweje Jutnički, do Tydžeńskeje Nowiny, do Kućanko-weje Jutnički a do Maćičneho Časopisa. (Hlad. Časopis M. S. I. lětnik, IV. zešiwk: Omar a Mjerima.)

Ta sylza we woku, kotaž nam při wopomnjeću našich tak zahe wotemrjetych bratrow našu zrudnosć položa, ta njech tež našu wutrobu zahorja, zo bychmy my

za Serbowstwo přez dwójnu džělawosć to narunali, štož je wone přez zažnu smjerć někotrych jeje tak nadobnych a nadžiubudžacych synow zhubiło.

J. B.

IX. Mikławš Jacsławk.

Narodž. 12. februara 1827. † 29. julija 1862.

Mikławš Jacsławk bě syn kublerja Jurija Jacsławka, tež Faltnika pomjenowanego, a Madleny rodž. Nowakec z Prawoćic a narodzi so 13. februara 1827 w Nowoslicach. Hdyž bě nižšu šulu w Róženće wukhodžił, džěše do Khomotowa w Čechach na gymnasium. W lěće 1845 woteńdže do Prahi, zo by filosofiu a theologiu študovał a zastupi do tamnišeho serbskeho seminara. Tu bě wón jara pilny študenta, ale bohužel pytny tež, zo cyle strowy njeje, ale zo ma mały organiski brach we wutrobje. Hačrunje měješe přecy nadžiju na polěpšenje, khorowaše tola kóžde lěto, dyrbješe w šulskim lěće 1847—48 cyle w swojej domowinje wostać, a bu tež hewak we swojich studiach zadžeržowany. Hdyž so w juliju 1852 po skónčených studiach domoj wróci, njemóžeše tež žhišće na duchownstwo wuswjećeny być. Tola bu sledowace lěto jako kandidat duchownstwa na tachantstwo do Budyšina powołany, hdčež bě z pomocnym wučerjom a němskim předarjom. Byrnje nětko strowiši był, dyrbješe tola dla wotemrjeća biskopa Dittricha zasy doňho čakać na swjećiznu, kotruž jemu nětčiši k. biskop 8. decembra 1854 wudzéli. Nětko dosta městno vikara a katechety. W lěće 1855 bu do Njebjelčic za kapłana přesadženy, hdčež měješe jako duchowny a wučeř wšitku khwalbu. Kóžde lěto pokazowaše so tež tudy jeho khorosć; tola njemysleše nichtó, zo dyrbjała ta sama tak bórzy jeho žiwjenju kónčinić. Po zdaěu cyle strowy příndže popołdnju 29. julija do swojeje jstwy a poča po pomocy wołać. Přikhwatacym praješe, zo dyrbi bórzy wumrjeć. W smjertnym stysku hrabny hišće swjaty křižik do swojeje ruki a wudychny w dowěrje na swojeho zbóžnika swoju dušu za někotre

minuty. Jeho nahla smjerć zrudžuje wosebje jeho staršej, bratra, sotru, mnohich duchownych bratrow a serbskich přečelow. Wón bu 1. augusta do khłodneho rowa położeny, při kotrymž mješe k. farař Kokla krótku serbsku ryč. R. I. P.

Njeboćički je so swěru k Serbam džeržał a po swojich mocach za Serbowstwo skutkował. Hižom w Prazy študowaše wón pódla obligatnych předmjetoſ pilnje serbsku a tež česku ryč. Wón bě tež sobuzaložer „Serbowki“ w lěće 1846 a je jako jeje sobustaw wjele rjanych poetickich wudžělkow do „Kwětkow“ tuteho towařstwa zapisał. Po woteñdzenju Miklawša Cyža bu wón za staršeho „Serbowki“ wuzwoleny a wjedzeše ju dwě lěće (wot oktobra 1850 hač do julija 1852). Nimale wšitke jeho džěla ze študentskich lět su čišcane, z wuwzaćom přełožka českeje episkeje basnje „Tři zlote włosy“ wot Jablonského a někotrych mjeňsich wěcow. Najwjacy wudžělkow Jacsławkowych poda Kućankowa Jutnička; haj tuta spočina swoje prěnje číslo 11. novembra 1848 z jeho basnju „Wěj, wětřiko złoty, wot ranja wěj“, a poskićowaše potom často jeho prosaiske (wšelake žortniwe dopisy a drobnostki, tež přełožk z česčiny „Šwanda dudák“) a poetiske („Serbskim wótčincam“) přinoški pak bjez mjena pak pod znamješkom J. abo F., pak z pseudonymom „Milna Delanski“ abo „Nyšporec Bosćij“, kotrež poslednje je serbskosć budžiće pomhało a wjele žorta načiniło. Wosebje wustojny bě J. w humoristickich kruchach, kotrychž najlepše su: „Čikec Kuba na prěnim kwasu“ (špisany w l. 1850, čišcany pozdžišo w Smolerjowych Nowinach), „Nyšporec Bosćij w Kukecach“, „Sejmska wólba w Kukecach“. Jako lubowař slowjanskich spěwov přełožowaše tež wšelake česke pěsňe, kaž wubjernu „Nad Berounkou pod Tetíneň (Pod hrodišćem niže klóštra)“, a jenu khorwatsku: „Složno, složno, bratjo mila“. Jako kandidat duchownstwa a jako młody duchowny w Budyšinje je dale za Serbowstwo a w serbskim pismowstwje džělał a wosebje na hłownej zhroma-

džiznje Maćicy Serbskeje w l. 1855 rukopis „Powjesće z Delan“ přepodał, kotryž pak wot tehdomnišeho wubjerka njepřijaty hišće na woćišćenje čaka. Tež bu J. w l. 1854 a 1855 do wubjerka Maćicy Serbskeje, kotrejež sobustaw bě wot jejneho spočatka był, jako wubjerkownik wuzwołeny. Ale k wulkej škodze serbskeho pismowstwo bě jeho přečehnjenje do Njebjelčic w lěcu 1855, hdžež so njeje wjacy literariscy džělawy wopokazał při wšim zbudzowanju ze strony jeho přečelow. Tola je tež tam přečel serbskeje literatury wostał a nad kóždym nowym pokročenjom w Serbowstwie swoju radosć nam wozjewjował.

M. Hórnik.

Wućahi z maćičnych protokollow.

Wot spočatka lěta 1861 do augusta 1862.

1. Zhromadžizna wubjerka, 18. jan. 1861.

Po přeprošenju předsydy k. ryčnika Rychtarja zeńdžechu so w hosćencu k złotej krónje wubjerkownicy kk. kanownik Buk, knihikupc Smoler, kantor Pjekař, seminarski wučer Fiedler, aktuar Wjela, překupc Jakub a tachantski vikar Hórnik. Knjez kantor Kocor w Ketlicach bě přez k. Fiedlerja rukopisnu zběrku spěwów z notami přepodał, zo by ju Macica wudała; ta wěc zawostaji so spomněnymaj knjezomaj k dališemu jednanju. Dale postaji so płaćizna druheho zešwka šulskich spěwów wot Pjekarja na 2 nsl. Na to přija so namjet k. Jakuba, zo by so 100 exemplarow bibliskich stawiznow zwjazać dało. Pisma-wjedzeř spomni, zo je so próstwa k. N. Annjenkowa, direktora ratařskeje wučeřnje a redaktora časopisa Сельское Хозяйство w Moskwje, kiž serbske mjena za rostlinopis žadaše, wot k. Smolerja a k. wučerja Rostoka dopjelnila. Tež předpožoži tón samy připoslane wozjewjenje wo smjerći wjelesławneho Wjacysława Hanki, kiž bě wjele lět sobustaw našeje Maćicy a wučeř a zbudzował młodych Serbow w Prazy był, kaž tež připismo sobuželnosće, kotrež bu wot přítomnych podpisane a potom wotposlane.

2. Zhromadžizna wubjerka, 18. měrca 1861.

Přitomni: kk. Rychtař, Smoler, Pjekař, Fiedler, Wjela,

Jakub, Imiš a Hórnik. Knjez kantor Kocor bě horjeka spomnjenu rukopisnu zběrku spěwów nasjet wzawši nowy rukopis ‚Šěć spěwów serbskich za sopran abo tenor z přewodom fortepiana‘ připosłał, kotryž měl so w Lubiju pola Elsnera lithografowac. Jego wuměnjenja so přijachu z tym přeměnjenjom, zo k. Kocor po zapłacenju čišcowych wudawkow 30 tolerjow wot wuzbytkowanego čistego dobytka dostanje. Kk. Smoleř a Jakub praještaj, zo je so jimaj wot katholskeje strony žadosć wozjewiła po knižcy za katholskich Serbow; při čimž k. Jakub 10 tl. k čiščenju tajkeje knižki darić slubi. Dale spominaše k. Smoleř, zo změje k. krajny starši z Thielau 2. meje 25lětni zastojnicki jubilej a zo by wobdželenje ze strony M. S. zdobne bylo. Wobzankny so, zo ma so swjedźeński spěw přihotować a z wosebitez deputaciu přepodać. Knjez Fiedler žada w mjenje evangelskeho seminara, zo bychu so knihowni teho sameho mačicne knihi tunišo wostajiše; wubjerk je při tym za knihikupsku płaćiznu. Dokelž so w knihiskladze často za rozpředatym druhim zešiwickom Časopisa z l. 1848 prašeja, přizwoli so nowy wudawk w 200 exemplarach. Skónčnje ryći so wo nowej wólby wubjerk.

3. Hłowna zhromadźizna, 3. apryla 1861. W přitomności 35 sobustawow wotewri k. předsyda zhromadźiznu w ‚krónje‘. Z prěnja čitaše pismawjedźeř Hórnik wobšernu rozprawu wo skutkowanju M. S. w zańdzenym lěće. Po tej samej bě M. S. wudała: 1. protyku ‚Předzenak‘ wot R. Rædy; 2. Spěwy za serbske šule wot Pjekarja, II. zešiwk; 3. Serbski słownik wot Dr. Pfula, IV. zešiwk; 4. Šěć spěwów serbskich za tenor abo sopran z přewodom fortepiano wot K. A. Kocora; 5. dwaj zešiwickaj Časopisa pod redakciu J. Buka a z přinoškami wot Buka, Fiedlerja, Hórnika, Imiša, Jenča, ruskeho Słowjana Pětra A. Ławrowskeho, professora w Charkowje, pseudonyma Radysbera, Seilerja, Smolerja a Wjele. Za wzajomnosć z druhimi towarzystwami bě so rozprawnik tež w běhu lěta starał. Jako nowe sobustawy běchu přistupili: k. Pětr Wjeńka, hajnik we Wysokej pola Woslinka, k. Józef Ładžisław Mašek, spisowař w Prazy, k. Michał Błažik, lěkař w Rakecach, k. Pětr Janaš, kubleř w Mješicach, k. Sigmund Ræda, diakon w Mužakowje. Po přečitanju rozprawy předpołoži k. pokladnik Jakub zličbowanje, po kotrymž bě 450 tl. 23 nsl. 1. np. dokhodow a 34 tl. 25 nsl. 3 np. wudawkow bylo, tak zo z tu-

tym zbytkom w tu khwilu cyłe zamożenie na 526 tl. 5 nsl. a 8 np. postupi. Nětk slědowachu rozprawy wšit-
kich štyrjoch wotrjadow. Na to ryči k. Smoleř wo jara
potrjebnych serbskich čitankach za serbske šule a žada
postajenie paedagogiskeho wotrjada. Tu nastanje dołhe
rozryčowanje. Najwjacy k rozjasnjenju prašenja wo či-
tankach poskići ze swojim nastawkom k. wučeř Bartko,
kotryž tež bórzy rukopis swojeje čitanki we němskej a
serbskej ryči (kajkaž ma najwjacy nadžije pola krajskeje
direkcie) předpołoži. Tež bu při tym kommissia z 10
sobustawow wuzwolena, kotrejž jedyn, k. Imiš, dyrbješe
najprjedy z wyšnosću jednaé a potom dališe wuradženja
wjesć. Dale žada k. Wjela, zo by M. S. přebytk za swoje
zběrki wotnajała, kaž tež, zo bychu so spěwy serbskich
komponistow we wotpiskach w knihowni khowałe. Tutaj
namjetaj buštaj přijataj. Hdy pak by sej M. S. wosebity
narodny dom kupiła, chce k. farař Jenč bórzy 100 tl.
k temu darić. Skónčenje wuzwoli zhromadžizna nowy wu-
bjerk, a to k. ryčnika Rychtarja za předsydu, k. knihi-
kupca Smolerja za městopředsydu, k. tachantskeho vikara
Hórnika za přenjeho a k. aktuara Wjelu za druhego se-
kretarja, k. překupca Jakuba za pokladnika a knihisklad-
nika, k. seminarskeho wučerja Fiedlerja za knihownika
a k. progymnasialneho direktora Buka za redaktora Ča-
sopisa, dale k. kanownika Buka, k. kantora Piekarja, k.
kand. duchownstwa Gólča a k. krajskodirekcioneho po-
kładnika Henča za měšćanskich, a k. Dr. Pfula, k. fararja
Imiša, k. fararja Jenča a k. fararja Seilerja za wonkow-
skich wubjerkownikow.

4. Zhromadžizna wubjerk, 3. decembra
1861. Přitomni: k. ryčník Rychtař, k. scholastik Buč,
k. překupc Jakub, k. aktuár Wjela, k. seminarský wučeř
Fiedler, k. kand. Gólč, k. tachantský vikar Hórník a k.
knihikupc Smoleř. Knjaz Smoleř bu žadany, zo by tón-
króć protokoll wjedł, dokelž ma sekretář w někotrym na-
stupanju rozprawu dawać. Najprjedy předpołoži so ru-
kopis „Robinson“ atd., wot k. wučerja Kulmana w Delním
Wujedzidle spisany, a bu kk. Wjeli a Gólčej k rozsudženju
přepodaty. Na to čitaše k. předsyda list k. vikara Hórn-
ika, w kotrymž tón samy wuwěšenske listna přełożeneje
knižki „Genovefa“ wot Khrystofa Schmida“ na to wašnje
poskići, zo by M. S. nakład 500 exemplarow zaplaćila,
spisowarjej 60 exemplarow k rozdawaniu jako honorar

wotstupiła a něhdy přichodne wudawki w tym samym prawopisu abo cyle z ťačanskimi pismikami wobstarała. Wubjerk přija knižku z džakom, přizwoli stajene wuměnjenja, a postaji płaćiznu knižki z přidajomnym wobrazom na 6 nsl.

5. Zhromadzízna wubjerk a, 13. měrca 1862. Přitomni: kk. Rychtař, Buk, Jakub, Fiedleř, Wjela, Smoleř a Hórnik. Po wotedatym rozsudzenju wo rukopisu „Robinson“ wobzamknje so jeho čišć w 500 exemplarach pola Kulmana we Wojerjecach. Potom postaji so děński porjad za přichodnou hłownu zhromadzíznu. Dale přizwolichu so 3 tl. na zwiazanje maćičnych knihow. Skónčnje zdželi sekretář džakny list k. professora Braune z Khoćebuza za připoslane dary Maćicy Serbskeje do gynnasialneje knihownje.

6. Hłowna zhromadzízna, 23. apr. 1862. Knjez předsyda wotewri zhromadzíznu, na kotruž bě so 31 sobustawow zešlo. Najprjedy čitaše sekretář lětnu rozprawu. Z teje sameje zhoni so, zo je wubjerk po dostatym wozjewjenju wo smjerći wjelesławneho słowjanského wulkotnika, ryčerja Dr. P. J. Šafaříka, kž je w swojich spisach tež trajace zakłady k zeznaću našeje zastarskeje historie a našeje maćešskeje ryče połožił, jeho knjeni wudowje addressu sobuželnosće pošał. Wudała bě M. S.: 1. protyku „Předženak“ wot Rady; 2. Genovefu w přełožku wot Hórnika, na kotrejež čišć bě k. překupc Jakub slabjene 10 tl. wulkomyslnje darił; 3. Časopis, cyły lětnik w jenym zešiwku, přeni džel Dr. Pfuloweje noweje ryčenicy wobsahowacy, kotryž je pak tež z wosebitym napisom „Serbska ryčenica na přirunowacym stejišču atd.“ wušoł; 4. Serbski słownik wot Dr. Pfula, V. zešiwk. Dopusowanje a posyłki bě zasy sekretář wobstarał; w tu khwilu su z M. S. w zjenočenju: Matice česká w Prazy, društvo srbske slowesnosti w Bělohrodźe, oberlausitzische Gesellschaft der Wissenschaften w Zhorjelu, Gesellschaft für pommersche Geschichte und Alterthümer w Šćećinje, khěžorska ruska akademia, archaeologiske a geografiske towarzstwo w Pětrohrodźe. Přistupili běchu do M. S. jako sobustawy přeňeje rjadownje: k. Sykora, kandidat duchownstwa a domjacy wučeř na Friedsteinje; k. Guda, abiturient z Budyšina; k. Kral, wučeř w Klukšu; k. Jawrich, kand. wučeřstwa z Budyšina; k. Bjar, kubleř w Brězy; k. Náprstek, měščan z Prahi; k. Lernet, lěkařník

z Prahi; k. Mikel, překupski w Budyšinje a k. Pohonč, domjacy wučer we Łusku; jako sobustawy druheje rjadownje pak: k. Melda, wučer we Wulkim Dažinje a k. Mlynk, wučer we Wolešnicy. Wumrjeł bě w běhu lěta k. farař Brězan z Ralbic, kiž bě wot założenja M. S. jeje sobustaw a hewak swérny Serb. Mjez wěstymi a porjadnje płaćacymi sobustawami bě něhdze 46 duchownych a bohosłowcow (theologow), 23 wučerjow, 12 kublerjow, 4 prawiznicy, někotři gymnasiastojo, někotři rjeinjessnicy atd. Po tutej rozprawje poda k. pokladník přehlad dokhodow a wudawkow; prěnišich bě 469 tl. a poslednišich 364 tl., tak zo pjenježne zamoženje M. S. hiše 508 tl. wunoša. Na to slědowachu rozprawy wot staršich kóždeho wotrjada. Dale buštaj k. farař emer. Guda a k. tachantski vikar Herrmann na wuprózdnjenej městnje do wubjerka jenohlósnje wuzwolenaj. Nětk namjetuje k. Smoler, zo by so protyka přichodnje zasy w 3000 exemplarach čiščala a 10 tl. za kupjenje wobrazkow so přizwoliło. Tón namjet so přija, kaž tež k. Berganowy, zo bychu so či mačičnicy, kiž pjeć lět njejsu płaćili při wšim pominanju, z towarzstwa wuzamkli. Po namječe k. Hórniaka maja so tež starše zešiwiči Časopisa zasy po 7½ nsl. předawać; štóż pak do I. rjadownje jako nowy sobustaw zastupi, móže wšitke w hromadze po 5 nsl. dostać. Zawěšenje mačičného składa so po namječe k. Smolerja z nowa přizwola. Tež namjet k. Hórniaka, zo by M. S. hiše z někotrymi słowjanskimi a němskimi towarzstwami do zwiazka stupila, so wot přitomnych podpjera. Skóněnje buchu hiše 3 tl. přizwolene na kupjenje serbskich knihow, kotrež w knihowni dostał njejsu a kotrež chce nětk k. farař Jenč dobrociwje wobstarać, zo bychmy po móžnosti wšitke serbske knihy w našej zběrcy měli.

7. Zhromadzízna wubjerka, 15. a u g. 1862. W bydlenju k. předsydy Rychtarja zeňdzechu so kk. Buk, Guda, Jakub, Smoler, Fiedler, Herrmann a Hórnik. Knjez předsyda předpoži rukopis k. wučerja Mučinka ze Zemic z napisom „Moje pućowanja we kraju a wukraju“; tutón spis mataj k. aktuar Wjela a k. farař Jenč rozsudzeć. Na to čita so připis k. kantora Kocora z Ktlic z připoženymi w rukopisu 6 narodnymi pěsnjeni z přewodem fortepiana. Knjez Smoler chce so najprjedy dobrociwje wobhonjeć, kelko wudawkow by ta wěc žadała.

Dale rozpominaja so pjenježne poměry w naležnosći serbskeho słownika; k dozaplačenju čišća dyrbi so khroble hromadžić. Skónčnje wupraji so skóržba, zo su městna dotal pola privatnikow za maćične zběrki postajene hižom jara wuzke. Wubjerkownicy chcedža po móžnosći zamožitych přečelow Serbowstwa na to kedžbnych činić, zo bychu wulkomyslne dary k wosebitez khězi za M. S. składowali. Bóh daj!

Wjedł a wučahnył **M. Hórník**, sekretař.

Třilětne zličbowanje Maćicy Serbskeje

wot 1. januara 1859 do 31. decembra 1861.

A. Dokhody.

I.

Zbytk pokladnicy wot 1. 1858

	tol.	nsl.	np.
pola podpisaneho	36.	24.	4.

II.

Domwzate kapitale

a) w lěće 1859	18.	6.	—
b) „ „ 1860	50.	2.	5.
c) „ „ 1861	16.	8.	5.
Do hromady		84.	17. —

III.

Daň wot wupožčených kapitalow

a) w lěće 1859	10.	29.	5.
b) „ „ 1860	2.	27.	8.
c) „ „ 1861	7.	26.	7.
Do hromady		21.	24. —

IV.

Přinoški sobustawow

a) na léto 1859

		tol.	nsl.	np.
wot	45 sobustawow I. rjadownje	60.	—	—
„ 4 „ II. „	3. 10. —			

b) na léto 1860

wot	48 sobustawow I. rjadownje	64.	—	—
„ 3 „ II. „	2. 15. —			

c) na léto 1861

wot	46 sobustawow I. rjadownje	61.	10.	—
„ 5 „ II. „	4. 5. —			
Do hromady				195. 10. —

V.

Předzaplăčenje sobustawow

a) w lěće 1859	13. 10.	—
b) „ „ 1860	13.	15. —
c) „ „ 1861	13.	10. —
Do hromady		40. 5. —

VI.

Zaplăčenje zastatych přinoškow

a) w lěće 1859	57.	—
b) „ „ 1860	57.	—
c) „ „ 1861	16.	10. —
Do hromady		130. 10. —

VII.

Dobrowólne dary

a) w lěće 1859	33.	—
b) „ „ 1860	—	—
c) „ „ 1861	15.	—
Do hromady		48. —

VIII.

Z předawanja knihow

		tol.	nsl.	np.
a)	w lěće 1859	167.	—	7.
b)	„ „ 1860	204.	24.	5.
c)	„ „ 1861	228.	25.	8.
Do hromady		600.	21.	—

Rekapitulacia.

	tol.	nsl.	np.
Staw	I.	36.	24.
„	II.	84.	17.
„	III.	21.	24.
„	IV.	195.	10.
„	V.	40.	5.
„	VI.	130.	10.
„	VII.	48.	—
„	VIII.	600.	21.

Wšo do hromady 1157. 21. 4.

B. Wudawki.

I.

Wupožčene pjenjezy

a)	w lěće 1859	107.	29.	5.
b)	„ „ 1860	41.	18.	8.
c)	„ „ 1861	—	—	—
Do hromady		149.	18.	3.

II.

Za čišćenje knihi

a)	w lěće 1859	156.	24.	—
b)	„ „ 1860	160.	10.	—
c)	„ „ 1861	226.	16.	—
Do hromady		543.	20.	—

III.

	Za štempl protykow	tol.	nsl.	np.
a) w lěće 1859	...	48.	—	—
b) " " 1860	...	50.	—	—
c) " " 1861	...	50.	—	—
Do hromady			148.	—

IV.

Za wjazanje knihow

a) w lěće 1859	...	14.	5.	5.
b) " " 1860	...	33.	1.	5.
c) " " 1861	...	20.	12.	5.
Do hromady			67.	19.

V.

Čestne myta

a) w lěće 1859	...	—	—	—
b) " " 1860	...	10.	—	—
c) " " 1861	...	—	—	—
Do hromady			10.	—

VI.

Wšelake wudawki¹⁾

a) w lěće 1859	...	16.	23.	3.
b) " " 1860	...	49.	25.	—
c) " " 1861	...	67.	21.	—
Do hromady			134.	9. 3.

Rekapitulacia.

Staw	I.	tol.	nsl.	np.
"	II.	149.	18.	3.
"	III.	543.	20.	—
"	IV.	148.	—	—
"	V.	67.	19.	5.
"	VI.	10.	—	—
Wšo do hromady			135.	9. 3.

Wšo do hromady 1053. 7. 1.

¹⁾ Sem přiličuje so wot l. 1860 tež papjera za protyku.

Red.

	Přiruňanje.	tol.	nsl.	np.
Wšitke dokhody		1157.	21.	4.
Wšitke wudawki		1053.	17.	1.
	Po tajkim zbytka	104.	14.	3.

Zamoženje Maćicy Serbskeje.

K wudawanju bibl. stawiznow hišće požcene	157.	3.	5.
W krajnostawskej nalutowařni	61.	2.	—
W budyskej nalutowařni	149.	9.	—
Šešć akciow	30.	—	—
Koupony tych samych	6.	15.	—
Zbytk w pokladnicy	104.	14.	3.
	508.	13.	8.

W Budyšinje, 31. decembra 1861.

Wylem Jakub, pokladnik.

Z nakładem Maćicy Serbskeje je lětsa wušoł:

Serbski Słownik wot Dr. Pfula. Pjaty zešiwk. Sławny — Włosowka.

Pschedženak. Prothka sa Šerbow na lěto 1863. Maćicjnych spisow čišlo 41.

W čišeu so namaka:

Robinson atd. wot K. Kulmana. Maćichnych spisow č. 40.

Dary do knihownje a archiva, starožitnostneje, přirodnickeje a numismatiskeje zberki, za kotrež so z tutym přislušny džak praji, wozjewjamy wot někotrych lět sém w Serbskich Nowinach. Přichodnje pójnzymy wozjewjenja zasy w tutym Časopisu pódawać. Prosymy pak tež přichodnje wo přihodne dary do našich zberkow; knihi a přirodniny wotedawaja so pola k. Fiedlerja, starožitniny a dary do pjenjezownje pola k. Wjele. Připoslanje darow z cuzby wuprosymy sej po knihikupskim puću přez Lipsk pod adressu: Buchhandlung J. E. Schmaler in Bautzen, Königr. Sachsen.

Ciščak E. M. Monse w Budyšinje.

ČASOPIS TOWARSTWA MACÍCY SERBSKEJE.

DRUHI ZEŠIWK
1862.

Rohowin Štyrirohač.¹⁾

Wjeselohra we dwémaj jednanjomaj.

Z českého wot W. K. Klicpery
přeložil Jan Česla.

Wosoby:

<i>Cyžik,</i>	molerjo.	<i>Matij,</i> jeho zastupnik.
<i>Stulik,</i>		<i>Rychtar.</i>
<i>Kralik,</i>		<i>Rips.</i>
<i>Rohowin Štyrirohač,</i>	mě-	<i>Pinčnik.</i>
ščanosta a bohaty lazeňk.		<i>Wojacy. Hosťo.</i>
Prěnje jednanje braje so w českém městačku blizko saskich mjezow;		druhe w Draždžanach.

¹⁾ Byrnje tutón džiwdłowy kruch jako lohey wuwjedźomny přeložk w pšeji ryči po našim programmje do Časopisa njeslušał, smy jón tola k wočišenju požadali, dokelž ma literarnohistorisku zajimawosć za naše serbowstwo. To je prěni kruch, kotryž je so woprawdze po serbsku hrał, a to wječor 2. oktobra w salu hosćenca k złotej krónje w Budyšinje před sobustawami towarzystwa „Budyska Bjesada“ (założena 1850) a jich bohače zhromadženymi hosćemi. Před wjeselohru samej, kotrejž hrájerjo su we Łužičanu č. 10 t. l. pomjenowani, přednjese k. Pětr Dučman rodž. z Bozankec, w tu khwilu stud. lěkařstwa w Prazy, rjany prolog, kiž je we Łužičanu č. 11 t. l. wočišcany. Započatk serbskeho hrača na džiwdle je sčinjeny, za pokračowanjo so Serbja wčeše postaraja!

Red.

Jednanje I.

Wustup 1.

Cyžik. Stulik.

Cyžik. Tam budź, křiwohubaty piwarco!

Stulik. Tu lež, dołhonosaty mlynko!

Cyž. Njejsym wamaj to hnydom rjekł, hdyž do teho hnězda stupichmy? Třo stražnicy trubjachu cyłu nóc, že běše jich tři mile daloko slyšeć. Tam su jenož woły, prajach, a štóż tam njecha stadła a skót molować, njech tam njekhodži.

Stul. Ah! ty nam wšudże wěščiš, a nihdže so ničo njedopjelni.

Cyž. A njepokazowaše nam-wšo na naše njezbožo? Kak dha bě na časú, hdyž tu přiúdzechmy?

Stul. Na poł pjećich.

Cyž. A slónco njebě hišće zeskhadžało. K ranju běše éma, kaž by sej Jupiter nóc wospettować chcył. Aurora drje wutykny něštokróć ruku ze swojej karbaču a bješe do swojeho přaha, zo to na zemi wrjeskotaše; taj sčerbaj pak so z blaka njehibaštaj.

Stul. To so mi hišće nihdy stało njeje.

Cyž. Tajku hańbu njeje mój seršćowc ženje namakał.

Stul. Ja molowach mlynka.

Cyž. Ja piwarca.

Stul. Wotznamjenich jeho tak, zo zechcedža jemu ludžo, hdyž jeho do młyńcy staju, macu nasypać.

Cyž. A hdyž ja mój wobraz do pincy powisnu, budža žony k njemu po droždže khodžić.

Stul. Sym jemu pječa jara dołhi nós sčinił.

Cyž. Dyrbjach jemu pječa hubu lěpje zrunać.

Stul. Kak dha móhł jón skrótšić, hdyž ma jón woprawdże tak dołhi, zo dyrbiš jemu na pjeć kročelow z puća hić?

Cyž. Kak dha dyrbjał ju zrunać, hdyž ma ju swój žiwy dźeń tak křiwu, zo ma brodu pod lěwym wuchom?

Stul. Mi murjerjow nadawać?

Cyž. Mi rjec, zo by jeho tyšef lěpje namolowa?

Stul. Mi da wobraz naspijet.

Cyž. A wote mnje žadaše, zo bych jemu piwo, kiž sym při tym wupil, zaplačil.

Stul. Mje móhł čert ze złobami wzać.

Cyž. Ja móhł so z mjerzanjom puknyć.

Wustup 2.

Kralik. Prjedawſej.

Kral. Muza! hdy by ty tola wobronjena była, kaž w tamnych časach słowna holcow wodžefka Wlasta, a ze swojego hrodu džesać tysac helskich žonow won puščila. Pušć jemu jich jenož poł sta do palencafnje, a daj jemu sudy tak wuprzdnię, zo, hdyž na nje klepnješ, zaščerča, kaž rozbity zwón.

Cyž. Nó, što je so éi stało?

Stul. Z kajkéj dha tón přińdze?

Kral. Apollo a Muzy! hdy by Apelles hišće žiwy był, wón by z cyłym tym hnězdom wójnu započał. Njeby Correggio juž morwy był, tón by zwady dóstał, a naš Brandl, bratraj, naš Brandl —

Cyž. Nó?

Stul. Što dha?

Kral. Njeby naš Brandl hižom hnił, a by wón wiđał, kak tón njepłech, tón palencań, mi wudmow nadawa, wón by sej żoldk na rubo wobročił, a njeby hač do sinjerče krepku palenca woptał.

Cyž. Čert tola, što dha je so éi stało?

Stul. Tak ryč tola, při wšěch čornych barbach!

Kral. Tu hladajtaj. To je jowle tón palencań. Nima to wohidło napohlad, kaž by z dušu a z čělom wšudże sedžało a z cyłej šiju so smjało, zo sej tudomni měšćenjo jeho křčeny palenc dosć wukhwalić njemóža.

Cyž. Jara derje!

Stul. Čeho dla dha sy jeho ze směchom molowa?

Kral. Teho dla, zo to sam chcyše.

Stul. Ah! to je něšto druhe.

Cyž. Nó, a što k temu hišće pobrachuje?

Kral. Zuby jemu pobrachujá. Dyrbjach jemu pječa do tych wóslacych čelesnow zuby namolować.

Stul. To ma tež prawje; hdyž so štó směje, praju: směje, nic wusměwkuje, dyrbjia jemu zuby widźeć być.

Cyž. Haj, to sy so, bratře, wjedrowje mylił, na zuby njedyrbješe zabyć.

Kral. Kak dha je jemu namoluju, hdyž ani jednego wjacy we džasnach nima?

Cyž. Kak? Ahahaha!

Stul. Ah! Kak? Hahaha!

Kral. Smjeć so chce, płakać chce, nima, khiba někotrych zhniłych koruškow, ani jednego zuba w hubje, a chce, zo bych jemu tam bělých parlow nasadzał.

Cyž. } Ahahaha!

Stul. } Ahahaha!

Kral. Sym teho dla wo dnjo a w nocy za taflu sydał, sym teho dla telko puntow barby wumazał, zo bych skónčnje, hdyž rjekow a bohowki moluju, někajkemu korčmarjej liščił?

Cyž. Ahahaha!

Stul. Nječiń sej ničo z teho, bratře, namaj so tež tak džěše.

Kral. Kak?

Cyž. Tamle leži mój piwarc!

Stul. A mój mlynk pódla njeho.

Kral. Tak! — A wěstaj, štó je na našim džensníšim njezbožu, tymle krupobitnym potłóčenju našeje česče a našeho dobreho mjena, wina?

Cyž. } Nó, nó?

Stul. } Nó, nó?

Kral. Tón łazeńk jow.

Cyž. Tón?

Stul. Kak?

Kral. Tón slépc wam pjeć stow puntow waži, a jeho dukaty su dwanaće króć tak čežke.

Cyž. Po tajkim by so po nim Plutus, pohanski bóh bohatstwa, molować dał?

Stul. Što jemu činili?

Kral. Wón je při tym měščanosta a w tajkej wažnosći w městačku, zo, hdy by khorhoj wzał a wołał: „Ja sym čelo!“ bychu wšitey ludžo za nim běželi a wołali: „Ja tež! Ja tež!“

Cyž. Hahaha!

Stul. Dale, dale!

Kral. Tón ma tež wuja, kotryž je pječa pola hornčerja štomy molować wuknył, a teho dla, zo je so jemu něsto kruwów a koni radžilo, moluje nětka ludži!

Cyž. Ah! a zo njebychmy jeho wo khlěb přinjesli —

Kral. Duž běha nětka jeho wuj Rohowin Štyrirohač z khěže do khěže, a hani naše džělo.

Stul. Rohowin Štyrirohač so tón wosobny knjez mjenuje? Jeli dwaj rohaj wotpołoži, namoluju jeho darmo.

Kral. Ale běda jemu; čežke, žałostne běda!

Cyž. Bratře, te słwo sy mi z wutroby wzał. Wjećmy so!

Stul. Wjećmy so! Ale kak?

Kral. Kažkuli! Doniž prawu złoscé na njeho nje-wuliju, njehibnu so z tuteje korčmy. — Hej! pinčniko! pinčniko!

Cyž. Što jemu chceš?

Kral. Budu pić.

Cyž. Ty džě njemóžeš na nohomaj stać.

Kral. Tak so sydnu. Hej! pinčniko!

Wustup 3.

Pinčnik. Prjedawši.

Pinčnik. Što byšće radži, moji knježa?

Kral. Wino jow!

Pinč. Kajke?

Kral. Kajke? Njebudže-li dobre, ponjeseš je naspiet. Njewudžeraj na naš a dži.

Stul. Moja rada by byla, zo bychmy so jowle wuspali a rano zahe dale šli.

Kral. Twoja rada w tutých wěcach ženje ničo njeplačeše. Praju či, zo njepóndžemy, doniž zasy swoje dobre imjeno njezmějemy.

Cyž. Prawje maš, Kraliko! ja budu či z dušu a z čělom k pomocy.

Kral. Hdyž so zechceš mołować daé, příndž ke mni!

Pinč. Čeho dla?

Kral. Dawno hižom chcyh wopiey molować. Twoje wobličo budže mi za modell služič.

Pinč. Ah, wy kóždemu něšto napowisnječe.

Stul. Aj, aj, Kraliko! tajkeho njejsym ēe hišče ženje widzał.

Kral. Dokelž njeběch swój žiwy džeń tak džiwi, tak rozhněwany, kaž džensia. Pereat Rohowin Štyrirohač!

Cyž. Wěš, bratře, kajki so mi ty z tej škleńcu zdaš?

Kral. Kajki drje?

Cyž. Kaž Michał Angelo we Correggio před korčmu.

Kral. Ah, ty sy błazn! Bjeze mnu a Michałom Angelom je tajki rozdžél, kaž —

Cyž. Nó, kaž?

Kral. Kaž bjez kuntwóru a elefantom.

Wustup 4.

Matij. Rychtař. Prjedawši. Hosčo.

Cyž. Aha, hósco so skhadžuja.

Rycht. Kaž wam praju, Matijo, anno domini mille-simo septingentesimo nonagesimo quarto smy tež tak zahe žně měli.

Mat. I, što čerta! Wěsće, ja waše ťačanske njeznaju. Hdy to běše?

Rycht. W lěče teho Knjeza tysac sydom stow a džewjejdžesač štyri.

Mat. Ah, to bě w tym lěće, hdžež so nam žołdže tak derje radžichu. Ja běch sej tehdy gmejnski lěs wotnajał, wukormich sej tam tři sta swini, a sym so při tym tež sam z boha wukormił. Nó, a što je pola was noweho?

Rycht. Nowinkow dosé! Pro primo powjedaše mi swak, zo su pola Kukec slěborneho elefanta ze zemje wuryli, džewjeć lohci wysokeho. Hłowu ma nadutu, tlamu wotewrjenu, a do njeje skhody kaž do pincy. Džesać muži khowa so pječa we njej, a njetrjeba so jedyn druheho ani dótknyc.

Mat. Aj! aj! aj!

Cyž. To budže ta lečizna z Dobrosława! Tón njekhmanik sčini z teho elefanta, njeje-li skónčnje wěža.

Rycht. Pro secundo mamy w našim měštačku wot zawčerawšeho třoch wubjernych pictores.

Mat. Lictores! Mi so zda, tak rěkachu pola Romanow policajowje.

Cyž. Hahaha!

Rycht. Ně, ně, Matijo! Praju pictores, štož je po serbsku molerjo.

Mat. Ah, či molerjo! Słyšach wo nich, słyšach. Moja Hana by so tež rada molować dała, ale njewěm. Najprjedy budu jich molowanja widžeć dyrbjeć, prjedy hač pjenjezy z woknom won čisnu.

Rycht. Naš Consultissimus njecha jich khwalić.

Cyž. Staj dha słyšałojo? Consultissimus! A štó wě, hač mam k temu prawo, hdy bych sej chcył swój ropr roztorhnyć.

Rycht. Jedyn z nich je knjeza Staršeho molował, a je jemu město nosa namolował proboscidem elefantis.

Mat. Što dha to tola je?

Rycht. To je elefantowy nós.

Mat. Knjez Starši ma pak tola tež njedžiwajey nós, kaž knježa krušwina!

Rycht. Nihil ad rem! To ničo njewadží! A hdy bych ja nós kaž toporo dohti měł, moleč dyrbjał mi tola přecy nósk namolować, kaž knježničcy.

Mat. To je to! Kóždy chce na wobrazu rjeňši być.

Rycht. Quidni? Kak dha hinak? Štóż je sam wot so rjany a krasny, tón so njetrjeba molować dać. Ja sym na příklad gibbosus, to je horbaty; dam-li so molować, njesmě mi molef horb scinić, zo bychu ludžo z najmjeňša widželi, kajki bych był, hdy bych horbaty njebył.

Kral. I, mam dha tam hić a temu pjerokusarjej na čoło dwaj krěnowaj korjennej namolować?

Cyž. Čicho! Naš njepřečel přikhadža.

Wustup 5.

Rohowin Štyrirohač. Prjedawši.

Roh. Wostaj jenož, wostaj! Škleńcu bruneho! immediate! Dobry wječor, moji knježa! Wostańmy sedžo! Džensa sym so trochu zakomdzíł, immediate!

Rycht. Najskefšo je naš Consultissimus zasy dohladował na bonum publicum?

Roh. To na žane wašnje. Běch pola třoch hus, pósła po mnje španiski hrabja. Jědžeše přez město, a hrabina bě jemu na puću skhorjeła, immediate! Moji knježa! Tajkule zymnicu njejsym hišće swój žiwy džen widžał.

Mat. Najsnadno je to tež někajka španiska.

Rycht. Što?

Mat. Ta zymnica.

Roh. I hdy by tež turkowska była. Što dha? Njeznaļu ja španiske khorosće?

Rycht. Wšak bě Consultissimus tež we Španiskej.

Roh. Ale na tu zymnicu sym wam hubu wudžerał, immediate! Z tymi wšednymi lěkářtwami tu ničo njeběše. Ja khodžu džesać minutow po jstwje, immediate! Hrabja na mnje hlada, hrabina zdychuje, hač so ja po tym sydnu, immediate! a pjero wozmu a pišu: Recipe! Radicem graminis — decoctum hordei — flores verbasci et caetera — immediate! — jenož zo to naš hapykař wšo njezměje.

R y c h t. Hdyž tón zasy k swojim krajanam příndzē, změje něšto powjedać. A jeli skónčne z Madrida, zwěčni so naš Consultissimus hač za Rheinom, za horami Pyrenejskimi a přez morjo we Americy.

Roh. Ah! hdy by so moja sława dale njedonjesla, hač do Ameriki! We Španiskej mje znaja, immediate! Tam mi hinak njerěkaja, hač, bohaty Rohowin'. Junu mějach tam z jednym molerjom bjezbóžnou zwadu, immediate!

R y c h t. Hehehe!

Roh. Nó, čeho dla směje so naš Rychtař?

R y c h t. Hehe! Tej wéipnosći dyrbju so smjeć, kak je naš Consultissimus per idearum associationem na tu zwadu přišoł; přetož mamy tudy tež molerjow.

Roh. Ah! što dha! to su piplerjo!

Kral. Čert a hela tola!

Stul. Wostań sedžo!

Roh. To běše hinajši molef. Tón molowaše ptaki w lečenju a ryby pod wodu, immediate! Junu powjedaše jedyn general wo swojej njewjesće, njepraješe ničo druhe, hač zo je młoda, čefwjena a rjana, immediate! — Molef njepraješe ničo, sydny so k druhemu blidej, a za štvort hodžiny přinjese tu knježnu wotmolowanu. General běše přez tón wobraz tak přeslapnjeny, zo rucy na njón wupřestrje, a cheyše swoju njewjestu wobjimać, immediate!

Cyž. Hahaha!

Mat. Dostojny knježe Rohowino! Ja bych wjesoły był, hdy by ta zwada k ryčam njepřišla.

Roh. Haj, immediate! Nó, junu so z tym molerjom w jednej khofejowni zeńdu, a ryčimoj wo Americy. Wón mi powjeda wo tamnišich městach, wo ludžoch, wo zwějratach, immediate! Bjez tym příndzemoj tež na ameřiske wósły.

Kral. Hej! Pinčniko, pinčniko! Wino jow!

Roh. St!

R y c h t. Qualis strepitus! Pinčniko!

Pinč. Tu sym.

Rycht. Što je to do ludži?

Pinč. Cuzy.

Roh. Rjekní jim, zo bychu tak njehawtowali, zo je tu naš Consultissimus.

Pinč. Haj! To bych derje zajěl.

Roh. Ja praju, zo bych tajkeho wosoła rad widział, immediate! — I čeho dla nic? wotmłowi wón na to — chceče-li tu minutu wočaknyć, wam jeho na bliźe namoluju! — Na to wučahny kusk krydy z dybzaka, immediate! hlada mi wótrje do wočow, čara sem, čara tam a wóslík bě hotowy! Ja tam přistupju, wuwalam na to woči, a — što byšće rjekli, komu bě tón ameriski wóslík podobny?

Wšitcy. Nó? nó? nó?

Roh. Mi! kaž by mi z wočow wupadnył, immediate!

Wšitcy. To by tola!

Cyž. } Hahaha!

Stul. }

Rycht. Aj, aj! Consultissime! to bě zjawná injuria, serbscy křiwsa. Nic?

Mat. To bych ja tež myslil.

Roh. A što dha sej myslíce, zo so na to moja wótra mudrość hnydom njedohlada? Ja so na njeho pokhmurich; wšak naš Rychtař wě, kak móžu so pokhmurić!

Rycht. Wěm, wěm, Consultissime!

Roh. A njeprajach ničo druhe, hač: „Hdy bychmoj tak dobray přečeley njebýloj, knježe molerjo, bych wam plistu wotrazył, immediate! zo bychu wam wuši naběžał, kaž temu wóslíkej. Mjenuju so Rohowin Štyrirohač!“

Wšitcy. Derje, jara derje, tak so to słuša!

Mat. To drje bě kałate dosć; ale móžeše na tym dosć měć.

Kral. To bych tola rad wjedźeć chcył, kak móže so pócćiwy muž Štyrirohač mjenować.

Rycht. Je to naš Consultissimus slyšał?

Roh. Što?

Rycht. Tam so temu něchtó džiwa, kak móhł so jedyn Štyrirohač mjenować.

Roh. Štó? Komu so jowle moje mjeno njelubi?

Kral. Mi.

Roh. Kak? Štó su či knježa?

Cyž. } Molerjo.

Stul. } Molerjo.

Rycht. Ah, to su či molerjo.

Roh. Što maće wy přečiwo mojemu mjenu?

Kral. Njelubi so mi.

Rycht. Quare? praju: čeho dla?

Kral. Dwajrohatych ludži je na swěće dosé, ale štyrirohatych hišče nichtó žanych widžał njeje.

Roh. I, što, wy przyzakojo, wy čerwycne wopuški! Moje mjeno ma cyłe město we wažnosti; ze swojim mjenom sym pól swěta přešoł, immediate!

Kral. Z khwalacym jazykom móže być! ale nihdy na nihdy we skutku.

Roh. Kak?

Kral. Ja z wami sto dukatow sadžu, zo z tymle swojim mjenom ani přez draždžanske wrota njepřeńdžeće.

Roh. Wón je błazn!

Rycht. Consultissime! Sadžmy, sadžmy!

Roh. Ja njepřeńc přez draždžanské wrota? Ja, kiž sym kóždy tydzeń, praju dwójcy, we Draždžanach? immediate! Ja, kiž tam jutře, da-li Bóh, zasy pojedu?

Kral. A hišče junkróć: sto dukatow na to, zo přez draždžanské wrota jutře njepřejedžeć!

Rycht. Sadžče, Consultissime, sadžče!

Roh. I hdy by to za to stało, džesać tysac dukatow sadžu, immediate! ale — a hdže dha bychu či bosakojo džesać dukatow wzali, wjelé mjenje sto?

Kral. Knježe! to je naša starosć.

Hósć. To je to najmjeňše, knježe Štyrirohačo! Ja znaju jedneho z tychle wumělcow, a wjelé lěpje znaju jeho zamožiteho nana. Ja za nich steju.

Stul. {
Cyž. } Kak?

Kral. Knježel! džakujemy wam za dobrowólne zdobreprajenie, ale njeje nam teho trjeba. Dobudželi tón zawistnik, na minutu so jemu pjenjezy wusadža. Mój časnik, moje pjerščenje tu sadžbu tři króč přeważa!

Cyž. Njedajée ničo na to, zo pěši pućujemy! Štóż chce lud a krasu přiroydy spóznać, tón njesmě so do woza tyknyé dać.

Rycht. Sadžmy, Consultissime, sadžmy!

Mat. Hdy bych ja něšto z tym činić-měl, na měsće bych sadžił.

Roh. A jeli so do ranja ze směchami njezadaju, płaći — sto dukatow!

Rycht. Mój smoj testes.

Mat. Što to je?

Rycht. Swědkaj.

Mat. Haj, mój smoj swědkaj.

Kral. Hdy zeńdžemy so w Draždžanach?

Roh. Ja wotjedu, hdyž so swětlič pόčnje, immediate!

Kral. Dérje; na džensniše smy hotowi.

Roh. Dobru nóc!

Rycht. O hdy bych jeno tež pódla być mohł!

Mat. Zapřahnu swojeho brunačka, pojědžemoj tam hromadžel!

Rycht. Mágnum mihi eris Apollo!

Mat. Ničo na poło. Mój brunačk naj tam za połtřeća hodžiny dowjeze.

Rycht. Po tajkim haloli! do łoża — a za tři hodžiny zaso do škórní! — Hej, pinčniko! tu su pjenjezy!

Roh. Hehehe! poł swěta sym přejězdžił, ale tajkeho blazna njejsym hišče ženje namakał, immediate! Tu su moje tři škleńcy piwa! — Dobru nóc, knježa mollerjo; ja sym muž wot słowa! ale — jenož zo so wy hač do ranja njewuspiče a njezapłakaće na swojej džěćacej hłuposéu, immediate! Hehehe! (Woteńdže.)

Rycht. Tó budže gaudium! — Jeno so postarajé, knježe Matijo, ne sero veniamus!

Mat. Wy chceče hišće něšto syre jěść? Džíče radžo lehnyé!

Rycht. I ně, hehe! napominam was, Matijo, zo bychmoj pozdže njepřišloj.

Mat. To so njestarajé! Hišće džensa čisnu brunačkej kusk syna, a rano so nad nim spodžiwače!

Wustup 6.

Molerjo sami. Pozdžišo pinčnik.

Cyž. Hahaha!

Stul. Wy sće něšto rjane zapřadli!

Kral. Čeho dla?

Stul. Mjerzaše če tych sto dukátow?

Kral. Bah!

Stul. Ja njewém, kak njemohł tón khamjel přez draždžanske wrota přinć?

Kral. Ja to tež njezapřijam. Swěć mi, wot hwězdy korusko!

Cyž. Hahaha! to je čertowy slěpc, tón Kralik.

Stul. Směj so jeno, směj! Jutře budža so nam či hłupakojo smjeć, a hdyž so to roznjese, wusměje so nam cyły swět!

Cyž. Njehněwaj so, bratřiko, ja sam so jeno ze złoscu směju. Hłupy to je, hnójhłupy kusk! Ale pomysly sej, zo so to wjacy wrócić njeda, a zakřípmy ze zubami!

Stul. Njeh mje djaboł njewozmje, hdy by to hišće hanibniše njebýlo, w tym wokomiknjenju bych so wot waju dželił, a bych šoł wot hroda k hrodu sam a sam.

Cyž. Bratře, njepřinjes nje wo žmužitosé! Hdyž je so stało, je so stało! Načehn radžo we twojich mozhach něšto trunow wjacy a přemysl, kak bychmy konje dóstali.

Stul. Ty bě swój žiwy džen přecy po wójnje žadosciwy; staraj so wo dobyče!

Cyž. Ćicho, ćicho! Čakaj, čakaj, mi jasnje swita!
Ja to mam, bratře Stuliko, ja to mam!

Stul. Woźmješ sej šibałstwo na pomoc? Wočorniš
jemu we wrotach mjeno?

Cyž. Ah! fi! To dokonja kóždy hłupak! Ani wo
pismik jeho mjenu, ani wo próšk jeho khwalbje nje-
škodžu. My dobydžemy mudrje, wcipnje, genialnje.

Stul. Bóh daj!

Cyž. Hej, pinčniko, pinčniko!

Pinč. Mi so zda, zo knjez Kralik cyłu tú komediū
přespi.

Cyž. Pój jow!

Pinč. Tu sym.

Cyž. Tu maš twjerdy tolef.

Pinč. Džakuju ponižnje.

Cyž. Ale njeprajiš-li mi prawdu a njezabudžeš-li
hišće džensa, wo čim sym z tobū ryčał, dha budžeš to
tysac króć wobżarować.

Pinč. Dajée mi telko na khribjet, kaž tutón tolef
slěbornych wunoša.

Cyž. Kak dołho znaješ wašeho łažeńka?

Pinč. Štyri lěta.

Cyž. Sú ói jeho domjace wobstejenja znate?

Pinč. Tak, tak.

Cyž. Zo jutře do Draždžan pojědże, to wěš?

Pinč. Hehehe! to sym słyšał.

Cyž. Kak khětře móže tam być?

Pinč. Kak bórzy? Wokoło sydymich.

Cyž. Nic prjedy?

Pinč. Lědom wo někotre minuty.

Cyž. Kak, hdy by w třoch wotjěł?

Pinč. Njewotjědže. Do štyrjoch jeho swój žiwy
džen nichtó z łoža dostał njeje. To by cyłe město wu-
mrjeć mohło, abo jemu wjeŕch na hłowu spadnyć mohł,
do štyrjoch njewulže, a to jeno, hdyž ma jara nuzne.
Hewak spi hać do sydymich, do wosmich.

Cyž. A by-li w štyrjoch wotjěł, móže tam do šesćich być?

Pinč. Njebudże! W poslednej korčmje před Draždānami zastanje jedyn raz kaž druhí, a tam so dobre poł hodziny zadžerži.

Cyž. Čeho dla?

Pinč. Na drozy hinak njejedźe, w lěće a w zymje — wosebje rano —, hač w kožuše wot nohow hač do hłowy. Tam hakle so přewobleka, myje, pudruje, česa a sněda; a kak sněda!?

Cyž. Móžeš to wšo wobswědćić?

Pinč. Z čělom a z dušu!

Cyž. Po tajkim přinjes nam na měsće zličbowanje!
— Pój, bratře!

Stul. Doniž so tón mjerzacy měch hač na posledni suk njerozwjeże, njebudu bjez tyšnosće ani wodychnyć móć.

Pinč. Nó, jeli tón naš knjez Rohowin tych sto dukatow přehraje, a ja bych sto nowych dukatow sadžił, přetož či molerjo maja wjacy mudrosće we škörnjach, hač tón Goliath w cyłej swojej hłowje, dha nam Bóh pomhaj! Štóż najprěni skhorje, budże z najmjeňša połojčku zaplaćić dyrbjeć.

Jednanje II.

Wustup 1.

Wojacy.

Wojak. Wotstup!

Wustup 2.

Rips. Wojak. Stulik.

Wojak. Zastańće!

Stul. Dobre ranje, knježe Rips!

Rips. Dobre ranje! Štóż wy sće?

Stul. Moleř.

Rips. Z wotkel?

Stul. Z Prahi.

Rips. Hdźe jědžeće?
Stul. Do Draždžan.
Rips. Kak so mjenujeće?
Stul. Józef Jednorohač.
Rips. Je tudomny měščanski radžiēl z wašeho
přečelstwa?
Stul. Mojeho nanowy bratr.
Rips. Snadź k njemu jědžeće?
Stul. K njemu!
Rips. Bože mje!
Stul. Bohu džak! Jědź, swako!

Wustup 3.

Wojak. . Rips. Cyžik.

Wojak. Zastańće!

Cyž. Dobre ranje, knježe Ripo!

Rips. Dobre ranje! Z kim mam česć ryčeć?

Cyž. Z hercom z džiwadla.

Rips. Z wotkel přijědžeće?

Cyž. Z Wrótsława.

Rips. Hdźe jědžeće?

Cyž. Do Draždžan.

Rips. Mysliće tu wostać?

Cyž. Wostanu.

Rips. Waše mjeno?

Cyž. Pawoł Dwajrohač.

Rips. Kak? Hm, džiwna wěć!

Cyž. Chceće něšto?

Rips. Ně! Jědžeće Bože mje!

Cyž. Jědź, swako!

Wustup 4.

Rips. Wojak. Kralik.

Rips. Spodžiwna wěć! Za Jednorohačom jědže za
pjatami Dwajrohač. Aha, hižom zasy sčerći póstowy róžk.

Wojak. Zastańće!

Kral. Nanajponižniši služownik, knježe Ripso!

Rips. Waš služownik! Hdžež jědzeče?

Kral. Hdžež mój miłosćiwy knjez poruči.

Rips. Hłupak! Štó je waš knjez?

Kral. Hrabja Wawelski.

Rips. Wy sće jeho —

Kral. Jeho komornik.

Rips. Z wotkel přijedzeče?

Kral. Z Krakowa.

Rips. Waše mjeno?

Kral. Stanisław Třirohač.

Rips. Kak? Kak so wy mjenuječe?

Kral. Stanisław Třirohač.

Rips. Knježe, to njeje wěrno.

Kral. Mój Božo, čeho dla nic?

Rips. To je jebalstwo! Ž woza won! To móhl tola djaboł wzać!

Kral. Knježe Ripso! na čo so hóršiče?

Rips. Steju snadž tu teho illa, zo bychu sej někajcy tulakojo ze mnu žort zehrali, abo hórje, wjele hórje? Je to wjacy hač žort.

Kral. Mój Božo! Za čo dha mje maće, knježe Ripso?

Rips. Waše prawe mjenno chcu wjedzeć.

Kral. Stanisław Třirohač.

Rips. To njeje wěrno.

Kral. Kak dha so po tajkim mjenuju?

Rips. Djaboł; Beelzebub!

Kral. Njechače-li mi wěrić, tu maće někotre pisma, kotrež sym džakowane Bohu do kapsy tyknył. A njeje-li wam to dopokazmow dosć, woprašeječe so mojeho knjeza, kiž za pjatami za mnu jědže. Ja njewěm, što přečiwo mojemu mjenu maće, sym čestnych starých džěco.

Rips. Jědzeče k čertej!

Kral. Swako, jědž, jědž spěšnje!

Rips. Třirohač! Póndže-li to dopołdnja tak dale, dha so něšto stow rôhow hromadu zjědze! — To hišće

so mi tola swój žiwy dzeń stało njeje a njestanje so, bych-li tež tři sta lět do wrotow na straž khodžil. Tola mje to mjerza, zo sym teho poslednjeho puščil, a — nje-přijědže-li hrabja Wawelski bórzy — aha! tu je!

Wustup 5.

Wojak. Rips. Rohowin.

Wojak. Zastańće!

Rips. Směm-li prosyc —

Roh. Wšak mje znajeće, knježe zastojniko!

Rips. Njemóžu so dopomnić, knježe hrabja, zo bychmoj so hdý widžaloj.

Roh. Aj, aj, ja njejsym žadyn hrabja!

Rips. Kak? Nimam tu česc ryčeć z hrabju Wawelskim?

Roh. To nic, knježe Ripo! Wo tym njejsym ani słyšał, immediate!

Rips. Štó sće wy po tajkim?

Roh. Łazeńk a měščanosta.

Rips. Hdže jědžeće?

Roh. Do Draždžan.

Rips. Wostanjeće tu?

Roh. Jenož dopołdnja.

Rips. Waše mjenyo?

Roh. Rohowin Štyrirohač.

Rips. Kak? Čert a hela tola! Hišće wjacy? Knježe, wašemu žortej abo lěpje jebanju sčinju na dobo kónc. Dele z woza!

Roh. Čeho dla dha?

Rips. Polězče won, praju, abo dam was z mocu wučahnyć.

Roh. Knježe Ripo, mějće tola rozom, immediate!

Rips. Njebjo a zemja! Mysli snadž tón knjez, zo sym ja błazn?

Roh. Ja tež bjez mysli njejsym!

Rips. Wy sće jebať! Dele z woza!

Roh. Knježe Ripso, nječińce mi křiwdu, ja sym čestny čłowjek.

Rips. To so pokaže! Hej, stražniko! Wočińce khorejtu a wučehńce jeho won!

Roh. Knježe zastojniko, je-li so zwažiće, ja was wobskoržu — pola krala.

Rips. Jeno won z nim!

Roh. Knježe korporola! Knježe hejtmano! Knježe generalo! immediate!

Rips. Dowjedźce jeho do stražnicy!

Roh. Ja běch juž sto króć w Draždžanach, immediate! Sym tu kóždy tydzeń dwójcy, znaje mje tu kóžde džěco.

Rips. A mjenujeće so knjez Štyrirohač?

Roh. Štyrirohač.

Rips. Po tajkim prječ z nim! Do stražnicy! Přimńce jeho!

Roh. Knježe Ripso, běda wam! Budźeće to woł-żarować, immediate! Budźeće so mjerzać! Ja sym jara znaty, bohaty muž; poł swěta sym přejěł, immediate! A hdy by na tym tež mój dwór z fabriku skočić dyrbał —

Rips. To bě tola djabołske pasmo! Tu přijedźe Jednorohač, zá pjatami za nim Dwajrohač, hnydom na to Třirohač, a nětko k temu wšemu hišće Štyrirohač! Jednorohač, Dwajrohač, Třirohač, Štyrirohač! a džesać tysac rohow, a ničo hač rohi! Teho ripsa cheył rady widžeć, kiž by temu šibałstwu spokojnje přihladował!

Wustup 6.

Rychtař. Matij.

Mat. To smoj w rjanej łuži!

Rycht. O maleficium, o nefas!

Mat. Chcemoj dha tam doskočić a jeho zamolwjeć?

Rycht. Dii avertant! Z wojakami njeje derje žor-tować.

Mat. Žortować tež mój z nimi njechamoj.

Rycht. Džiće, knježe Matijo, sam; ja tlóstanu spinanje do nohow, ja dyrbju do woza!

Mat. Samemu so mi tam tež njecha.

Wustup 7.

Molerjo.

Cyž. Dobyće, praju wamaj! Rohowin je juž we stražnicy!

Kral. Wubjernje, tón budže na nas molerjow spominać!

Stul. Njewyskajtaj jenož prjedy, hač njepřeskocitaj! Štó wě, kak to wupadnje!

Kral. Ah, derje to wupadnje! Přečelo, budže tak dobry a zawałajće na někotre wokomiknjenja knjeza Ripsa won!

Cyž. Zawérno, Kraliko, ja so teho nětk sam kusk boju.

Kral. Ah! ja tež! Ale na tych wotnohach němôžemy wisajo wostać! Pšt! Dajtaj mi ryčeć!

Wustup 8.

Rips. Prjedawši.

Rips. Štó so za mnu praša?

Kral. Knježe Ripo!

Rips. Sto widžu? To je mi znate wobličo!

Kral. Čim dlěje na tuto wobličo hladam, ah! teho dla bě mi tež prjedy tak znaty, Michale, mój přečelo!

Rips. Njech mje kulka zatřelit! Kraliko! Hdže sy so ty tola jow wzał?

Kral. Ja do swěta du k swojim Muzam! — A teho njeběch so nihdy do smjerće nadžał! Zo sy ty wojak, to mi twój nan pisaše, ale w Draždžanach a džensa, a runje w tutej žohnowanej khwilej njebudžich ée tu pytał.

Rips. Štó staj taj knjezaj? Najskeřšo twojej přečezej?

Kral. Haj, molerjey, kaž ja. To je knjez Jednorohač, to je knjez Dwajrohač.

Rips. Kak?

Kral. A ja běch tón knjuez Třirohač.

Rips. Ty, Kraliko? Je to móžno? Praj mi tola —

Kral. Tón šešerjaty hobr je wopravdze žazeňk z najbližšeho českého městačka. My tam příndzechmy a molowachmy tam za pjenjezy, tak kaž móže so jeno wot wumjełcow a čestných ludži žadać. Tón hłupak hanješe nam z hubjennym wotmyslenjom naše džělo, přinjesc nas wo zaslužbu, a w tutym hnězdž tež wo dobre mjeno. Molerjo a basnjerjo, to wěš, ływja swój žiwy džen za česou. My chcychmy so wjećić, a luby Bóh wě, kak so to we winowym zawjeréenju činješe; ja sadžich z nim sto dukatow, bratře, sto čerwjenakow, zo njepřejdže přez dřaždžanské wrota! Nětk to wšo rozemiš!

Rips. Aj, aj, přeélo, přeélo! Ty njejsy ludžiškrjenje hišće wostaji! Kak dha, hdy by džensa na mojim měsće něchtó druhi byl?

Kral. Bratře! Bóh přeélo! je nad namaj knjeli! Nam njeje wo sto dukatow; dowjedž nas potom do stražnici, a tam je do jedneho rozdamy; ale my chcychmy jemu zaplaćć, a to je so z dospołnej měru stało. Njedaj jemu dlěje čepjeć, pušć jeho won!

Rips. Z radosou! Na mnje njesmě skoržić! Kóždy druh by na mojim měsće tež tak činiš.

Wustup 9.

Rychtař. Matij.

Rycht. Já bych jeno rad wjedžał, hdže jeho powjedu.

Mat. Najsadno sú jeho sadžili.

Rycht. Ah! — Quid deprehendo? knježe Matijo, knježe Matijo!

Mat. Ně?

Rycht. Njesteja tamle či wjedrowi molerjo?

Mat. To su woni.

Rycht. Per Deos infernales! Hižom jeho wjedu!

Wustup 10.

Rohowin. Rips. Prjedauši.

Roh. Hdže su či njedočinkojo?

Rips. Tamle!

Kral. Knježe Rohowino! Či hłupi molerjo chcedža te sto dukatow měć.

Roh. Ah, ja so z mjerzanjom puknu, immediate! Wy jebakojo! Wy škrékawy! Wy hawrony! Wy rapani! Wy hłupakojo! Wy rubježnicy! Wy — wy — wy — immediate!

**Biskop Thietmar Merseburgski
jako słowjanski ryčespytnik.**

Wot *J. E. Smolerja.*

(Čitane w posedženju ryčespytnego wotrjada M. S. 2. oktobra 1862.)

Bjez chronistami srjedźnych wěkow zasluža biskop Thietmar Merseburgski našu wosebnu kedźbliwość. Wón běše w stronach žiwy, w kotrychž lud z wulkeho džela našu serbsku ryć ryčeše, a wopisuje wjele podawkow, kiž su so stałe w krajach, wot Serbow wobydlenych. Hač je našeje serbskeje ryće dospołnje mócný był, to njehodži drje so zjawnje dopokazać; zo pak je ju we wjetšej měrje znał, wo tym swědča wšelake wuloženja, kotrež wón w nastupanju wšelakich słowjanskich słowow podawa.

Tak piše wón w 2. knizy 23. stawje swojeje, w l. 1012—1018 pisaneje chroniki: „Zo by merseburgski biskop Boso duše, jemu dowěrjene, čim lóžo w prawej wérje rozwučować móhł, bě wón někajke napokazanje w słowjanskej ryći napisał, a prošeše Słowjanow, zo bychu ‚kyrie eleison‘ spěwali, a wuložowaše jim wuzitk teho. Ale woni přeměnichu tuto słwo směšnje, prajicy: W kri (je) wolša, štož w němskej ryći rěka: ‚Die Eller steht im Busch‘. Po našej hornolu-

žiskej serbskej ryči by to rěkało: „w keřku wólša“ a po delnołužiskej: „w krju wolša“; přetož naši delnołužisci serbscy bratřa wužiwaja: slovo keř, gen. krja, hišće džensniši džen tam, hdžež my keřk stajamy. A lokativ krju může po wšelakich słowjanskich naryčach tež kri rěkać. Thietmar je po tajkim spomnjenu sadu cyle prawje wužožil.

Dale piše wón we 4. knizy 28. stawje: „Jako bě khěžor (Ota II.) k mjezam župy Diedesisi přišoł, khwataše jemu napřečiwo (pólski) wjeſch Bolesław, to je po starym wuznamu слова „najwjetša sława“.“ Tež tuto mjeno je Thietmar derje dosć wužožil, hač runje by so Bolesław po našej nětčišej serbskej ryči hišće lepje jako bóle sławny wužožić hodžił.

W tej samej knizy we 35. stawje powjeda Thietmar: „Sławny pólski wjeſch Mješko běše sebi wosebnu Čechowku, sotru českoho wójwody Bolesława, za mandželsku wzał, kotař swoje mjeno ze skutkom wobswědći. Přetož wona rěkaše Dobrowa, to je po němsku: „Die Gute“.“ Zo je wón tež tudy prawje wužožował, to drje hakle dale dopokazować njetrjebamy.

We 5. knizy 15. stawje wužožuje Thietmar mjeno „Włodowoj“, prajicy, zo to „i p ó c (knjejstwo) wójska“ rěka. W našej nětčišej serbskej ryči wjacy słowjeso „włodzić, władać“ nimamy, ale w druhich słowjanskich naryčach rěkaja wone to, štož naše „knježić“, a „woj“ je po korjenju to, štož naše „wójsko“, tak zo je Thietmar mjeno Włodowoj pěknje dosć wužožil.

We 6. knizy 8. stawje piše wón: „W towarzstwie kralowym bě wójwoda Jaromir, a tuto mjeno znamjenja „wěsty měr“. W našej serbskej ryči mamy partikulu „jara“, kotař po němsku „sehr“ rěka. Ale wona je wotwodžena wot adjektiva jary, kaž to hišće druzy Słowjenjo maja, a při nich rěka jary tón, kiž so pola nas sylny mjenuje, a měr wupraja so druhdže tež mir. Thietmar njeje teho dla mjeno Jaromir zlě wužožil.“

W tej samej knizy we 19. stawje dawa wón wułożenie znateje rěki, kotraž so hišće džensa ,Bober‘ mjenuje, prajicy, zo tole słowjanske mjeno łaćanscy ,Castor‘ rěka. My pak wěmy, zo je Castor zwěrjo, kotrež so słowjanscy ,b o b r‘ a němcy ,Bieber‘ mjenuje.

W 7. knizy 44. stawje wułożuje Thietmar mjeno města ,Nemzi‘ (Němci, nětka Nimptsch w Šlezynskej), prajicy: ,..... město Nemzi, kotrež ma swoje mjeno z teho, dokelž je wot n a s (Němcow) natwarjene.‘ Wułożenie je prawe. — [Při tej skladnosći směmy drje na to spomnić, zo mamy serbsku wjes w Hornych Lužicach bjez Kulowom a Wojerecami, kotraž tež ,Němcy‘ rěka. Z jeje pomjenowanja můžemy sudžić, zo je wot Němcow wobydlena byla, wosebje hdyž přispomnimi, zo so wona němski ,Dörgenhausen‘ to je ,Thüringenhausen‘ mjenuje, štož na to pokazuje, zo su jeje wobydlerjo něhdy Němcy z Deringskeje (Thüringskeje) byli. Nětka tam jenož Serbja bydla, ale mjeno ,Němcy‘ je tej wsy přeco wostało.]

W tej samej knizy w 52. stawje spomina Thietmar na ruskeho knjaza Włodźimira a praji: ,Tutón kral (Włodimir) rěka po wuznamu sameho słowa: mów (knjejstwo) měra.‘

Skónčnje wułożuje wón we 8. knizy w 3. stawje mjeno ,Beleknegini‘ (Bělonjegini) a praji: ,To rěka w słowjanskej ryči ,rjana knjeni‘. — Na přeni pohlad zda so, zo je wón słwo ,běły‘ wopaki přełožił; ale znate je, zo ,běły‘ husto, wosebje w poětiskej ryči, tež ,rjany, šwarny‘ rěka. Tak je na příklad: běły dwór, běły hród atd. tak wjele, kaž: rjany dwór, rjany hród.

To by bylo, štož bych wo Thietmarje Merseburgskim jako wo słowjanskim ryčespytniku powjedać wjedžił. A hač runje to wjele njeje, dha je tola přeco zajimawe, hdyž widžimi, kak je so před wjacy dýzli 8 lětstotkami jedyn z najwučenišich němskich biskopow ze słowjanskim ryčespytom zanošował.

Dr. Jan Mahr a jeho wotkazanje.

Podał *Michał Hórnik*.

Serbska džakownosć nowišeho časa zapisuje do swojeje historie a hišće hľubšo do swojeje wutroby wšitkich, kotriž su so na to abo druhe wašnje za duchowne abo materialne lěpše swojich serbskich sobubratrow starali. Wosebje česći wona tych, kotriž so we zrudnej zańdženosći za swoju serbskosć njehanibowachu, ale wjele wjacy lěpši a sprawniši přichod za Serbowstwo wočakowajo tule swoju nadžiju z wulkimi skutkami před swětom wuznawachu. Najsławniši tajki Serb a dobročeř cyłeho serbskeho luda bě zawěscé ryčnik J. M. Budař, kiž swoje zamoženje tehdy, hdźež druzi w bjeznadžijnosći a njedzěławosći na wotemrječe poslednjeho Serba čakachu, jenož khudym a hódnym „Serbam“ wotkaza. Ale pódla tuteho wulkeho a nadobnego narodowca zaslužuja tež někotři druzi khwalobne wopomnjenje. Chcu teho dla tudy jednemu z tuthy na dobrych podłożkach mały wopomnik stajić, mjenujcy Dr. Janej Mahrej, kotrehož fundacia je a budže wulka dobrota za katholskich Serbow.

Jan Mahr narodži so 16. februara 1765 na kuble, kotrež hišće džensniši džeń Mahrec (Marec) rěka, w Njebjelčicach. Dokelž we wjesnej šuli hižom wosobne duchowne dary pokazowaše, pósłaštaj jeho staršej na šulu do Budyšina a pozdžišo do Prahi, hdźež wón jako serbski seminarist gymnasialne studie wotbu. Bohosłowstwo (theologiu) študowaše potom w kollegiu de propaganda fide w Romje, hdźež sej ze swojej njewustawacej pilnosću a džělawosću we wědomosćach doktorsku dostojońosć dobu. Duchownske swjećizny dosta w khapali (in sacello) teho sameho kollegia, a to 15. měrca 1788 subdiakonat, 30. t. m. diakonat a 6. hapryla presbyterat. Jako měšnik do wótčiny so wróciwši nadžiješe so, zo budže mjez swojimi krajanami najzbožnišo w Jězusowej winicy skutkować móe. Ale k jeho zrudobje njebě při žanej farskej cyrkwi

městno wotewrjene. Duž přebywaše pjeú lět jako domjacy wučeř w Bjarnatecach¹) pola sudniškeho Richtera, při kotrymž wón w domjacej khapali Bože služby džereše a sej z kublanjom a wučenjom džéći wulki džak zasluži. Tola połny duchownych a čělnych mocow přeješe sebi šerše polo za swoju horliwość a džělawość, a žadaše 1793 wot swojego ordinaria biskopa Schüllera litteras dimissoriales. Z tajkej dowolnosću. poda so do Hornjeje Rakuskeje a nastupi kapłanstwo w městysu Haagu. Ale hižom w lěće 1796 powoła jeho tehdomniši ordinarius tachant Kobalc zaso domoj a postaji jeho za dopołdnišeho němskeho prědarja w tachantskej cyrkwi s. Pětra w Budyšinje, w kotrymž zastojnswje wón hač do lěta 1819 zawosta. Hižom w lěće 1810 bu za kanownika wuzwoleny. Po smjerći probsta knježniškeho klóštra s. Madleny, njeboh Werner a w Lubanju (Lauban), přepoda jemu biskop a tachant Lok, pod kotrymž tehdom hišće tamniša wosada z klóštrom steješe, tuto zastojnswto. Z tym bu wón tež měščanski faraf. Hdyž buchu k škodže katholskeje cyrkwje²) w lěće 1820 fary Kulow, Jauernik, Hennersdorf a Pfaffendorf wot budyskeho tachantstwa wottorhnjene a z wrótsławskim biskopstwom zjenočene, bu Mahr za arcyměšnika a visitatora cyrkwjow a wučeřnjow w mjenowanych wosadach postajeny, kotrehož zastojnswto pak so wón po krótkim wzda, zo by so čim bóle za naležnosće klóštra starać mohł. W lěće 1838 swječeše wón jubilej pječdzesatlétneho měšnista, při kořejž skladnosći jeho pruski kral z rjadow ryčerjow čerwjeneho worjoła počešći. Wysokowaženy w klóštrje a

¹) Hdyž je korjeň ‚Bjarnat‘, dyrbimy pisać Bjarnatecy, nio Bjernatcy, žež by ‚Bjarnata‘ žadało; pôdlanska forma tých je Bjernadzicy wot ‚Bjernada‘.

²) Tak hodži so z prawom wobkrućí, hdyž pomyślimy, zo jenička serbska wosada wrótsławskeho biskopstwa nima dosć serbskich duchownych a wučeřow. W Kulowje je wjetša połoca cyle serbskich džéći a ani jedyn serbski wučeř. Z tym čerpi nio jenož narodnosć, ale tež nabožnosć!

w dališich stronach wumrje wón 9. novembra 1848 w starobje 83 lět a nimale 9 měsacow a bu 13. t. m. w Hennersdorfje pohrebany.

Haćrunje je najdlěši čas mjez Němcami skutkował a tež w Němcach wumrjeł, je Mahr tola přeco Serb wostał a jenož Serbam wotkazanje sčinił, kotrež jeho mjeno w serbskich stronach stajnje wožiwja a materialne srědkи serbskim młodžencam poskićejo tež za naše Serbowstwo zbožownje skutkuje!

Njeboh Mahrowe wotkazanje abo officialnje „Dr. J. Mahrische Fundation“ mā 10,000 tolerjow zakladneho kapitala. Wón přepoda połojcu teho sameho 30. julija 1846, a druhu 25. januara 1848 budyskemu tachantstwu ze wšemi instrumentami (obligaciemi), kiž na kubla Oberlangenöls, Steinbach a Stöckicht (Langenöls a pertinencie) swědčachu, k wotmyslenej swojej fundacii, kotruž pod administraciu tachantstwa staji. Podrobnosće swojeje fundacie wukladže wón swěrnemu Serbej, swojemu přečelej kapitularej kantorej Michałej Hašcy erteňje; tola prjedy hać bě to napisał a zakońscy wobtwjerdzić dał, bu wot smjerće překhwatany. Tehdomny biskop Dittrich, kiž bě tu wěc wot Haški sej přednjesć a wobswědćić dał, přija a wobtwjerdzi a podpisa „Bestätigungsdecret“ 30. novembra 1848. Tola hdýz tachantstwo wot pruskeho knježerstwa wobkručenje žadaše, njebu to same podate, dokelž Mahrec potomnicy po žónskim boku přečiwo płaciwości wotkaza skoržachu. Woni buchu we wšitkich třoch instancach wotpokazani a spytowachu nětko puć wotwołanja (appellacie). Tola tachantstwo njepušći jow wot swojeho prawa, wosebje dokelž běchu mjenowani potomnicy w testamenće bjez teho hižom wobmysleni (dwě sotře — Wórša a Madlena abo jeju potomnicy — po 1500 tol.), a dokelž to zakońscy nuzni herbojo njeběchu. Zo pak njeby prawowanje lěta doňho trało a tak so wjèle kapitala přečiwo woli testatora zhubiło, zwoli tachantstwo do zjenoćowaceho jednanja, kotrež so ze zjed-

nanskim protokollom 24. septembra 1855 skónči, kiž je wot nětčišeho tachanta a jeho konsistorialow, kaž tež wot wšitkich Mahrec potomnikow podpisany. Po tutym dostachu Mahreey 3600 tol. Mjez tym bě tachantske konsistorium hižom 1853 regulativ wuradžilo, a fundacia bu w lěču 1853 prěni króć w ‚Kamenzer Wochenschrift‘ a ‚Budissiner Nachrichten‘¹) wupisana; tola bu tehdom hišće wot wudželenja wothladane. Druhi króć so fundacia wupisa a prěni króć so wobsadži jutry 1859.

Cyla fundacia ma sydom stipendiow, kiž so połětne prænumerando wuplaćuja, a to:

a) dwě měsće po 80 tolerjach za fakulty, najprjedy bohosłowsku (theologisku), potom prawiznisku, lěkařsku a filologisku; tež dawa so tuto stipendium we najwyšimaj rjadownjomaj gymnasia, mjez tym zo móžetaj gymnasiastaj w nižšich rjadownjach jenož 50 tol. dostawać. Tuto stipendium móže so tež lěto po skónčenju studiow tajkim wudželeć, kotřiž hišće druhu universitu w Němcach, Italii abo Francowskej wopytuja, a tak wuštudowawšemu duchownemu ma so při nastupjenju prěnjeho zastojnictwa hišće 100 tol. darić;

b) tři města po 50 tolerjach za tajkich, kiž so na wučeřtvo, chirurgiu, hórnistwo abo hajnistwo abo k něčemu přihotuja, štož akademiske studie požaduje;

c) dwě měsće po 30 tolerjach za tych, kiž so wumjeřtstwu abo rjemjeslu podawaja.

Po tajkim wudžela so kóžde lěto najbóle 370 tol. Mahroweje fundacie; zbytk danje hromadži so za reservny fond, kiž ma najwyše na 1000 tol. postupić, tak zo so potom po woli a wobzamknjenju tachantskeho konsistoria njebjelčanska wučeřnja, stipendiatojo atd. z mjenowanym zbytkom wobdžela.

Prawo na tute stipendie maja jenož Serbja t. r.

¹) Serbski ‚amtsblatt‘ by nuzny byl.

serbskeje ryče móchni ¹⁾ katholskeho wuznaća, a to: 1. potomnicy dweju sotrow njeboh Mahra, 2. dališi přečelojo po žónskej Mahrec linii, 3. młodžencojo z njebjelčanskeje wosady (t. r. z Njebjelčic, Serbskich Pazlic a Pěskc) a 4. katholscy Serbja sakskeje ²⁾ Hornjeje Łužicy.

Dokelž je hižom nětka mało blízkich přečelov, njeje tuta fundacia wjacy swójbna, ale skutkuje hižom po wšitkownje k lěpšemu našeho Serbowstwa, a někotryžkuli němcowařski nan widzi z njelubym spodžiwanjom, zo je ta zacpěta serbska ryč za jeho džěci we přihotowanju na tak wšelake powołanja tež hišće — profitable!

Jan Michał Budař.

V.

W 1. zešiwku tuteho časopisa na lěto 1860 sym na 16. stronje podawk, wot wšelakich wosobow mi jenak wobtwerdžowaný, sobudželil; wón nam powjeda, zo a kak je njeboh Budař dla někotrych kralowsku majestu na česći ranjacych słowow raz do kriminalneje skóržby a na to do jastneho khostanja přišoł.

Tejle podawiznje w Budarjowym žiwjenju mamy hišće naslědowace dodać:

1. Tamny člowjek (Němc), kotryž běše ze swojej žonu njeboh Budarja na tamne sobudželene wašnje jeho wobskoržiwiši, přeradžil, je po prawym a z połnym mjenom

¹⁾ Tak to wysokodostojne konsistorium zdobnje a z prawom wukładaue a dawa tež tajkich žadarjow, wo kotrychž serbskoscí njeje přepokazane, pruhować. Spisačel tuteho nastawka je sam hižom po poručnosti konsistoria wěsteho młodženca pruhował. Wšelacy němscy młodžencojo chyczu hižom za Serbow při tejle wěcy poważowani być, dokelž hišće starzej serbski ryčitaj abo tola derje rozemitaj! To dopomnja wopravdze na znate přislowo wo wujowstwie w času kermuše!

²⁾ Přičina wuzamknjenja pruskeho džěla je tež to, zo je so při wottorhnjenju kulowskeje wosady wot budyskeje diœcesy na 30,000 tol. wšelakich fundaciow do Pruskeje wotedać dyrbjalo.

Jurij Adam Leunert rěkał a pječa žiwnosć (wot něhdušeho Hročec kubła) w Hornjej Hórcy wobsedžał. Wón je po čele srđnjeje, skerje małeje, snadneje wulkosće był a je w módrej sukni, třiróžkałym klobuku, w lacu z wulkimi kneflemi, w šerych nićowych nohajcach a w stupnjach ze šnałemi khodźił. Hewak je był pječa překlepana, ryčniwa hłowička a po wašnju lesčiwy, hładki, ludawy člowjek. Pozdžišo je pak so sam w čémnych horach wyše Hornjeje Hórkı wobwisnył.

Sudnistwo, kotrež je tamnu skóržbu přečiwo Budarjej wjedło a přisudžene jemu khostanje na nim wudokonjało, je tehduši sudniski hamt w Stołpnju był.

Po wšěch powjesčach, kotrež sym w tymle nastupajuńu nahromadžić móhl, je so Budar přečiwo tejle skóržbje jara zapjerał a na wšo wašnje wobarał, wosebje pak potom, jako je dyrbjał přisudžene khostanje w jastwje wotpokućić. Žadyn džiw, zo so jemu to chcyło njeje!

Tajku khódbu je wón wjacy króć wot so wotwobroćić pytał. Tak je stołpnjanski hamt, zo by jeho do jastwa dostał, běrca po njeho słał, temule raz samo pječa tole přikazawši: Budarja — wšo jene — žiweho abo morweho do Stołpnja přiwjesé. Budar je pak, snađno dobrych přečelow w Stołpnje mějo, kotřiž su jemu wotpohladanje sudnistwa z kradžu a zahe dosé wjedžeć dawali, tež kóždy raz tajke wobzamknjene zajeće a wotwjedzenje do Stołpnja wotwobroćić a k ničemu scinić wjedžał.

W tajkim wotpohladanju je teho dla, hdyž je běrc po njeho přišoł, so do łoża lehnywsi pak na duchu khorého, pak za morweho abo mrějaceho so wudawał. To činjo je sebi na př. pječa raz brodu jeno po połojcy wot horka dele wottruhał, druhu połojcu pak stejo wostajił, kaž tež dale hłowak, jón horka hromadu do kónčojteho zwjazawši, sebi jako khabu na hłowu stajíł był. Druhi raz je zasy za morweho we łożu leżał a sebi pječa hubje ze syropom namazał, tak zo stej čornej byłej; potom pak je mucham do powočinjeneje huby nutř a won łazyé dał.

To widziwši je pječa běrc wot zajeća a wotwiedzenja Budarja wotesteał a jeho za bludneho abo morweho doma wostajíł. Kaž sym juž w nastawku II. spomnił, je Budař potom tola tak wjele docpił, zo je swoje khostanje w nětčišej Wičazec abo hornjej korčmje, hdžež su ze železnych lěsycow jastwo za njeho přihotowali byli, wotsedžił.

2. Tamna kónčita čapka, kotruž měješe njeboh B. jako čelo w kášcu ležo na hlowje, běše běla.

Wot dališich powjesćow sym tež tule zasłyšał:

3: Je dyrbjala so raz někajka wojefska kontribucia płacić, pječa wot města Budyšina. K temu je Budař pjenjezy požcił. Na dnju, jako su po nje přišli, je je B. předy w swojej jstwě wotličił. K tajkemu džělęj je sěbi pječa muža k pomocy wzal; ličenje samo pak je so tak stało, že je B. na blido nasadžował; na to pak so blido, při kućiku we jstwě stejace, kózdy raz, hdžež je połne nasadżane było, nawróciło a pjenjezy su so dele do kućika do hromady sypałe. Tak přeličiwił je Budař dališe ličenje tym zawostajíł, kotřiž su chyli po požčonku přinć.

Na założku dōstatyč powjesćow spisach.

W Budyšinje 1888.

H. F. Wjela.

Wosmy džesatk basnjow

wot

Handrija Seilerja.

1. Škrékawa a džeēelc.

Z duba žoldže wotnošować
Džeēelc widzi škrékawu,
W lěsu hrjebać a je khować.
Widžeše ju njespróenu;
Duž so do njej połoži
A ju takle naswari:

Skupa towařška na dubi,
Nimaš dosé jow na štomi?
Praj, kak so či nosyć lubi
Hišće tež do khowanki?
Jěmy kóždy, štož tu je,
Zbytk njech druhim wotpadnje!

A hdyz zemju swój čas budže
Přikryć sněh a zasypać,
Budžeš žołdže tu a druhdže
Skhowane zas namakać?
Wopomn, hač njej podarmo,
Zo tu wšednje dréješ so!

Žołdže měć a wotnošować,
Škrékawa so zamolwi,
Do khowankow zhromadźować,
Ach, to złoty lóšt je mi,
Było jich, kaž dešćika,
Wěf, ja bych wše hrjebała!

* * *

Stójće, skupi, khopić w swěći
Mamon, kiž was čwiluje,
Kiž nic wy a waše dźeči
Wužiwać jón njeb'džeće,
Ale herbjo smějaći
Póhdu wam za marami.

Kaž hdz sroki zhromadžene
Z koša sydrjec pokradnu,
A jón drjebja rozčerćene
Z kusanjom po trawniku:
Tak, kaž z tutym sydrjecom,
Budže z wašim naměrkom!

2. Wosoł a law.

K lawej něhdy zwjeseleny
Wosoł jachlo přileća:
Majestata! dowučeny
Nichtó bóla njej hač ja;
Njejsym nětko wjac tak błupy,
Jeli rady potrjebaš,
Wěf, mój „rozmysł“ njej tupy,
K stajnej pomocy mje maš!

Čekń, čekń, błaźnje zabłaźnjeny,
Law kral z hordom wotmolwi,
K radže sy mój wuzwoleny
Z wěstosću ty posledni;
Přetož kohęž mudrych rada
Njewučechnje ze škody,
Teho zdata, kaž ty, blada
Hłubje świknje do nuzy!

Njewěš sam sej rady žanej,
Wulcy zlě to hižom je;
Hórje, hdyž či z radu khmanej
Mudry słužić njepřińdže;
Najhórje, hdyž podtykuja
Błaźni so či k pomocy;
Přez tych, kaž tež mudrość duja,
Dospołnje sy zhubbjeny!

3. Mjedźwiedź, wjelk a liška.

Knjez mjedźwiedź něhdy wobzankny,
Kaž wičeñy bur bohaty
So widzeć dać. Wón swinisko
Kaž tučnoh' woła pólskeho
Da šěrom' wjelkej zarězać
A lišcy kuchef wobstarać,
Sam pak na wulku kołbasu
Dže prosyć lěsnu zwěrinu.

Mjez tym wjelk rěznik wustojny
Bě tykał, warił kolbasy
A liška mudra kuchafka
Bě z niču wšitke měriła,
Zo čestnym hoścam k pohórškej
Nic žana krótša, dlěša njej',
A hanještaj a dželaštaj
Tak nuznje, kaž za wóteny kraj.

Za to pak mjedźwiedź wiwlaty
Na myto njebě wogramny:
,Wój kózdu šestu kołbasu
,Sej kladźtaj hnydom na stronu,
,Poł swinjeća po hosčini
,Njech waju prócu zaplaći,
,A chcu waj wšudżom wukhwalić
,A do kuchinjow porućić.

Ach ale, što nětk scěhuje,
Hdyž hosćow rój so přimjele?
Hlaj, dokelž liška z přejara
Bě krótkej niču měriła:
Dha kołbasy kaž bibaski
So hordžachu w połpróznej škli
A falnychu, zo połoja
Wot hosći ničo njewita.

Duż rěkaše: Wój jebakaj,
Dha hapki waj tež pokažtaj!
Jej wotkładk přińdže na blido,
Wšo wołaše: bowsmorano!
Jej kołbas kózda tołša je,
Poł łożeña dlěša najmjenje —
Duż z hubu suchej, z hanibū
A z pukami jej wuhnachu.

* * *

Njeprawe kubło njetyje
A prawe sobu zežerje.

4. Law a kóčka.

Na lawa něhdy na štomje
So kóčka dele khlemi:
Bóh postrow, luby wujo če,
Ty sławny po wšej zemi,
Kak česćow swójba Kóčkec ma
A ja tež hišće sobu,
Zo jena krej nas přeliwa,
Smy z jerioh' rodu z tobu.

Ja Kóčkec? zaru hněwnje law;
Dha pój so ze mnu witać,
Maš pismo, kotry sym ja staw?
Dha chcemoj sej je čitać;
O njebyła ty na štomje,
Či za wuši chcył sunyć,
Što Kóčkec abo Lawec je
A na wopuš či plunyć.

• • •

Tu baseh čehn na člowjeka
A čłowski rozdžel w swěci,
Smy wšitey tež wot Hadama
A z jenej hruzły džěci:
Kak malý džel by płaćić dał,
Zo jena krej smy wšitey,
By runje ryčał jako law
Tam k swojej čeće micy!

5. Knjez Wjesela a jeho hajnik.

(Z luda.)

Knjez Wjesela ma hajnika,
Kaž kóždy knjez joh' nima,
,Stuń sem, ty wačka služowna',
Tak Wjes'la jeho přima,
,Praj, z čim sy so tak wudrasčil

,A swoje čelo wukormił?
,Ty sy mje jebał trašnje.'

Po česći, prawdże wšitko je,
Jom' hajnik wobkrućuje,
Knjez Wjesela pak ličeše,
Što hajnstwo wunošuje,
Jom' do wočow a pokaza,
Kak dwójcy wjac hajnk přetrjeba
A swojoh' knjeza' klukā.

,Dži z wočow mi, ty šibale,
,Mój njem'žeš dlěje wostać,
,Ja prjedy pak po zaslubje
,Cheu, liška, tebje khostać.
,Džen a nóc dyrbiš w lesu stać,
,Dam če tam k štomej přiwjazać
,Hač do plěch hłowy bosy.'

A jako nětk po přikazni
Hajnk w lesu wuwjazany
Bě wutrał skoro cylički
Džen hórcy čwilowaný,
Dha na wječor knjez Wjesela
,Dži' słužownikej přikaza,
,Dži hladaj, što hajnk čini.'

Duž Anton čeri do lesa,
Hač proch so kuri za nim;
Wón hajnka čornoh' wuhlada,
Tak muchow sedži na nim,
Krwjelačne jeho cycachu —
Duž Anton lama hałozu,
Zo želny, by je wuhnał.

,Ach', džeše hajnk, ,ach wostaj to,
,Ty wučeriš te syte,
,A druhim. slěpcam z noweho

„Ja bywam blido kryte!“
Z tej powjesén dom Anton dže.
„Hm hm!“ knjez Wjes’la měnješe:
„Dži, přiwjedź khadlu zasy.
„Što pomha, zo joh’ wučérju,
„Kaž ty tam syte muchi?
„Slépc druhi mohł mi wo službu
„So klapač blódny, suchi;
„To nowu pieu khoštuje,
„Štó rukuje mi za lěpše?
„Dži, přiwjedź khadlu zasy!“

(Přichodnje dale.)

Zemine wutwory.¹⁾

Přinošk k serbskéj terminologii.

Wot *M. Rostoka*.

A. Krystaliniske abo zakladne horno. (Krystallinisches oder Grundgebirge.)

Zornowc (Granit), horjenc (Gneuž), blyščel (Glimmerschiefer), swěcenc (Syenit), rohoblyščenc (Hornblendeſels), bělawc atd. (Weißstein oder Granulit u.).

B. Worštowane horno. (Geschichtetes Gebirge.)

I. Horno přenjotne. Primäres Gebirge.

1. *Wutwore přeni. Horno šéraucoue* (h. překhodne). Grauwackengebirge (Ubergangengebirge).

a. Spódne horno šéraucowe. (Kambriski abo siluriski zestaw.) Unteres Grauwackengebirge. (Kambrisches oder silurisches System.)

Šćepjel hlinowcowy abo brjudlica (Thonschiefer), křemjel (Kieselkiefer), šérauc (Grauwacke), (zwaliny, pěskowcy, wapno. Conglomerate, Sandsteine, Kalk). Zornowc (Granit), křemjeńc (Quarzfels), zelenc (Grünstein).

¹⁾ Porjad mjenow je wzaty z „Gœa excursoria“ wot Dr. Giebela.

b. Zwjerchne horne šerawcove. (Devoniski zestaw).

Obere Grauwackengebirge (Devonisches System).

Brjudlica (Thonschiefer), šerawc (Grauwacke), wapno (Kalk), mjerk (Mergel).

Rostliny: knorjawka (Knorria).

Zwérjata: wurosćowaki (Polypen), pruhowniki (Strahlthiere), mjehkuše (Mollusken), lohóonohaki, hlowonohaki, rakoje stawčniki. Brachiopoden, Cephalopoden, Krebsartige Gliederthiere), slédy z rybow.

2. *Wutwor druh. Horne wuhlične. Steinkohlengebirge.*

a. Wapno wuhlične. Das Kohlen- oder Bergkalk.

Čemnobarbny wapnowe (dunkelgefärbter Kalkstein). (Horkowapno, smjerdowapno, Dolomit, Stinkkalk.)

b. Horne wuhlične. Das Kohlengebirge.

Pěskowc wuhličny (Kohlensandstein), bjezworštny pěskowc (föglcerer Sandstein), slonowčel (Alaunchiefer), wuhličel (Schieferthon, Kohlenschiefer), wuhlicoworšty (Kohlenföläze), zwaliny (Conglomerate), wapno (Kalk).

c. Wotorženc. Das Rothliegende. (Morwolęzace, nowočerwjeny pěskowc. Todtliegendes. Neurother Sandstein.)

Čerwjeny pěskowc (rother Sandstein), zwaliny křemjowe, rohowcove a bahorcove (Kiesel-, Hornstein- und Porphyrconglomerate), wapnowe (Kalkstein), wuhlica z wuhličelom (Kohlen mit Schieferthon). Bahorecy (Porphyre), čornawcy (Mélaphyre).

Rostliny: raksowka (Calamites), hwězdolisćowka (Asterophyllites), klinopaprušowka (Sphenopteris), česelowka (Pecopteris), paprušowka (Alethopteris), žilopaprušowka (Neuropteris), zubopaprušowka (Odontopteris), kruhopaprušowka (Cyclopteris), pječatowka (Sigillaria), šupowka (Lepidodendron), klinolisćowka (Sphenophyllum), wjechlowka (Flabellaria), psaronia (Psaronius), pjeršenjowka (Annularia), šmarula (Stigmaria), nøggerathia (Nøggerathia), volkmannia (Volkmannia).

Zwérjata: ryby, praječeřc (Archegosaurus, muchi, šwobowka (Blattina).

3. *Wutwor třeći. Horne mjedželowe (Permiski zestaw.*

Horno mjedžowapnaty). Das Kupferschiefergebirge (Permisches System. Zechsteingebirge.)

a. Spódne horne mjedželowe. (Unteres Kupferschiefergeb.)

aa. Běloležace (pěskowc, pěskowc mjedžowy). Weißliegendes (Sandstein, Kupfersandstein).

bb. Žiwicojty mjerke (mjjedžel). Bituminöſer Mergelſchiefer (Kupferschiefer).

b. Zwjefchne horno mjjedželowe. (Oberes Kupferschiefergebirge.)

Popjoł, kadowc (Rauchwacke), smjerdženc (Stinkstein), jił (Letten), hórkowapno (Dolomit), sadra (Gyps).

Rostliny: mokricy, papruše, racosowki, zowjeńcojty (Fucoiden), lazuchowka (Caulerpites), smuhopaprušowka (Tæniopterus), paprušowka (Alethopteris).

Hewak z wjetša zwěrjata: předješćerc (Proterosaurus).

II. Horne druhotne. Secundäres Gebirge.

A. Trojota (horno selowe). Die Trias (das Salzgebirge).

4. Wutvor štvorły. Pěskowc pisany (vogesiski pěskowc). Bunter Sandstein (Vogesen-sandstein).

a. Hrubožornity pěskowc (groblörniger Sandstein).

Pěskowc křemjaty, zwalinaty (kieseliger, conglomeratischer Sandstein).

b. Tołstoworštowane pěskowcy (dickeſchichtete Sandsteine).

Drobnozornite pěskowcy (feinkörnige Sandsteine), hornowc abo běla hlina (Thon).

c. Płonojty pěskowc (plattenförmiger Sandstein).

Mjerk hornowcowy (Thonmergel), jiły křidlicowe (Schiefer-letten), błyścinkopołne pěskowcy (glimmerreiche Sandsteine), jikerc (Roggenstein).

Rostliny: racosowka pěskowa (Calamites arenaceus), palolisćowka (Aethophyllum), dwójčak (Voltzia).

Zwěrjata: błudzišczozubaki (Labyrinthodonten).

5. Wutvor pjaty. Wapnowc škorpinačnaty. (Muschelkalk.)

a. Wapnowc żołmjacy (Wellenkalk).

Hórkowapno żołmjace (Wellendolomit), hórkowapnity mjerke (dolomitischer Mergel), wapno żołmjace (Wellenkalk), čemnojopjelowy hornowc (dunkelgrauer Thon).

b. Horne selowe (kupka bjezwodžencow). Das Salzgebirge (Anhydritgruppe).

Hórkowapnité mjerki (dolomitische Mergel), šery wapnowc, smjerdowapno a mjerke, bjezwodženc (Anhydrit), čemnošére hornowcy, sadra, kamjenjosól (Steinsalz).

c. Hłowny wapnowc škorpinačnaty. Hauptmuschelkalk.

Šěrokadowy swětly wapnowc, hórkowapno, wapno enkrinitiske (Enkrinitenkalk), wapno trochitske (Trochitenkalk).

Rostlinjace zbytki pobrachuju.

Zwérjata: pruhowniki (Radiaten oder *Strahlthiere*), škorpinaki (Muscheln), šlinki, přetočenki (Terebrateln), bławonohaki, raki, ryby, wobojožiwcy (Amphibien), podješčeče (Nothosaurus), škorpinoješčeče (Simosaurus), prawoješčeče (Pistosaurus).

6. Wutwor šesty. Šrob. (Keuper.)

a. Kupka čornowuhla jiłowego (Lettenkohlengruppe).

Śwětlošere mjerki wapnite, drobnozornite pěskowcy, jiły hornowcowe, worsty wuhlowe (Kohlenföhe).

b. Sadra šrobowa a pisane mjerki (Keupergyps und bunte Mergel).

Sadra jiłowa a ničata (Letten- und Faserghyps), płony křemjenjowe (Quarzplatten), hórkowapnišča (Dolomitbänke), mjerki pisane.

c. Pěskowc šrobowy (Keupersandstein).

Drobnozornite twjerde pěskowcy, jiły pěskojte (sandige Letten), płonojte pěskowcy, čerwjene jiły hornowcowy, lěhwa mazakowe (Koptolithenlager).

Rostliny: raksowka pěskowa, smuhopaprušowka pružkata (*Tæniopterus vittata*), přaskowka (*Equisetites*), pjerolisćowka (*Pterophyllum Jägeri*), nilssonia (*Nilssonia*), podisonowka (*Podisonia minutia*).

Zwérjata: zubohorboješčeče (Mastodonsaurus) a hłowoješčeče (Capitosaurus), tudy posleni raz.

B. Horo jurowe (jikercowe). Das Juragebirge (Dolithgebirge).

7. Wutwor sedmy. Lias. Lias.

a. Spódny lias (unterer Lias).

Pěskowc liasowy, wapno gryphitske (Gryphitenkalk), čémne hornowcy, mjerki kamjeňtne (Steinmergel).

b. Srjeđzny lias (mittlerer Lias).

Šerošakojte mjerki kamjeňtne (graufleckige Steinmergel), čémne hornowcy, železodarne pěskowcy (eisenhaltige Sandsteine).

c. Zwjeřchny lias (oberer Lias).

Žiwicojty mjerkel (bituminöser Mergelschiefer), smjerdženc (Stinkstein), śwětlošere mjerki wapnite.

Rostliny: zowjencojte (Fucoides), papruše (Farren), woknatopaprušowka (Clathropteris), křiwopaprušowka (Camp-topteris), smuhopaprušowka, zubopaprušowka (Odontopteris), cykadojte (Cycaden), pjerolisćowka (Pterophyllum), nilssonia, hejak (Zamia), blahoče (Araucarien). — Płody?

Zwérjata: wurosćowaki, pruhowniki atd., přiješčeče (Ichthyosaurus), žicoješčeče (Mystriosaurus).

8. Wutvor wosmy. Jikerc bruny. Brauner Jura.

a. Spodny jikerc bruny (unterer brauner Jura).

Jikerc železowy (Eisenoolith), čémne hornowcy, pěškowc mjerkowy (Mergelsandstein = Opalinušton).

b. Srjedžnyj jikerc bruny (hłowny jikerc). Mittlerer brauner Jura (Haupttrogenstein).

Płowobärbine błyścinkopołne mjerki pěškowe (fahlfarbige, glimmenreiche Sandmergel), twjerde šěromodré wapna, wapna mjerkowe z jikercem železowym.

c. Zwjefchny jikerc bruny (oberer brauner Jura).

Hornowcy a mjerki (Ornatenthon, Oxfordthon).

Rostliny: mało noweho.

Zwérjata: raki, ryby, ješčeřcy (Saurier).

9. Wutvor dzevirjaty. Jikerc běły. Weižer Jura.

a. Spodny jikerc běły (unterer weižer Jura).

Žoltobrunne, ze železom předrjene pěškowcy (gelbbraune, eisenstättige Sandsteine), křemjenjate huste wapnowcy (quarzige dichte Kalksteine), wapnowcy mjerkowe, jikerc (Rogenstein).

b. Srjedžnyj jikerc běły (wapno khorarjace). Mittlerer weižer Jura (Korallenkalk).

Wapno khorarjace, hórkowapno, požolte pěškowcy, pěskojte huste mjerki wapnite, hornowcy křidličnate (schiefelige Thone), wapno lithographiske (lithographischer Kalk).

c. Zwjefchny jikerc běły (podsyp). Oberer weižer Jura (Wäldegebirge, Waldgruppe).

Zwalina škorpinačnata (Muschelconglomerat), čorne mjerki z kolorudníkem (schwarze Mergel mit Sphärosiderit), šerawe pěškowcy, sklady čornowuhlawe a jiły (Kohlenflöze und Letten), mjerki.

Rostliny: wšelake papruše, přaska rólna (Equisetum arvense), hřiby, nopalci (Scyphia), hwiždzelowka (Cnemidium), kwětolisčowka (Anthophyllum), kamjenjodrjewnik (Lithodendron).

Zwérjata: raki, ryby, ješčeřcy (wopravdžite ješčelcy), krokodyle, ješčeřcy lětace (zmije, Pterodactylen), nopalwy (Schildfröten), překasancy.

C: Horne krydowe. Das Kreidegebirge.

10. Wutwor dżesaty. Wutwor krydowy. Kreideformation.

a. Twórba hilsowa. Hilsbildung.

Šeromódre hornowcy, mjerki wapnowe ze zwalinu.

b. Pěskowc worštowany. Quadersandstein.

aa. Spódnik (unterer Quader).

bb. Ploník (Pläner).

cc. Zwjetchnik (oberer Quader).

c. Běle kryda. Weiße Kreide:

Běle wapno krydowe, pěskoje mjerki wapnowe, klepane kamjenje (křesadniki, Feuersteine).

Rostliny: mokricy, trawy, palmy, štomy jehlinate, wjeſby, worješniki (Juglans).

Zwěrjata: wšitke tri swójby rybow.

III. Horne třećotne. Tertiäres Gebirge. Molassen-Gebirge.

11. Wutwor jědnaty. Wutwor brunicowy. Braunkohlenformation. (Eocenske twórby. Wutwor hrubowapnowy. Eocene Bildungen. Grobkalkformation).

Pěskowc, hornowc twórbowny (hornčetska hlina, platischer Ton), brunica, pěšk, njeplowc (Knollenstein).

Rostliny: wjechlowka (Flabellaria), drjewna (Hölzer).

Łopjena wjeſbowe, topołowe, bukowe, wóſzowe, worješnikiowe, klonowe, lawrjencoje a myrtojte. Hable jehlinatych štomow. Drjewo čisowcowe (Taxodium), cypresowe atd. Žilopaprušowka, šleznikopaprušowka (Aspleniopteris).

Zwěrjata: ryby krymstate (Knorpelfische).

12. Wutwor dżeanaty. Wutwor tegelowy. (Miocenske twórby.) Tegelformation. (Miocene Bildungen.)

Drobnozornity pěšk, zwaliny, hornowc, mjerk, wapno, brunica.

Zwěrjata: 30 družinow cycakow, kundrosnik (Tapirus), swinjo (Sus); nosorohač (Rhinoceros), straſnewc (Dinotherium), horbozubc (Mastodon), konjowc (Hippotherium), jelenje (Cervus) a male hrymzaki (Ragethiere), žrawc (Bielstraß), kóčki, ptački, hady, jeſcelcy, krokodyle, bachtarje (Batračier), nopawy (Schildkröten).

13. Wutwor třinaty. Wutwor molasowy. Molasse-Formation.

(Pliocenske twórby. Wutwor podapeninski. Pliocene Bildungen. Subappeninen-Formation.)

a. Spódna molasa. Untere Molasse.

Brunica, hornowc, pěsk a pěskowcy, ze železom předrjene mjerki pěskowe. (eisenführlige Sandmergel).

b. Prawa molasa. Eigentliche Molasse.

Pěskowcy mjerkowe, zwaliny, zlepjenc (Magelstuh), jily.

c. Twórby słodkowodowe. Süßwassergebilde.

Mjerk molasowy, sadra słodkowodowa, jérjenc słodkowodowy (Süßwasserlal), džernik (Salzkraut), hladžel (Polierschiefer), křemjeň słodkowodowy (Süßwasserquartz).

Rostliny: zdonki, lopjena a plody dwedželušnych štomow, kokus fojasowy (Coccus Faujasii), znutřkorodžiwa (Endogenites). Plody, płodowc kokusojty, arekojty, mandlojty, hrochojty, jablukojty (Carpolithus cocciformis, arecæformis, amygdalæformis, pisiformis, pomarius etc.) Rostliny wodowe. Papruše. Trawy. Dwaj jehlinačej (Coniferen). Wjeřbojte, worješnikojte, klonojte, pswojohodžinojte, łuskojte. Lopjena wot topołów, wjeřbow, klonow, bukow, worješnikow, ptačicow (Ligustrum), wólšow, lěškow atd. Kołbaski brézowe. Plody worješnikowe, mandlowe, wjawowe, klonowe. Kwětki kaž całkowe (Convallaria).

Zwěrjata: wobojožiwey, ryby, krokawy, maloše (Molche), zmijicy (Salamander), ješcelecy a nopawy, ptaki, cycaki.

Kamjenje wohnjoplujerske (vušlanijsche Gesteine).

14. *Wutvor štynaty. Poliw. Diluvium.*

Pěsk, hornowc, mjerk, hlina, walanki (Gerölle), suwanki (Geschiebe).

Zwěrjata: słoń (Elephas), nosorohač (Rhinoceros), woł (Bos), jeleń (Cervus), koń (Equus), rówowe (Hyaena), kóčka jamowa (Felis spelæa), miedżwiedź (Ursus).

IV. Twórby nětčiše. Gegenwärtige Bildungen.

15. *Wutvor pjatnaty. Připlave. Alluvium.*

Rólna pjersc (Ackererde), zemica (Torf), žórlace sydliny (Quellenabsäße), suwanki, pěsk, twórby rěčne a mórske, zbytki žiwochow (Lebterste lebender Organismen), džela wumjoštwa (Kunstproducte).

Přispomnjenje.

1. Wukončenje „owka“ pola paprušowka, raksowka atd. je so teho dla naložovalo, zo bychu so tute cyle wotemrjete rostliny rozdželovala wot nětčišich, jako paprušica, papruš, raks atd., runje kaž němcý při-

rodospytency rozděleja mjez wotemrjetymi rostlinami ‚Pinites, Equisetites‘ a hišće živymi ‚Pinus, Equisetum‘ atd.

2. Za němske slovo ‚Thon‘ w serbskim žane prawe slowo nimamy. Hlina, běla hlina, hornčeřska hlina so njehodži; přetož hlina je němske ‚Lehm‘, tež njeje běleje barby a ‚Thon‘ njeje přeco ani běly ani mjehki kaž hornčeřska hlina. Ja sym slowo ‚hornowc‘ trjebał, doniž lěpše njezmějemy. Tak ma so tež ze slowom ‚Schieferton‘, za kotrež so na dälše ‚wuhličel‘ hodži, dokelž so we wuhličnych skladach namaka.

3. Wukončenje, ‚-el‘ woznamjenja němske, ‚Schiefer‘ we zestajanych slowach. Za slowo ‚Thon‘ by so snadž hišće lěpje wuraz ‚hlinowc‘ hodžil a za ‚Schieferton‘ ‚hlinowčel‘. Druhe wukončenja, kiž maja hlinu ke korjenjej, jako hlinik, hlinka, hlinanc su hižom přetrjebane. ‚Hlinik‘ je po češkim živjel (Element) Alumium abo Aluminium, po serbskim slowniku pak Alumia = Thonerde = Ulaunerde. Aluminium = Al. = 13,7. Alumia = Al²O₃ = Al. 51,4. Thon = Kieselsaure Thonerde nebřt etwas Kieselsaurem Kali, Natron ic.

Mamy wšudžom rozděleć jednory živjel, dale chemiske zdjednočenja teho sameho živjela z druhimi živjelemi abo zdjednočenkami a napisledk hišće ze wšelakich živjelov abo zo wšelakich njerostow zestajane njerosty. Mamy rozděleć na př. Magnesium (Mg. = 12) a Magnesia (MgO. = Mg. 20) = Talerberde = Bittererde (Bittersalz = Schiefer Säure und Magnesia) a potom hišće njerosty, kiž wosebje z magnesie wobsteja abo wjele magnesie při sebi maja, jako wšelake wapnovey, kiž hórkowapna abo hórkowapnowcy (Dolomite) rěkaja. Magnesium = jěrik. Magnesia = hórcina. Bittersalz = jěrcina abo hórka sôl. Dolomit = hórkowapno.

Delnjołužiske substantiva pluralia tantum.

Wot Křesćana Wylema Broniša z Pricyna.

Nimo tych wěcownikow, kotrež Hauptmann w swojej delnjołužiskej rýčnicy jako pluralia tantum podawa, mōžemy hišće scěhowace poskićié bjez džiwanja na dospołnosć. Wone woznamjenjeja naturske předmjetu w jich wozjewjenju, kiž je jako w hromadu słušace mnohosće předstaja, w napřečiwnosći z wěcownikami singularia tantum, kotrež zhromadne (collectiva) wuznamy podawaja (kaž plur. jagły, Širše, ale sing. groch, Erbse = frucht), abo jako zestajane, z dželov wobstejace připrawy a stroje.

Bły, die Schwämme im Munde (Krankheit); bizagi, der Queersack; blota, *dim.* blotka, das Gesümpfe, bes. Waldsumpf; pěski, die Sände oder Sandflächen; gliny, die Lehmslächen, Lehmfelder; bóry, die Todtenbahre; chrapje, die Riemen der Fische; swětki, Pfingsten; figle abo wigle = vigiliae, geistlicher Chorgesang; husewki, der Abfall des Unrathes beim Siehen, Ausgesiebtes; horgele, die Orgel; liry, die Leier; střílka (tež střídlo), der Fiedelbogen; kamjeny, der Stubenofen (w Błotach), *dim.* kamjenki, der Röstofen in Dölmühlen; kiby, die Garnwinde; hotłucki, die abgestampften Schalen vom Hirse, Heidekorn *sc.*; hubjeronice, die Auslese, der Himmel im Haser; pomyje, der Spühllicht, Spüling; zola, der Aescher; stergi, das grösste mit Scheben vermischt Werg; syški, die Schopfenden des Flachses; plowki, getrocknete Majoranblätter als Gewürz; skrjele, die Kiemendeckel der Fische; požynki abo přízynki, das von den Saatpflanzen abgeschröpfte Viehfutter; šory, das Pferdegeschirr; slě, das Ochsengeschirr, Sielwerk; wagi, die Wassertrage; terpy, der Ortscheid (Waage) am Wagen, *dim.* terpiki, die kleineren Theile desselben; staśdła, der Weberstuhl; pukadła a cykadła, die Platz- und Spritzbüchse der Kinder (ale tež pukała a cykała); wreginy, bewusstlose Krämpfe der Kranken, auch Tobsucht der Zornigen und Trunkenen, za čož ma Chojnarus kninje, *pl.*; wiki, der Markt, auch Marktplatz; sruby, der Brunnenkranz; kósy, das Sternbild Orion; baby (Hauptmann), das Siebengestirn; pluca, die Lunge; wrjose, die Heideslächen; lubosći, die Liebeshändel, Liebhaft; kósćenice, der Schindanger, eigentlich: die Gerippe; wjele, die Größen, eine oft wiederkehrende Benennung großer und langer Ackerbeete; wjele drogi, die Landstraße (dla wjacorych kolijow); krotcyce, eine Gruppe kurzer Ackerbeete; šoradki, kleiner Unrat oder Kehricht, der sich in Zimmern, Küchen *sc.* sammelt; zganki, das im Siebe durch Rütteln aufgetriebene Gemüle und Ausschuss; pjerwuški, die Erslinge; nožne, die Messerscheide; spinki, der Krampf, Zusammenziehung der Muskeln.

Delnjołužiske substantiva deminutiva,
kiž wuznam primitivow přeměnjeja.

Wot *K. W. Broniša.*

Škórka, die Brotrinde, Kruste; srjodka, die Brotkrume; kólk, der hölzerne Speiler, auch: die Stricknadel; kólušk, ko-

lyák, der Wirbel an Instrumenten; kólo[w]rotk, der Drehwirbel an denselben; kórytko, eine gröhre Mulde; kóryšeo, die Gutterbank (tež: rězaek); baržeo, die breite Handkarten- und breite Leitersprosse (v. bardo); wrješčeo, die Pfugwelle, auch: Spille am Spinnrade; sack, der nezförmige Maulkorb; zelezko, der eiserne Dreifuß; witka, das Weidenband; trjeaško, die Pfesserstampfe; třasalko; der Feuerstahl; gléda[d]lko, der Handspiegel; pjeněžk, der Pfennig; krošyk, der Dreier; mlynk, die Handmühle; kólasko, das Spinnrädchen; rěsazk, das Thürtelkettelchen; baňka, die Meßkanne; snopk, eine Flachsbohne; mótk, eine volle Strähne Garn; mótyjka, die zweizinkige Krauthaube; pjacenka, Spelze vom Backobst; křis[d]lko, Flederwisch; putko, pyško, pyšco, Vorlegeschloß; kóstka, der Würfel; špižka, der Schrank; sekáčko, das Stampfisen; nakowka, das Tengleisen; tyčka, die Bohnen-, Hopfenstange; pyrjenka, die Glimmasche; kózyca, der Pfugreudel; rucycka, der Spatengriff; lodk, Maun; twarožk, Käse; štueka, ein Gesangstück; kadka, der Laufstein; mulka, der Kuß; mešk, die Flaumseder; kólenko, ein kleines Messer für Kinder; matka, Stiefmutter; nank, Stiefvater; synk, Stiefföhn; kněžk, Landjunker; pjacyk, der Kamin; muška, kleine Ofenmauer zum Sizzen; wěrka, ein leichtgläubiger Mensch; kulka, auch: die Kartoffel; skóčk, die Heuschecke; kónik, das Himmelspferd; kowalik, der Lindenläfer; murjarik, die Mauerschwalbe; mack, Feldmohn; sock, Vogelwicke (sok, Linse); lank, Marienlein (ein Unkraut); přeženčo, Flachsseide (Unkraut); lobodka, Feldmelde; swiňka, der Kellertassel; šcótka, Bürste, auch: Ziegenbart (Grasbart); slyňaško, Erdbeere, auch: Marienwürmchen; mjadwjedk, Gerstenwurm, Werle; grošk, Erbsenkorn; słomka, Strohalm; jabluško, die Kugel im Gelenke; jaskolicka, die Schraubenmutter am Spinnrade unter dem Rocken (w Blotach); głowack, die Kaulpadde, auch: der Kreuzer; topatka, das Schulterblatt; srowatka, die Buttermilch; copk, die Frauenhaube; brjuško, die Wade; głowka, die Obertasse, Obertheil der Harke z.; kružk, der Trinktrug, Krug; skobelka, der Kettelschalen an der Thür; střílka (tež: střelka), der Fiedelbogen; kokoška, ein röthlicher, morchelartiger Pilz; žabka, das Fröschchen (als Krankheit des Biehes); weška, Milbe, eigentlich: kleine Laus; matka, Bienenkönigin, Weisel; matuška, Stiefmutter (auch die sogenannte Blume); módrack, das Veilchen; módrak, blaue Kornblume; cernk, cenk, das Eigelb, Dotter; bělk, das Eiweiß; rožk, Lüchzipsel, Rocksoß; bick, der Dreschflegel; kachlik, die Osenklaue; kaplank, Rittersporn (Blumenart); kokotk, der Hahn am Schlosse; kurjawka, die Räucherlammer der Zeidler; górká,

der Hügel, Hübel; stock, die Wassersahre zum Abzug des Wassers; stušenk, ein Syring, natürlicher Duell; strack, die böse Vieh-bremse (oestrus); sowka, Spitzname für einen leichten Ephraim-ten aus dem siebenjährigen Kriege, deutsch: Fledermäuschen; zrostk, das Ueberbein; hapawka, die Lichtpuže; krušenka, huzel, ge-backene Birne; rypotka, der Knorpel; suwanka, die Schluder auf dem Eise; bělawka, der wilde Weißapfel und dergl. Baum; płonicka, der sauere Holzapfel; płowašk, die sahle Graumücke; mósćik, der Weg über einen Bach, sonst ława; lubka, die Ge-liebte; kóstrjowka, Kumin (ein Gewürzkräut); powitka, Adet-winde; rěcka, der Bach, das Flüschen; ceżawka, der Seigenapf; chytawka, der Perpendikel; šcerkawka, Klapperpflanze; pijanka, Dolch, Tollhafer, um Luckau: Dolch, Dolch; golenka, Spargel-frucht, přír. pólske golanka, Fruchtknöpfchen, daher: Knötrich, atd.

Wo „ó“ w delnjoserbščinje.

Wot Michała Hórniaka.

Prawidła, po kotrychž so „ó“ w našej hornjoserbščinje zložuje, su w tutym Časopisu (II. zešiwk l. 1855) wob-šernišo rozestajane a wobkedžbuja so wot nimale wšit-kich serbskich spisowarjow z wuwzaćom teho, zo negacii „nje-“ połny přizwuk njedawamy a teho dla tež we zlözcy, po tej samej scěhowacej, „ó“ wobkhowamy, n. p. njemóžu, njemóžny, nic: njemožu, njemožny atd. Někotremužkuli a wosebje ryčespytnikam budže lube, hdyz tamny na-stawk tudy wudospołnimy a nětko přidamy, kak ma so z ótom w delnjoserbščinje a po kajkich powšitkownych prawidłach dyrbjało so pisać, byrnje so tu a tam wo-sebje na mjezach wšelako wuprajilo. W staroprawopis-nych knihach (z němskimi pismikami) njeje „ó“ nihdže woznamjenjene, tak zo je prawe wuprajenje a čitanje cyle njemóžna wěc za teho, kiž njeje rodženy Delnjo-łužičan; w tych někotrych nowoprawopisnych pak, wot Hornjołužičanow wudatych (Delnjołužičenjo sami njejsu dotal ničo w nowym prawopisu wudali!), njeje stajenje „ó“ wšudže dospołnje přewjedžene. Z džela pod III. ruko-

pisne spomnjenja delnjołužiskeho ryčespytnika k. Kř. W. Broniša džakownje powužiwi, móžemy nětko tuto jako wěstotu podać a prosymy wudawarjow delnjołužiskich spisow, zo bychu po tym ,ó‘ wšudže woznamjenjeli a tak kóždemu čitanje woložili.

I. Kaž pola nas, tak je tež w Delnjej Łužicy ,ó‘ přizwučne (hl. 1. c. str. 74), a steji po tajkim prawidłownje jenož w prěnjej zlóžcy. Při tym twori drje druhy jenozłóžkna předložka takrjec cyłotu ze sčěhowacym słowom a přeměnja we wuprabenju ,ó‘ do ,o‘, n. př. dwór, na dworje, góra, na gorje; ale pisać dyrbjało so přeco ,ó‘ njepřeměnjene ,na dwórje, na górze‘, dokelž hewak dyrbimy tež druhdze zasy samostejace jenozłóžkne předložki z ,ó‘ pisać, kiž je hewak nimaja, n. př. pó jězi, pó smjerši. Duž: na dwórje, na górze; po jězi, po smjerši atd.

II. Mjez tym zo my ,ó‘ při wotewrjenju zlóžki puščamy (hl. 1. c. str. 79) a do ,o‘ přewobročamy, zakhwaja je tam stajnje njepřeměnjene; n. př. swój, swója (pola nas: swoja); kón, kónja (konja); wóz, wóza (woza) atd.

III. Kaž maja pola nas hubniki a krkniki wěsty wliw na ,ó‘ (hl. 1. c. str. 77. 78, z čimž je tamniše II. prawidło z nowa wobkručene), tak tež tudy. Te same njecerpja mjenujcy prjedy so žane ,ó‘; za to pak jemu zady so wjele wjetše prawo dawaja dyžli my. Tam steji ,ó‘ jenož:

1. po hubnikach ,b, p, f, w, m‘ (ž so tam njewupraja kaž ,w‘, duž njeje hubnik!), jelizo hubnik abo krknik njeslěduje, n. př. ból, bósy (bosy), zbóžo (zbožo), pódpora (podpjera), pótom (potom), pósol (posoł), fójt (hejtman), dwór, wółaś (wołać), wótrjac (wotrjec), móst, mórjo (morjo), mótaś (motać). Ale: kłos (kłós), błoto (błoto); groź (hródź), nos (nós), nož (nóž), sol (sól); bog (bóh), bom (štóm) atd.;

2. po krknikach ,g, ch, k‘ (h‘ njepřikhadža jako korjeńske, ale jenož jako přidych, kiž so pak wupraja pak nic: Ažow a Hažow, ołtař a hołtař, opor a hopor

atd.), jelizo hubnik abo krknik njeslēduje: góły (hoły), góle (holo), góra (horā); gótowaś (hotować); gódy (hody); chóry (khory); chólowy (kholowy), chódota (khodojta); kóza (koza), kóža (koža), kóleno (kolenko), kótary (kotry). Ale: gowjedo (hōwjādo), kobyła (kobla), komora, chowaś (khować); chopiš (khopinać; započeć), skok atd.

Z předkhaďáceho je widzieć, zo delnjołužiske „ó“ njestei ani přeco tam, hdžež w hornjołužiskej naryci „ó“, ani hdžež w české „í“, ani hdžež w pólskej „ó“ widzimy a słyśimy; najbóle pak trjechi so z kašubskim „ó“ (přir. někotre knižki Dr. Ceynowy), tak zo tež w tym kaž w druhim nastupanju tutej naryci sebi najbliże stejitej. Bratřa Kašubojo njech k wudospołnjenju. słowjanskej fonetiki swoju naryč hišće bóle přeypytaju, njeje-li w tych padach, hdžež woni před hubnikami a krknikami hišće „ó“ pisaja, tola jenož połne „ó“, kiž je blikemū „ó“ jara blizke a teho dla so z nim zastupuje, kaž so to tež w někotrych kónchinach Hornjeje Łužicy stawa!

Zapis knihow, w prěnjej połojcy druheho lětdzesatka M. S. wudatych.

A. Čisłowane knižki.

31. *Knjižne wójny*, serbskemu ludu we serbskej ryci powedane. W Budyschini 1857. (Wot njemjenowanego.)
32. *Pschedzenač. Brotyla sa Sserbow na ljetu* 1858. (Wot k. R. Rady.)
33. *Pschedzenač. Brotyla sa Sserbow na ljetu* 1859.
34. *Pschedzenač. Brotyla sa Sserbow na ljetu* 1860.
35. *Jakub abo Bože słowo* dyrbí w čłowetu žiwenje dōstati. Žiwenki wobras we wobraslach wot k. Kulmana. W Budyschini 1859.
36. *Spjewy sa serbske schulje*. Schromadžene wot k. E. Pełkaria. Druhi seschiwki. (Z němskim přełožkom.) W Budyschini 1860.
37. *Pschedzenač. Brotyla sa Sserbow na ljetu* 1861.
38. *Pschedzenač. Brotyla sa Sserbow na ljetu* 1862.

39. *Genoveſa.* Rjane powiedańczo ze staroho časa wot Kryſtofa Schmida. Za serbske macjerje a džeczi pſcheloiſt M. Hórnik. W Budyſinje 1861.
40. *Robiſon.* Rjane powiedańczo, wožebje ſa młodych ludži. Po němſkim ſložene wot K. Kulma na. W Budyschinje 1862.
41. *Pſchedzenak.* Prótyka ſa Serbow na lěto 1863.

B. Bjez čiſla.

- a. *Časopis towarzſtwia Maćicy Serbskeje.* Redaktor Jakub Buk. Zwjazk III., zeſiwk 17.—26. W Budyſinje 1858—1862.
- b. *Serbski Słownik.* Pod sobuskutkowanjom Handrija Seilerja, fararja we Łazu, a Mich. Hórnika, vikara w Budyſinje, spisany wot Dr. Pſula. A — Włosowka. Pjeć zeſiwkow. W Budyſinje 1857—1861.
- c. *Ieſuſ we domi pobožnych.* Sčtyri předowanja ſe ſawoſtajenſta, neboh knesa Handrija. Lubenskeho atd. Druhi wudawſ. W Budyschinji 1858.
- d. *Choralmelodien zum wendischen Gesangbuch,* atd. (Jenož noty.) 1858.
- e. *Šeſć ſpěwów serbskich za soprano abo tenor* z přewodom fortepiana ſkomponowane a swojemu wučerzej knjezej organiſtej Heringej w Budyſinje poswiećene wot K. A. Kocora. (Z němſkim přełożkoм.) W Budyſinje 1861.

C. Wosebite woćiſće z Časopisa towarzſtwia M. S.

- a. *Pěſen wo Zwónu wot Bžedricha Schillera:* Zeſerbſena k Schillerowym ſtolétnym narodninam wot H. Dučmana. W Budyſinje 1859.
- b. *Hornjołužiska serbska ryčnica na přirunowacym ſtejiſču.* Spisał Dr. Pſul. Zeſiwk I. Zawod. Zynkoſłow. W Budyſinje 1862.

Prinoški maćičnych sobustawow.

W běhu lěta 1862 ſu ſčehowace sobustawy ſwój přinošk do pokladnicy Maćicy Serbskeje zaplaćile:

A. Sobustawy I. rjadownje.

1. Na lěto 1862: k. Mužink, wučer w Zemicach; k. Mikel, překupski w Budyſinje; k. Ponich, kubleř w Mjeſicach; k. Wawrik-Jězorka,

póstmištr w Krimmitzschawje; k. Sykora, kand. duchownstwa a domiacy wučeř na Friedsteinje; k. scholastik Buk w Budyšinje; k. Bróška, farař w Krišowje; k. Čabran, stražništr w Radebergu; k. Imiš, farař w Hodžiju; k. Kulman, wučeř we Wojerecach; k. Pjech, senior w Budyšinje; k. Rostok, wučeř w Drječinje; k. Probst, kubleř w Brčzy; k. Wjela, aktuar w Budyšinje; k. kanonik Wornaq, farař we Wotrowje; k. Schmidt, podwyšk w Draždžanach; k. Herrmann, tachantski vikar w Budyšinje; k. Mrózak, wučeř we Wulkich Zdžarach; k. Matijca, kubleř w Lubušu; k. Jakub, stud. theol. w Lipsku; k. Mróz, farař w Grunawje; k. Łamanskij, professor z Pětrohroda; k. Łahoda, farař w Bělém Kholmje; k. Chociszewski, polski spisowar w Cieszynje (někto redaktör „Nadwiślańina“ w Chełmnie); k. Mättig, seminarist w Budyšinje; k. Blažik, kňař w Rakecach; k. Rychtař, ryčník w Budyšinje; k. Wagner, wučeř w Dittelsdorfje; k. Bróška, farař w Buděštečach; k. Malinowski, farař w Komornikach pod Poznanjom; k. Łusčanski, stud. theol. w Praži; k. Renda; diakon w Mužakowje; k. Bernhard, seminarist w Budyšinje; k. Papłoniński, statny radžiřel a visitator šulow we Waršawje; k. Kral, wučeř w Ketticech; k. Felfel, wyšsi hajnik w Bělém Kholmce; k. Krečmař, měščanski wučeř w Budyšinje; k. Seileř, farař we Łazu; k. Guda, farař emer. w Budyšinje; k. Jakub, překupe w Budyšinje; k. Kummer, mlynk we Łazku; k. Henč, krajskodirekciijny pokladnik w Budyšinje; k. Góľ, farař w Rakecach; k. Rabowski, kubleř w Pomorecach; k. Bjar, kubleř w Brčzy; k. Jenč, farař w Palowje; k. Fiedleř, seminarski wučeř w Budyšinje; k. Kral, wučeř w Klukšu; k. Tešnař, farař w Niedze; k. Khěžník, kubleř w Budyšinje; k. Lernet, farmaceut w Pardubiceach; k. Hórník, tachantski vikar w Budyšinje.

2. Na lěto 1863: k. Łamanskij, professor w Pětrohrodze; k. Malinowski, farař w Komornikach pod Poznanjom; k. Kouba, professor w Praži; serbski seminar w Praži; k. Wjelan, farař w Slepom.

3. Na lěto 1861: k. Libša, póstski sekretář w Draždžanach; k. Marčka, rektor we Wósporku; k. Wawrik-Jězorka, póstmištr w Krimmitzschawje; k. Garbař, wučeř w Minakale; k. Góľ, farař w Rakecach; k. Łahoda, farař w Bělém Kholmje; k. Krečmař, měščanski wučeř w Budyšinje; k. Kopf, wučeř w Lutolu; k. Tešnař, diakon w Khočebuzu; k. Góslaw, farař w Malinju.

4. Na lěto 1860: k. Marčka, rektor we Wósporku; k. Góľ, farař w Rakecach; k. Chlumský, bohosłowc w Kralohrōdeu.

5. Na lěto 1859: k. Bartko, wučeř w Nosačicach; k. Chlumský, bohosłowc w Kralohrōdeu.

B. Sobustawy II. rjadowne.

Na lěto 1862: k. Buk, gmejnski prěkstejer w Zyjicach.

Dodawk k třecemu zwjazkej Časopisa, kotryž dalše pjeć lětnikow (1858—1862) woprija.

Pokazowař, po wopriječu nastawkow zestajany.

A. Pěsneřske džéšta.

Sydymy džesatk basnjow (prěnja poloječa) wot Handrija Seilerja. (Liška a elefant. Khapon a wróble. Dornýčalki. Kono-pačk a sykorki. Přiběracy hlód.) XIII. lětnik, zešiwick I. str. 3 — 6.

Sydymy džesatk basnjow (druha poloječa) wot Handrija Seilerja. (Pos na dworje a liška. Mots nan a sýnk Jan. Law kral a jeleň. Rubježnik a drohař. Psyk a kóčka.) XIII. lět., zeš. II. str. 57 — 62.

Wosmy džesatk bashjow (prěnja poloječa) wot Handrija Seilerja. (Škrěkawa a džéšelc. Wosol a law. Mjedžwiedź, vjelk a liška. Law a kóčka. Knjez Wješela a jeho hajnik.) XV. lět., zeš. II. str. 95 — 101.

Džesač spěwow wot Handrija Seilerja. (Powitanje naléča. Tu a tam. Gaudeamus. Towaršny spěw. Študentski spěw. Wjesny pěbytk. Wšelaka ryč. Čolmiski spěw. Pčoly. Młodzenc a šedźiwe.) XI. lět., zeš. I. str. 12 — 23.

Tři pěsne wot Handrija Seilerja. (Na stwórbu. Na prěnju klósku. Njedželske ranje w meji.) XII. lět., zeš. I. str. 3 — 6.

Zymske wobrazy, po wotehdženej zymje 1857—58 swojimaj přečelomaj Dr. PF. a J. B. w Draždžanach posjećene wot Handrija Seilerja. (Zyminy příkhad. Nutřka. Husleř pod woknami. Wboha syrotka. Džéšacy svět. Hola. Nóe. Štóż jeno Bohu wěři.) XI. lět., zeš. I. str. 3 — 12.

Na hodowne blido knjezej fararzej Handrijej Seilerjej, pěsneřej „zymskich wobrazow“, w přečelskéj lubosći P. a B. XI. lět., zeš. II. str. 49 — 51.

Wěnčk pěsnjow wot Radyserba. (Dobry domojwrót. Cuznik na rowje. Swěra. Připolnica. Fijačka na Hromadniku.) XIII. lět., zeš. II. str. 62 — 66.

Někotre pěsne wot Radyserba. (Hońtař. Zwady wuńt. Panička mniška. Cuzy jězdník. Wotwód.) XV. lět., zeš. I. str. 26 — 30.

Morla holčka. Ballada wot Radyserba. XIII. lět., zeš. II.
str. 78 — 82.

Lazarus. Pokhěrļušk z luda, sobudželeny wot M. Hórnika.
XIII. lět., zeš. I. str. 6 — 9.

Pokhěrļuškaj z ludu. Zdželuje Michał Hórnik. I. Wo światej
Khatrnje. II. Wo nječistej knježnje. XV. lět., zeš. I.
str. 3 — 9.

Dwaj wojeſkaj spěwaj wot njeboh k. Rudolfa Mohna, past.
prim. w Lubiju, sobudželenaj wot K. A. Jenča. XII. lět.,
zeš. II. str. 71 — 75.

Pěſen wo zwonu wot Bžedricha Schillera. Zeserběčena
k Schillerowym stolětnym narodinam wot Handrija
Dučmana. XII. lět., zeš. II. str. 49 — 71.

Rohowin Štyrirohač. Wjeselohra we dwémaj jednanjomaj.
Z českého wot W. K. Klicpery přeložil Jan Čelsa.
XV. lět., zeš. II. str. 65 — 86.

B. Ryčespytne dížela.

Hornjołužiska serbska rycnica na přirunowacym stejišču.
Spisał Dr. Pful. Zawod. Prěni džěl: Zynkoslów.
XIV. lět., zeš. I. & II. str. 1 — 95.

Přiwuznosé indo-europiskich ryčow. Wot Dr. Pfula. XI. lět.,
zeš. II. str. 51 — 63.

Přichodny čas serbskeho słowjesa. Wot J. E. Smolerja.
XII. lět., zeš. I. str. 7 — 14.

Pismik, w' a jeho přestworjenje, wuwostajenje a njewušne
wužiwanje w serbskej ryči. Wot J. E. Smolerja. XIII. lět.,
zeš. II. str. 119 — 124.

Dorunanki w serbščinje. Zestají M. Hórnik. XIII. lět., zeš. I.
str. 37 — 43.

Mythiski wuznam słowa „dešć“. Spisał Pětr Aleksejewič
Lawrowskij. XIII. lět., zeš. I. str. 28 — 37.

Pokazka ze serbskeje synonymiki. Wot H. Imiša, fararja
w Hodžiju. XIII. lět., zeš. II. str. 82 — 85.

Dalša kopa serbskich příslowow, zežběranych wot H. Sei-
lerja a J. Buka. XIII. lět., zeš. I. str. 10 — 13.

Dalše sto serbskich příslowow a příslownych prajidmow,
zežběranych přez H. Seilerja a J. Buka. XV. lět., zeš. I.
str. 21 — 26.

Delnjołužiske substantiva pluralia tantum. Wot Křesćana Wylema Broniša z Pricyna. XV. lět., zeš. II. str. 108 — 109.

Delnjołužiske substantiva deminutiva, kiž wuznam primityow přeměneja. Wot Kř. W. Broniša. XV. lět., zeš. II. str. 109 — 111.

Wo „ó“ w delnjoserbšćinje. Wot Michała Hórniaka. XV. lět., zeš. II. str. 111 — 113.

Biskop Thietmar Merseburgski jako słowjanski ryčespytnik. Wot J. E. Smolerja. XV. lět., zeš. II. str. 86 — 88.

C. *Slaviznařské džěta.*

Přehlad serbskeho pismowstwa wot lěta 1855 — 1857. Spisał K. A. Jenč. XI. lět., zeš. II. str. 63 — 69.

Přehlad serbskeho pismowstwa wot lěta 1858 — 1860. Spisał K. A. Jenč. XV. lět., zeš. I. str. 10 — 17.

Přidawk k staršemu serbskemu pismowstwu prjedy lěta 1848. Spisał K. A. Jenč. XV. lět., zeš. I. str. 17 — 21.

Serbske spěwanske swjedženje wot lěta 1845 hač do lěta 1851. Po wšelakich rozpravach wopisał K. A. Fiedlef, seminařski wučer w Budyšinje. XIII. lět., zeš. II. str. 91 — 119.

Jan Michał Budaf a jeho wotkazanje. Spisał K. A. Jenč. XI. lět., zeš. I. str. 23 — 44.

Jan Michał Budaf. (Jeho wosoba a jeho wotkazanje.) Podał H. F. Wehla. I. II. III. IV. V. Hlad. XII. lět., zeš. II. str. 76 — 82. XIII. lět., zeš. I. str. 13 — 17. XIII. lět., zeš. II. str. 66 — 77. XV. lět., zeš. I. str. 30 — 31. XV. lět., zeš. II. str. 93 — 95.

Dr. Jan Mahr a jeho wotkazanje. Podał Michał Hórnik. XV. lět., zeš. II. str. 89 — 93.

Žiwjenjopisne listki. Zběra: M. Hórnik. I. Joannes Chonanus. II. Jacobus Ticinus. XI. lět., zeš. I. str. 47 — 48. — III. Jurij Hawštyn Swětlik. XII. lět., zeš. I. str. 31 — 34. — IV. Prokop J. J. Hančka. XIII. lět., zeš. I. str. 43 — 49.

Swětlikowy rukopis. Zdželił M. Hórnik. XII. lět., zeš. I. str. 34 — 37.

Hieronym Megiser a jeho słownik. Zdželił M. Hórnik. XII. lět., zeš. II. str. 90 — 92.

Tadej Pacak a jeho słownik. Zdżelił M. Hórnik. XIII. lét., zeš. I. str. 49 — 50.

Najstarša serbska čiščana kniha a jeje spisař. Wopisał K. A. Jenč. XI. lét., zeš. II. str. 70 — 82.

Najstarzej serbskaj rukopisaj. Spisał K. A. Jenč. XV. lét., zeš. I. str. 46 — 50.

Rukopisne serbske słowniki. Zdżeluje K. A. Jenč. XII. lét., zeš. II. str. 87 — 90.

Faberowa serbska knihownja na radnej khěži w Budyšinje. Spisał K. A. Jenč. XV. lét., zeš. I. str. 44 — 45.

Něšto za přečelow serbskich starožitnosćow. Sobudżelene wot K. A. Jenča. XIII. lét., zeš. II. str. 127 — 128.

List Barclay'a de Tolly. Podał M. Hórnik. XIII. lét., zeš. II. str. 124 — 127.

D. Přirodopisne dźěla.

Frankowy Hortus Lusatiae. Zdżeluje K. A. Jenč. XIII. lét., zeš. I. str. 17 — 28.

Kluč k Frankowej zelowej zahrodze. Wot K. A. Jenča. XIII. lét., zeš. II. str. 85 — 91.

Druhi kluč k Frankowej zelowej zahrodze. Wot M. Rostoka. XV. lét., zeš. I. str. 32 — 43.

Zemine wutwory. (Přinošk k serbskej terminologii.) Wot M. Rostoka. XV. lét., zeš. II. str. 101 — 108.

Wobzorostrony wot Handrija Dučmana. XI. lét., zeš. II. str. 83 — 87.

Mlóčnica wot K. A. Fiedlerja. XII. lét., zeš. I. str. 14 — 20.

Porjedżeńka. Podawa M. Rostok. XII. lét., zeš. I. str. 20 — 22.

E. Nekrologi.

Nekrologi. VI. Jan August Šolta, cand. rev. min. a šulski rektař we Wósporku. † 30. meje 1858. Spisał K. A. Jenč. XII. lét., zeš. I. str. 23 — 27. — VII. Jan Hendrich Bjar, stud. theol. & phil. a starši serbskeho, kaž tež lužiskeho předskeho towařstwa w Lipsku. † 26. meje 1859. Spisał K. A. Jenč. XII. lét., zeš. II. str. 82 — 87. — VIII. Michał Cyž, ryčník w Kamjencu.

† 4. julija 1860. Spisał J. Buk. XV. lét., zeš. I. str. 50—53. — IX. Mikoławš Jaceławk, kapłan w Njebjelčicach. † 29. julija 1862. Spisał M. Hórnik. XV. lét., zeš. I. str. 53—55.

F. Wselčizny a drobnostki.

Wustawki belletristiskeho wotrjada Maćicy Serbskeje. XI. lét., zeš. I. str. 45—46.

Wukaz krajskeje direkcie w Budyšinje, serbske khoralne knihi nastupacy. XII. lét., zeš. I. str. 28—31.

Maćicne wselčizny. I. Zapis knihi, kotrež je Maćica wot lěta 1857 sem (hač do 1859) wudala. II. Wabjerk Maćicy Serbskeje na lěto 1858. III. Maćicny wabjerk, na lěto 1859 wuzwoleny. IV. Sekcie abo wotrjady Maćicy Serbskeje wot jutrow 1859 sem. V. Sobustawy Maćicy, kotrež su wot 1. januara 1857 sem (hač do 1859) přistupiłe. XII. lét., zeš. I. str. 46—48.

Zapis knihow, w prěnjej połojcy druhého lětdžesatka M. S. wudatych. XV. lét., zeš. II. str. 113—114.

G. Maćicne rozprawy.

- a. Powšitkowne a wabjerkowe zhromadžizny. Wućahi z protokollow: XI. lét., zeš. II. str. 88—94. XII. lét., zeš. I. str. 37—40. XIII. lét., zeš. I. str. 51—54. XV. lét., zeš. I. str. 55—60.
- b. Pokladnica. 1) Třilétné zličbowanja dokhodow a wudawkow Maćicy Serbskeje: XII. lét., zeš. I. str. 42—45. XV. lét., zeš. I. str. 60—64. — 2) Lětne přinoški maćicnych sobustawow na lěta 1857—1862: XI. lét., zeš. II. str. 95—96. XII. lét., zeš. I. str. 41—42. XIII. lét., zeš. I. str. 54—56. XIV. lét., zeš. I. & II. str. 96. XV. lét., zeš. II. str. 114—115. — 3) Porjedženka w nastupanju třilétneho přehlada maćicnych dokhodow a wudawkow na lěta 1856—1858. XIII. lét., zeš. II. str. 92.

Ćišćal E. M. Monse w Budyšinje.

